

N A J W Y Ż S Z A I Z B A K O N T R O L I

Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

Nr ewid. 198/2002/P02113/KGP

KGP-41013/02

Informacja o wynikach kontroli przekształceń własnościowych zakładów lecznictwa uzdrowiskowego

S p i s t r e ś c i

I. CZĘŚĆ OGÓLNA.....	1
1. Charakterystyka kontroli.....	1
2. Synteza wyników kontroli i ocena kontrolowanej działalności	2
3. Wnioski	5
 II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA.....	 11
1. Charakterystyka stanu prawnego.....	11
2. Istotne ustalenia kontroli.....	21
2.1. Komercjalizacja przedsiębiorstw uzdrowiskowych.....	21
2.2. Program prywatyzacji spółek uzdrowiskowych	22
2.3. Przygotowanie procesów prywatyzacyjnych.....	25
2.3.1. Wybór doradców Ministra Skarbu Państwa w procesach prywatyzacyjnych.....	25
2.3.2. Poniesione koszty.....	25
2.3.3. Analizy przedprywatyzacyjne.....	26
2.4. Przebieg procesów prywatyzacyjnych.....	34
2.4.1. Wnioski prywatyzacyjne.....	34
2.4.2. Działania prywatyzacyjne	34
2.4.3. Akcje pracownicze	37
2.5. Działalność spółek uzdrowiskowych	38
2.5.1. Sytuacja ekonomiczna spółek uzdrowiskowych.....	38
2.5.2. Stan prawny nieruchomości uzdrowiskowych.....	56
2.5.3. Procesy restrukturyzacyjne	59
2.6. Nadzór właścicielski	67
 III. POSTĘPOWANIE KONTROLNE I DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI	 69

Załącznik nr 1. Wykaz skontrolowanych podmiotów i ich kierowników

Załącznik nr 2. Procesy prywatyzacyjne Spółek (według stanu na dzień 14 czerwca 2002r.)

Załącznik nr 3. Wydatki Kas Chorych na działalność uzdrowiskową w latach 2000-2001

Załącznik nr 4. Kontraktowanie usług uzdrowiskowych przez Kasy Chorych w latach 2000-2001

Wykaz skrótów

W niniejszej informacji użyto następujących skrótów:

DCF	Discounted Cash Flow (zdyskontowany strumień pieniężny)
DNiP II	Departament Nadzoru i Prywatyzacji II w Ministerstwie Skarbu Państwa
j.v.	joint venture
Kh	<i>Kodeks Handlowy</i>
Ksh	<i>Kodeks spółek handlowych</i>
MSP	Ministerstwo Skarbu Państwa
MZiOS	Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NPV	Net Present Value (zaktualizowana wartość netto)
NWZA	Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PKB	produkt krajowy brutto
PP	przedsiębiorstwo państwowe
RM	Rada Ministrów
SA	spółka akcyjna
SGU	Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych
SP	Skarb Państwa
Sp. z o.o.	spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
ustawa o kippp	<i>ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych</i>
WZA	Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy
ZOZ	Zakład Opieki Zdrowotnej
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych
ZW	Zgromadzenie Wspólników

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Charakterystyka kontroli

Temat, okres objęty kontrolą oraz czas jej przeprowadzenia	Najwyższa Izba Kontroli z własnej inicjatywy przeprowadziła od marca do sierpnia 2002 r. kontrolę <i>Przekształceń własnościowych zakładów lecznictwa uzdrowiskowego</i> . Została ona ujęta w planie pracy NIK pod nr P/02/113. Kontrolą objęto okres od 1999 r. do połowy 2002 r.
Cel kontroli	Celem kontroli była ocena działań Ministra Skarbu Państwa w dziedzinie przygotowania i przeprowadzenia prywatyzacji zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz działań organów zakładów lecznictwa uzdrowiskowego na rzecz ich restrukturyzacji i przygotowania do prywatyzacji.
Jednostki kontrolowane	Kontrolą objęto Ministerstwo Skarbu Państwa oraz 17 zakładów lecznictwa uzdrowiskowego - jednoosobowych spółek Skarbu Państwa. Wykaz skontrolowanych podmiotów zawiera załącznik nr 1 do niniejszej <i>Informacji</i> .
Uczestnicy kontroli	W kontroli koordynowanej przez Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji NIK wzięły udział Delegatury NIK w Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Rzeszowie, Szczecinie i we Wrocławiu.
Wcześniejsze kontrole	Delegatura NIK w Lublinie przeprowadziła w II kwartale 2000 r. kontrolę doraźną przygotowania Zakładu Leczniczego Uzdrowisko Nałęczów SA do prywatyzacji, która wykazała właściwe przygotowanie tego podmiotu do prywatyzacji oraz wskazała działania niezbędne do zakończenia tego zadania. Wskazano również na negatywne skutki zmniejszania się zakresu usług kontraktowanych przez Kasy Chorych oraz braku zabezpieczeń przed niepełną realizacją przez Kasy tych kontraktów. W drugiej połowie 2001 r. Departament Skarbu Państwa i Prywatyzacji NIK przeprowadził kontrolę doraźną procesu prywatyzacji Zakładu Leczniczego Uzdrowisko Nałęczów SA, która nie wykazała nieprawidłowości. Potwierdziła, że złoża wód mineralnych tego uzdrowiska stanowiły główny motyw zainteresowania procesem prywatyzacji. Najwyższa Izba Kontroli nie wniosła uwag odnośnie zrealizowanych przez MSP działań zmierzających do prywatyzacji Zakładu Leczniczego Uzdrowisko Nałęczów SA, tj. rozstrzygnięcia przetargu na doradcę prywatyzacyjnego, wykonania opracowań przedprywatyzacyjnych (w tym wyceny Spółki), procesu rokowań w sprawie sprzedaży akcji Spółki oraz wyboru inwestora strategicznego.

2. Synteza wyników kontroli i ocena kontrolowanej działalności

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli uruchomienie procesów prywatyzacyjnych spółek uzdrowiskowych nie było dostatecznie przygotowane:

- Ministerstwo Skarbu Państwa nie współpracowało z Ministerstwem Zdrowia w celu określenia generalnej polityki funkcjonowania i rozwoju sektora uzdrowisk.
- Proces prywatyzacji spółek sektora uzdrowiskowego rozpoczęto bez wystarczających informacji dotyczących istotnych uwarunkowań działalności tego sektora.
- Pominęto znaczenie polskich uzdrowisk jako istotnego elementu krajowego systemu opieki zdrowotnej oraz wartościowej części dobra narodowego.
- Pozyskanie inwestorów dla dokapitalizowania spółek uzdrowiskowych, co Minister Skarbu Państwa przedstawiał stale jako główny cel działań prywatyzacyjnych, Izba oceniła jako właściwe, lecz mało realne w warunkach nierentownej działalności leczniczej prowadzonej przez te spółki.

Dotychczas sprywatyzowano jedynie ZL Uzdrowisko Nałęczów SA. W tym przypadku kontynuację działalności uzdrowiskowej zapewniono jedynie na pięć lat. Koszt pozostałych przygotowań do prywatyzacji wyniósł prawie 1,5 mln zł.

1. Prywatyzacja spółek uzdrowiskowych nie została - w ocenie NIK - właściwie przygotowana i Minister Skarbu Państwa podjął ją zbyt pośpiesznie.

**Niewykorzystana
analiza sektorowa**

NIK krytycznie ocenia niektóre elementy *Studium sektorowego uzdrowisk w Polsce*, opracowanego przez doradcę MSP za kwotę ponad 0,5 mln zł. Należy też zauważyć, że Minister Skarbu Państwa nie wykorzystał *Studium* do wyboru podmiotów i dróg prywatyzacji, spośród wariantów proponowanych przez doradcę, bowiem proces prywatyzacji sześciu uzdrowisk został rozpoczęty przed odbiorem *Studium*. (str. 26-29 *Informacji*)

**Nieprzygotowane
spółki**

Wnioski prywatyzacyjne złożyło do Ministra Skarbu Państwa 18 spółek uzdrowiskowych, mimo że osiem z nich posiadało nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym, zaś wobec siedmiu zgłoszono roszczenia reprivatyzacyjne. Problem nieuregulowanych roszczeń reprivatyzacyjnych może mieć istotny wpływ na przeprowadzenie procesu prywatyzacji, na co wskazały przykłady Uzdrowiska Iwonicz SA (wstrzymanie procesu prywatyzacyjnego) i Uzdrowiska Szczawnica SA (spadkobiercy byłego właściciela zgłosili propozycje udziału w prywatyzacji). (str. 34, 57-58 *Informacji*)

**Niezrealizowane
zamierzenia
prywatyzacyjne**

2. Zamierzenia prywatyzacyjne przewidziane na lata 2000-2002 (prywatyzacja siedmiu spółek uzdrowiskowych i podjęcie prac prywatyzacyjnych w stosunku do pozostałych 19 spółek) zostały zrealizowane w bardzo wąskim zakresie. Do zakończenia kontroli sprywatyzowano tylko jedną spółkę, tj. ZL Uzdrowisko Nałęczów SA. Prywatyzację Uzdrowiska Iwonicz SA zaniechano w wyniku zgłosze-

nia roszczeń reparyacyjnych. Trzy dalsze wstrzymano ze względu na niezadowolające oferty zgłoszone przez potencjalnych inwestorów (Połczyn, Łądek-Długopole i Świeradów-Czerniawa). (str. 22-25, 34-37 *Informacji*)

Komercjalizacja

3. Najwyższa Izba Kontroli nie stwierdziła uchybień w dziedzinie komercjalizacji wszystkich 26 przedsiębiorstw państwowych sektora lecznictwa uzdrowiskowego. (str. 21-22 *Informacji*)

**Przygotowanie
prywatyzacji**

4. Najwyższa Izba Kontroli krytycznie ocenia działania Ministerstwa Skarbu Państwa w ramach przygotowania procesów prywatyzacyjnych:

- przewlekłość niektórych postępowań dot. odbioru wykonanych analiz przedprywatyzacyjnych,
- zbędne koszty w wysokości 254 980 zł, (str. 26, 33 *Informacji*)
- niewystarczające umiejętności członków zespołu odbierającego oszacowania wartości całego sektora uzdrowisk oraz analiz przedprywatyzacyjnych. (str. 29-33 *Informacji*)

Nie stwierdzono nieprawidłowości mających wpływ na wyniki przeprowadzonych postępowań o zamówienia publiczne, dotyczących wykonania analizy sektorowej oraz wyboru doradców MSP w procesach prywatyzacji poszczególnych spółek uzdrowiskowych. (str. 26-27 *Informacji*)

**Akcje i udziały dla
osób uprawnionych**

5. Bez istotnych uchybień przygotowano przydział akcji dla pracowników i osób uprawnionych. Zarządy 17 spółek uzdrowiskowych, realizując postanowienia umów zawartych z Ministerstwem Skarbu Państwa, wykonały wymagane postanowieniami tych umów oraz przewidziane przepisami prawa czynności techniczne w celu przygotowania nieodpłatnego udostępnienia akcji i udziałów Skarbu Państwa dla około 11,1 tys. osób uprawnionych. (str. 37 *Informacji*)

**Wyniki ekonomiczne
24 spółek
uzdrowiskowych**

6. W 1999 r. pogorszyła się sytuacja ekonomiczna spółek sektora uzdrowiskowego. Sprzedaż w cenach bieżących spadła z 406 524 tys. zł w 1998 r. do 399 001 tys. zł, tj. o 1,85% (czyli o 8,5% w cenach realnych). Spółki zamknęły 1999 r. łączną stratą w wysokości 2 935 tys. zł, podczas gdy w 1998 r. łączny zysk netto wyniósł 1 085 tys. zł. (str. 37-38 *Informacji*)

W latach 2000–2001 spółki uzdrowiskowe coraz lepiej radziły sobie w warunkach rynkowych, osiągając w kolejnych latach sprzedaż na poziomie 409 907 tys. zł i 443 059 tys. zł. Wprawdzie wykazały one łączne straty w wysokości 912 tys. zł w 2000 r.¹ i 2 779 tys. zł w 2001 r.², jednak większość spółek poprawiała swoje wyniki finansowe. Systematyczną poprawę wyników w latach 1999-2001 odnotowało 10 spółek. Dziewięć spółek, które w 1999 r. poniosły stratę netto, w 2001 r. wykazały zysk. Siedem spółek osiągnęło dodatni wynik w trzech kolejnych latach. (str. 38-40 *Informacji*)

**Przyczyny
niekorzystnych
wyników**

7. Wielkość nakładów przeznaczanych na lecznictwo uzdrowiskowe w latach 1999-2001 relatywnie spadła, co wpłynęło na zmniejszenie liczby osobodni kontraktowanych przez Kasy Chorych o 20%. Udział sprzedaży usług leczniczych dla Kas Chorych zmniejszył się w powyższym okresie z 72% do 60% przy ponad

¹ W tym suma strat dwóch spółek (Uzdrowisko Wysowa SA i Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA) wyniosła 3 889 tys. zł

² W tym suma strat dwóch spółek (Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o. i Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA) wyniosła 4 824 tys. zł

dwukrotnym wzroście sprzedaży (do 20%) dla ZUS. Jednocześnie wzrosła liczba skierowań na leczenie uzdrowiskowe oczekujących na realizację. W 2001 r. popyt był zaspokajany przeciętnie na poziomie 66%. (str. 40-46 *Informacji*)

Siedem spółek z 17 skontrolowanych produkowało wody lecznicze i mineralne: trzy spółki osiągały dodatni wynik finansowy netto dzięki produkcji wód leczniczych i mineralnych, w dwóch spółkach działalność ta, choć dochodowa, nie kompensowała strat na działalności leczniczej, zaś dwie spółki ponosiły stratę na produkcji tych wód. (str. 49-50 *Informacji*)

Dzierżawa i wynajem obiektów przez spółki uzdrowiskowe nie zawsze generowała planowane przychody, mające choćby częściowo pokrywać straty na działalności leczniczej. (str. 50-55 *Informacji*)

Znaczny wpływ na wyniki finansowe spółek uzdrowiskowych miała wysokość podatku od nieruchomości, która wzrosła w latach 1998–2001 o ponad 300%. Powodem powyższego była zmiana statusu przedsiębiorstw uzdrowiskowych. Do 1998 r. jako przedsiębiorstwa użyteczności publicznej objęte były obniżoną stawką podatku od nieruchomości, natomiast po komercjalizacji obowiązywały je stawki podatku dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. (str. 55 *Informacji*)

Sprzedaż usług uzdrowiskowych i leczniczych była zwolniona z podatku od towarów i usług (VAT). Tym samym spółki uzdrowiskowe nie mogły podatku naliczonego przy zakupie usług remontowych, energii elektrycznej, wody, usług telekomunikacyjnych itd., odliczyć od podatku należnego, co byłoby możliwe przy ustaleniu stawki zerowej. (str. 55-58 *Informacji*)

**Wartość księgowa
spółek
uzdrowiskowych**

8. Wartość księgowa 24 spółek uzdrowiskowych na koniec 2001 r. wynosiła 280 mln zł. Nie obejmowała ona jednak w pełni wartości majątku spółek, ponieważ nie wykazywały one w swoich bilansach wartości praw użytkowania wieczystego gruntów oraz wartości eksploatowanych zasobów leczniczych (min. wody lecznicze i mineralne, solanki, torfy borowinowe). Mimo, że powyższe złoża uzdrowiskowe stanowią bardzo istotny czynnik kształtujący zarówno rynkową, jak i leczniczą wartość spółek, nie powstały do czasu kontroli opracowania zawierające kompleksowe wyceny tych zasobów. (str. 41-42 *Informacji*)

**Procesy
restrukturyzacyjne**

9. NIK pozytywnie ocenia działania restrukturyzacyjne podejmowane przez zarządy kontrolowanych spółek uzdrowiskowych w latach 1999-2001.

Spółki - pomimo trudności finansowych - ponosiły nakłady inwestycyjne i remontowe wyższe niż naliczana amortyzacja. Nakłady inwestycyjne wyniosły 37,8 mln zł w 2000 r. i 27,1 mln zł w 2001 r., przy odpisach amortyzacyjnych wynoszących odpowiednio 23,2 mln zł i 23,9 mln zł. (str. 59-62 *Informacji*)

Spółki uzdrowiskowe skutecznie prowadziły działania ograniczające koszty zatrudnienia w drodze jego restrukturyzacji i redukcji. 15 spółek spośród 17 objętych kontrolą zredukowało wielkość zatrudnienia w stosunku do końca 1998 r. o 15,6% do 51,0%, średnio o 27,4%. (str. 65-67 *Informacji*)

Wszystkie spółki dostrzegały problem posiadania zbędnego majątku i starały się go ograniczyć poprzez sprzedaż lub dzierżawę. Wartość sprzedaży majątku trwałego w badanych spółkach w latach 1999-2001 wyniosła odpowiednio 0,8 mln zł, 3,9 mln zł i 5,1 mln zł. (str. 62-65 *Informacji*)

**Nadzór
właścicielski**

10. Najwyższa Izba Kontroli nie stwierdziła znaczących uchybień w sprawowaniu nadzoru właścicielskiego w spółkach powstałych w wyniku komercjalizacji.

Zwyczajne walne zgromadzenia akcjonariuszy oraz zwyczajne zgromadzenia wspólników, w siedmiu spółkach na osiem objętych tym badaniem, odbyły się w lipcu 2000 r., choć rok obrotowy skończył się 31 grudnia 1999 r., a obowiązujący wówczas *kodeks handlowy* stanowił, że powinny one odbyć się w ciągu sześciu miesięcy po jego upływie. (str. 68 *Informacji*)

Jako zasadne należy ocenić co najmniej dwukrotne zmiany zarządów w czterech spółkach, o bardzo zły i nie poprawiający się sytuacji ekonomiczno-finansowej (było sześć takich spółek wśród 17 zbadanych). Niezasadne było - zdaniem NIK - odwołanie 11 czerwca 2002 r. Prezesa Zarządu Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. (ponownie powołanego 12 sierpnia 2002 r.). Spółka złożyła do prokuratury rejonowej zawiadomienie o podejrzeniu działania byłego Prezesa, sprawującego tę funkcję w okresie od 11 czerwca 2002 r. do 12 sierpnia 2002 r., na jej szkodę. (str. 69 *Informacji*)

Efekty finansowe kontroli

11. W wyniku kontroli ujawniono:

- wydatki dokonane z naruszeniem prawa na kwotę 507 919,16 zł (str. 42, 67 *Informacji*),
- uszczuplenia w dochodach na kwotę 28 800 zł (str. 7 *Informacji*),
- inne nieprawidłowości finansowe na łączną kwotę 904 944,50 zł (str. 26, 57, 60 *Informacji*).

Izba podjęła działania mające na celu odzyskanie łącznie kwoty 34 566,20 zł, z czego do zakończenia kontroli odzyskano 5 786,20 zł.

3. Wnioski

Wyniki kontroli *przekształceń własnościowych zakładów lecznictwa uzdrowiskowego* wskazują na konieczność podjęcia następujących działań:

1. Wypracowania przez Ministra Skarbu Państwa i Ministra Zdrowia wspólnego stanowiska w sprawie przyszłości spółek branży uzdrowiskowej i uwzględnienie go w całościowej strategii prywatyzacji spółek uzdrowiskowych.
2. Podjęcia przez Ministra Zdrowia działań mających na celu przeznaczenie odpowiednich nakładów na leczenie uzdrowiskowe i zwiększenie dostępności usług dla pacjentów.
3. Uwzględnianie w procesach prywatyzacji uzdrowisk wartości ich praw majątkowych nie ujętych w księgach rachunkowych, w tym związanych z eksploatacją uzdrowiskowych złóż leczniczych.

Ponadto, NIK wnioskowała o podjęcie następujących działań w wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do Ministra Skarbu Państwa³:

1. Rozważenie, w porozumieniu z Ministrem Zdrowia, decyzji o wstrzymaniu procesu prywatyzacji spółek uzdrowiskowych, do czasu opracowania rozwiązań systemowych w ramach polityki zdrowotnej państwa, pozwalających na kontynuację działalności uzdrowiskowej.
2. Rozważenie rozwiązań organizacyjnych mających na celu usprawnienie odbioru analiz przedprywatyzacyjnych, w tym: zagwarantowanie możliwości zgłaszania uwag i egzekwowania poprawek do dzieł opracowanych przez dorad-

³ Pismo nr KGP/41013-4/02 z dnia 24 września 2002 r.

ców MSP oraz niedopuszczanie do ich dezaktualizacji przed uruchomieniem procesu zbycia akcji lub udziałów prywatyzowanych spółek.

3. Uzależnienie dalszych analiz przedprywatyzacyjnych od wyników analizy prawnej, w sytuacji uzasadnionego zagrożenia procesu prywatyzacyjnego, spowodowanego nieuregulowaną sytuacją prawną majątku spółki, w tym przede wszystkim zgłoszonymi roszczeniami reprivatyzacyjnymi.
4. Uwzględnienie w przyszłych postępowaniach o zamówienie publiczne, przy wyborze doradców MSP oraz przy odbiorze zleczanych prac, krytycznych ocen NIK dotyczących błędów merytorycznych i rachunkowych w analizach przedprywatyzacyjnych oraz wycenach spółek uzdrowiskowych, przedstawionych w wystąpieniu.

W związku z kontrolą w Uzdrowisku Połczyn SA⁴:

1. Rozważenie celowości dalszego wstrzymywania planowych działań restrukturyzacyjnych Uzdrowiska Połczyn S.A., tj. sprzedaży zbędnego majątku Spółki.
2. Uwzględnienie w procesie prywatyzacji Uzdrowiska wartości jego majątku, nie ujętego w księgach rachunkowych.

W związku z kontrolą w Uzdrowisku Szczawnica SA⁵:

- Przyspieszenia działań na rzecz dalszego procesu prywatyzacji z uwzględnieniem ofert spadkobierców byłego właściciela Uzdrowiska.

NIK wnioskowała o podjęcie następujących działań w wystąpieniach pokontrolnych skierowanych do Zarządów:

Uzdrowiska Cieplice Sp. z o.o.⁶:

1. Przestrzeganie przy prowadzonych pracach inwestycyjnych i remontowych przepisów *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane*, a w szczególności dotyczących zgłaszania zmian w sposobie użytkowania obiektów i uzyskiwania zgody na ich użytkowanie po zakończonych robotach.
2. Bieżące egzekwowanie należności z tytułu wynajmowanych obiektów, w tym w szczególności od Rozlewni Wody Mineralnej „Marysieńka”.
3. Podjęcie działań w kierunku zwiększenia wydajności źródła leczniczej wody mineralnej, np. poprzez wykonanie odwiertów i dodatkowych ujęć, w celu zwiększenia produkcji i osiągnięcia lepszych korzyści finansowych.
4. Rozważenie możliwości pozyskiwania wód termalnych do gospodarczego ich wykorzystania, m.in. poprzez poszukiwania potencjalnych współinwestorów.
5. Podejmowanie działań zmierzających do zakończenia rozpoczętej jeszcze w 1984 r. inwestycji (obiektu z basenem).
6. Kontynuowanie przez Uzdrowisko działań dla uregulowania statusu nieruchomości, wobec których zaprzestano działalności (nieruchomości w Kowarach), bądź są współużytkowane z lokatorami mieszkań własnościowych.

„SOLANKI” Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o.⁷:

1. Podjęcie działań dla uzyskania poprawy sytuacji finansowo – ekonomicznej Uzdrowiska m.in. poprzez rozważenie możliwości:
 - rozszerzenia usług w zakresie lecznictwa,

⁴ Pismo nr LSZ/41031-2/02 z dnia 1 sierpnia 2002 r.

⁵ Pismo nr LKR/41013-2/02 z dnia 1 sierpnia 2002 r.

⁶ Pismo nr LWR-41014-1-2/02 z dnia 26 czerwca 2002 r.

⁷ Pismo nr LBY-41004-1/02 z dnia 8 lipca 2002 r.

- zwiększenia stopnia wykorzystania bazy leczniczej,
 - zagospodarowania zbędnego i wyłączanego z użytkowania majątku,
 - wdrożenia nowych rodzajów działalności.
2. Ostateczne uregulowanie stanu prawnego nieruchomości gruntowych.
 3. Dokonanie zwrotu do budżetu państwa nienależnie wypłaconej odprawy pieniężnej w kwocie 2 432,58 zł, wraz z należnymi odsetkami.
 4. Zawarcie ze związkami zawodowymi porozumienia określającego liczbę udziałów przypadających na każdą z wyodrębnionych grup pracowników uprawnionych do ich nieodpłatnego nabycia.
- Ponadto, stosownie do art. 60 ust. 3 *ustawy o NIK* wniesiono o rozważenie przez Zarząd Uzdrowiska zasadności dalszego zajmowania przez wskazaną w wystąpieniu osobę stanowiska starszego specjalisty ds. administracyjno – gospodarczych.

Uzdrowiska Iwonicz SA⁸:

- Podejmowanie dalszych działań w celu doprowadzenia do rentowności usług uzdrowskich.

Uzdrowiska Kamień Pomorski Sp. z o.o.⁹:

1. Niezwłoczne dokonanie analizy przydatności posiadanego majątku z uwzględnieniem najkorzystniejszego dla Spółki sposobu jego zagospodarowania, a szczególnie rozpoczętej i niezakończonych inwestycji w Dziwnówku.
2. Podjęcie niezbędnych działań zmierzających do zwiększenia efektywności finansowej prowadzonej działalności gospodarczej, w tym głównie poprzez zwiększenie rozmiarów sprzedaży usług w warunkach komercyjnych.
3. Uściślenie współpracy z Kasami Chorych w celu bardziej korzystnych dla Spółki warunków kontraktu, w tym m. in. równomiernego rozłożenia na obie strony umów - ujemnych skutków wynikających z tzw. „niedojazdów”.
4. Wyegzekwowanie zaległych i dotychczas nie dochodzonych odsetek¹⁰ za zwłokę od należności nie zapłaconych w terminie oraz bieżące naliczanie i pobieranie należnych Spółce odsetek.
5. Zgłoszenie w Sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości Instytutu Santa Monica Sp. z o. o.
6. Przekwalifikowanie 2 (spośród 433) osób do właściwych im grup pracowników uprawnionych do nieodpłatnego nabycia udziałów Spółki.

Zespołu Uzdrowisk Kłodzkich SA w Polanicy Zdroju¹¹:

- Podjęcie działań zmierzających do poprawienia rentowności usług uzdrowskich, w tym do redukcji kosztów osobodnia, a w szczególności obniżenia kosztów wydziałowych.

Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o.¹²:

1. Kontynuowanie podjętych działań w celu rozwiązania lub zmiany niekorzystnych dla Spółki umów cywilno-prawnych najmu bądź dzierżawy nieruchomości będących jej własnością:

⁸ Pismo nr LRZ-41011-2-02 z dnia 10 lipca 2002 r.

⁹ Pismo nr LSZ-41031-1-02 z dnia 5 lipca 2002 r.

¹⁰ NIK oszacowała kwotę tych odsetek na 28 800 zł.

¹¹ Pismo nr KGP/41013-1/02 z dnia 22 lipca 2002 r.

¹² Pismo nr KGP/41013-2/02 z dnia 13 sierpnia 2002 r.

- dochodzenie na drodze sądowej należności czynszu dzierżawnego za okres od 1 stycznia 1999 r. wraz z odsetkami od „Konstancja” Sp. z o.o.,
 - doprowadzenie do wyznaczenia terminu rozprawy w sprawie wniesionego 15 lipca 1994 r. pozwu o rozwiązanie umowy spółki „Konstancja” i o rozliczenie stron,
 - uzyskanie wyroku w sprawie bezumownego korzystania z nieruchomości przy ul. Sułkowskiego 1,
 - podjęcie kroków w celu renegotiacji wysokości czynszu za obiekt gastronomiczny przy ul. P. Skargi 1. W przypadku odmowy przez wydierżawiającego rozwiązania polubownego, należy rozważyć wystąpienie na drogę sądową o ustalenie stawki czynszu,
 - kontynuowanie działań zmierzających bądź do podwyższenia czynszu za dzierżawę nieruchomości w Warszawie, bądź jej zbycie i przeznaczenie środków na inwestycje.
2. Dokończenie rozpoczętych inwestycji oraz realizację dalszych planów inwestycyjnych po uzyskaniu środków za zbycie nieruchomości przy ul. Prusa 36.

Zespołu Uzdrowisk Krakowskich SA¹³:

1. Uregulowanie spraw związanych z umowami dzierżawy Zakładu Przyrodoleczniczego i Rozlewni Wód poprzez np. zmianę umowy, sądową egzekucję należności lub złożenie wniosku o upadłość dłużnika ze względu na niepłacenie przez dzierżawcę czynszu przez okres dłuższy niż dwa miesiące na podstawie art. 672 *kc*.
2. Podjęcie negocjacji z ZUS w sprawie sposobu uregulowania zobowiązań Spółki.
3. Uregulowanie stanu prawnego posiadanych nieruchomości.
4. Kontynuację działań w celu obniżenia kosztów własnych i przywrócenia rentowności działalności Spółki.

Uzdrowiska Krynica-Żegiestów SA¹⁴:

1. Podjęcie działań zaradczych zmierzających do zapobieżenia pogarszaniu się sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki, a w tym także skuteczną windykację należności przeterminowanych.
2. Doprowadzenie do odpowiedniego uregulowania stanów prawnych nieruchomości będących we władaniu Uzdrowiska.
3. Przygotowanie planu rozwoju Spółki opartego na rzetelnym rozpoznaniu wszelkich uwarunkowań rynkowych, które ustabilizuje jej pozycję rynkową.

Uzdrowiska Łądek-Długopole SA¹⁵:

1. Opracowanie – w kontekście złożonego wniosku o prywatyzację Uzdrowiska i podjęte przez Departament Nadzoru i Prywatyzacji Ministerstwa Skarbu Państwa czynności z tym związane – kierunków rozwoju (strategii) Uzdrowiska, uwzględniając możliwości pozyskania środków finansowych oraz rozwoju usług uzdrowiskowych wynikających z walorów klimatycznych i geologicznych terenów – gór Sudetów Wschodnich.

¹³ Pismo nr KGP/41013-3/02 z dnia 14 sierpnia 2002 r.

¹⁴ Pismo nr LKR/41013-1/02 z dnia 5 lipca 2002 r.

¹⁵ Pismo nr LWR/41014-1/02 z dnia 18 lipca 2002 r.

2. Podjęcie działań mających na celu dalszą poprawę sytuacji ekonomicznej Spółki, np. poprzez obniżkę kosztów działalności i zbycie zbędnych składników majątkowych.
3. Uporządkowanie spraw majątkowych pod względem formalno-prawnym.

Uzdrowiska Połczyn SA¹⁶:

1. Wystąpienie do właściwego Wojewody o wydanie decyzji uwłaszczeniowej na będącą w użytkowaniu Spółki działkę gruntu nr 84/2, stanowiącą drogę o powierzchni 0,1978 ha, bądź innego prawnego uregulowania tej sprawy.
2. Prowadzenie dalszych planowanych działań restrukturyzacyjnych Uzdrowiska w granicach uzyskanej zgody Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Spółki.
3. Dokonanie oszacowania i wprowadzenia do ksiąg rachunkowych Spółki - w nieprzekraczalnym terminie do końca br. - wartości prawa użytkowania wieczystego gruntów i wartości złóż borowiny kopalnej.
4. Podejmowanie dalszych działań zmierzających do wzrostu świadczonych usług na zasadach komercyjnych oraz rozważenie możliwości renegotiacji zawartych umów z Kasami Chorych z zagwarantowaniem opłacalnych cen osobodnia i możliwością rekompensowania Spółce ponoszonych strat w związku z niepełną realizacją tych umów.
5. Pełne przestrzeganie obowiązujących przepisów i zasad przy sprzedaży majątku Spółki.
6. Rozważenie celowości dalszego utrzymywania utworzonej rezerwy na należności PFRON w wysokości 93 691,60 zł.

Uzdrowiska Szczawnica SA¹⁷:

- Podjęcie skutecznych i komplementarnych działań zmierzających do wyprowadzenia Spółki z zapaści finansowej, a w przypadku niemożliwości ich podjęcia poinformowanie Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy o zaistniałej sytuacji oraz przeanalizowanie wszelkich uwarunkowań w aspekcie wypełnienia przesłanek obligujących Zarząd do zgłoszenia upadłości.

Przedsiębiorstwa Uzdrowskiego Ustroń SA¹⁸:

- Uregulowanie stanu prawnego wszystkich nieruchomości oraz o doprowadzenie do zgodności danych zawartych w ewidencji księgowej i księgach wieczystych z rzeczywistymi.

Uzdrowiska Wieniec Sp. z o.o.¹⁹:

1. Dokonanie skutecznych uzgodnień z właścicielami nieruchomości – działki w zakresie uregulowania stanu prawnego majątku Spółki.
2. Podjęcie działań zmierzających do ograniczenia liczby najemców lokali mieszkalnych w budynkach typu fińskiego i Zakładu Przyrodoleczniczego.
3. Zapewnienie właściwego nadzoru nad gospodarką finansowo-księgową Spółki.
4. Określenie liczby udziałów przypadających pracownikom uprawnionym do nieodpłatnego nabycia udziałów Skarbu Państwa oraz poinformowanie o tym Ministra Skarbu Państwa.

¹⁶ Pismo nr LWR/41014-1/02 z dnia 18 lipca 2002 r.

¹⁷ Pismo nr LKR/41013-2/02 z dnia 29 lipca 2002 r.

¹⁸ Pismo nr LKA-41019-1-02 z dnia 2 lipca 2002 r.

¹⁹ Pismo nr LBY/41004-2/02 z dnia 5 lipca 2002 r.

5. Uzyskanie zgody Ministra Finansów na wykorzystanie środków dotacji z budżetu państwa w kwocie 162 626,96 zł, na zwolnienia grupowe pracowników Spółki w III i IV kw. 2000r. - wydatkowane z naruszeniem przepisów prawa.

Uzdrowiska Wysowa SA²⁰:

1. Opracowanie programu naprawczego, którego celem będzie przyjęcie kompleksowych działań zmierzających do urentownienia działalności Spółki i zapewnienia jej rozwoju.
2. Zabezpieczenie interesu Spółki przy transakcjach związanych z udzielaniem kredytu kupieckiego.
3. Doprowadzenie do ostatecznego uregulowania stanu prawnego, gwarantującego bezkonfliktowe korzystanie przez Spółkę z nieruchomości.
4. Podjęcie skutecznych działań zmierzających do zaoferowania usług sanatoryjnych i leczniczych oraz różnych rodzajów wody nowym kontrahentom, aby uzyskać najkorzystniejszy dla Uzdrowiska efekt finansowy.

Do czasu sporządzenia niniejszej informacji zarządy wszystkich spółek, do których skierowano wnioski pokontrolne, poinformowały NIK o podjęciu realizacji tych wniosków. Najistotniejsze działania – w ocenie Izby – dotyczyły:

- aktualizacji i intensyfikacji realizacji planów restrukturyzacji spółek w celu obniżenia kosztów własnych i zwiększenia rentowności ich działalności,
- regulacji stanu prawnego nieruchomości spółek,
- zwiększenia skuteczności egzekwowania zaległych należności wraz z odsetkami za zwłokę,
- weryfikacji i ewentualnych zmian umów dotyczących korzystania z majątku spółek przez osoby trzecie.

²⁰ Pismo nr LKR-41013-3/02 z dnia 9 lipca 2002 r.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Charakterystyka stanu prawnego

Komercjalizacja i prywatyzacja

Sposoby i procedury przekształceń własnościowych reguluje *ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych*²¹ (*ustawa o kippp*).

Komercjalizacji przedsiębiorstwa zgodnie z art. 4 ustawy dokonuje Minister SP na wniosek organu założycielskiego, na wniosek dyrektora i rady pracowniczej pp. lub z własnej inicjatywy. Minister Skarbu Państwa sporządza za Skarb Państwa *Akt Komercjalizacji*, który to akt zastępuje czynności określone w przepisach *Kodeksu handlowego*, poprzedzające złożenie wniosku o wpisanie spółki do rejestru handlowego. W odniesieniu do powstałej spółki Minister SP reprezentuje Skarb Państwa.

Wykaz dokumentów, niezbędnych do sporządzenia aktu komercjalizacji, został ustalony w *rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 lutego 1997 r. w sprawie określenia wzoru kwestionariusza przedsiębiorstwa państwowego przeznaczonego do komercjalizacji oraz wykazu dokumentów niezbędnych do sporządzenia aktu komercjalizacji*²².

Analizy spółek dla celów prywatyzacji

Zgodnie z *ustawą o kippp*, akcje skomercjalizowanej spółki w imieniu Skarbu Państwa zbywa Minister Skarbu Państwa (art. 31a). Przed zaoferowaniem do zbycia akcji SP, w spółce powstałej w wyniku komercjalizacji dokonuje się analizy mającej na celu ustalenie sytuacji prawnej majątku spółki, stanu i perspektyw rozwoju przedsiębiorstwa spółki, oszacowania wartości przedsiębiorstwa oraz realizacji obowiązków wynikających z tytułu wymagań ochrony środowiska (art. 32).

Rada Ministrów rozporządzeniem z dnia 3 czerwca 1997 r.²³ określiła zakres analizy, o której mowa wyżej, sposób jej zlecenia, opracowania, odbioru i finansowania oraz warunki, w razie spełnienia których można odstąpić od opracowania analizy. Od opracowania analizy spółki można odstąpić, w całości lub w części, jeżeli:

- została wykonana przed komercjalizacją przedsiębiorstwa państwowego, udostępnienie zaś akcji ma nastąpić bezpośrednio po wpisaniu spółki do rejestru handlowego (§15 ust. 1 pkt 1),
- akcje spółki są notowane na giełdzie papierów wartościowych lub na regulowanym rynku wtórnym (§15 ust. 1 pkt 2),
- zbywane są akcje spółek, z wyjątkiem spółek notowanych na giełdzie papierów wartościowych, w których Skarb Państwa posiada nie więcej niż 20% ka-

²¹ Dz.U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397 ze zm.

²² Dz.U. Nr 22, poz. 114 ze zm.

²³ Dz.U. Nr 64, poz. 408 ze zm.

pitału akcyjnego; w takim przypadku oszacowanie wartości akcji następuje według ich wartości bilansowej (§15 ust. 1 pkt 3).

Od opracowania analizy spółki można odstąpić w części, jeżeli przewidywany koszt wykonania analizy przewyższa 20% wartości spółki ustalonej w oparciu o bilans na koniec roku poprzedzającego wykonanie analizy (§15 ust. 2). O zakresie analizy w przypadkach, o których mowa wyżej, decyduje podmiot zlecający analizę (§7).

Minister Skarbu Państwa przed zaoferowaniem akcji do zbycia może zobowiązać spółkę do wprowadzenia w jej przedsiębiorstwie zmian wynikających z wymogów ochrony środowiska, a w szczególności wynikających z analizy, o której mowa wyżej (art. 32 ust. 3).

**Zbywanie akcji
i udziałów Skarbu
Państwa**

W myśl art. 33, z zastrzeżeniem art. 36 i 37 ustawy, akcje należące do Skarbu Państwa są zbywane w trybie:

1. oferty ogłoszonej publicznie (art. 33 ust. 1 pkt 1),
 2. przetargu publicznego (art. 33 ust. 1 pkt 2),
 3. rokowań podjętych na podstawie publicznego zaproszenia (art. 33 ust. 1 pkt 3).
- Rada Ministrów²⁴ określiła szczegółowy tryb zbywania akcji oraz warunki, jakie powinny spełniać: oferta zbycia akcji, zaproszenie do składania ofert nabycia akcji i zaproszenie do rokowań, które mogą dotyczyć zobowiązań inwestycyjnych, zobowiązań związanych z ochroną środowiska, a także zobowiązań związanych z ochroną interesów pracowników i innych osób związanych ze spółką.

Rada Ministrów może zezwolić na inny niż przewidziany wyżej tryb zbywania akcji. Zbycie akcji należących do Skarbu Państwa z naruszeniem art. 33 jest nieważne (art. 34).

Za zbywane w trybie przetargu publicznego lub rokowań podjętych na podstawie publicznego zaproszenia, akcje należące do Skarbu Państwa zgodnie z *ustawą o kipp* zapłata może być dokonana w ratach: w przypadku, gdy nabywcą co najmniej 30% akcji spółki jest - obywatel polski lub spółka obywateli polskich oraz zabezpieczona zostanie kwota pozostała do zapłaty po uiszczeniu pierwszej raty - pierwsza rata ceny za akcje wynosi co najmniej 20% tej ceny. Pozostała kwota jest spłacana w ratach przez okres nie dłuższy niż 5 lat. Kwota ta jest oprocentowana w wysokości nie niższej niż wskaźnik wzrostu cen dóbr inwestycyjnych, ogłaszany co kwartał przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w *Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”* (art. 35 ust. 2).

**Uprawnienia
pracowników do
nieodpłatnego
nabycia akcji**

Uprawnionym pracownikom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia do 15% akcji spółki należących do Skarbu Państwa według stanu sprzed zbycia pierwszych akcji na zasadach ogólnych, z zastrzeżeniem, że:

- łączna wartość nominalna akcji przeznaczonych do nieodpłatnego nabycia przez uprawnionych pracowników nie może przekroczyć iloczynu liczby uprawnionych pracowników oraz kwoty osiemnastu średnich wynagrodzeń miesięcznych w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat z zysku, obliczonych z okresu sześciu miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym Skarb Państwa zbył pierwsze akcje na zasadach ogólnych (art. 36 ust. 2),
- w przypadku spółki powstałej w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstwa państwowego, które miało na dzień wykreślenia z rejestru przedsiębiorstw pań-

²⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 lipca 1997 r. w sprawie szczegółowego trybu zbywania akcji Skarbu Państwa, zasad finansowania zbycia akcji oraz formy zapłaty za te akcje - Dz.U. Nr 95, poz. 578 ze zm.

stwowych uregulowane zobowiązania wobec budżetu państwa oraz z tytułu ubezpieczeń społecznych, w iloczynie, o którym mowa w ust. 2, kwotę osiemnastu średnich wynagrodzeń zastępuje się kwotą dwudziestu czterech średnich wynagrodzeń (art. 36 ust. 3).

Akcje zbywa się nieodpłatnie w grupach wyodrębnionych ze względu na okresy zatrudnienia uprawnionych pracowników w przedsiębiorstwie państwowym i w spółce powstałej w wyniku komercjalizacji tego przedsiębiorstwa państwowego (art. 36 ust. 4).

Minister Skarbu Państwa²⁵, określił szczegółowe zasady podziału uprawnionych pracowników na grupy i ustalenia liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz tryb nabywania akcji przez uprawnionych pracowników.

Prawo do nieodpłatnego nabycia akcji może być wykorzystane przez uprawnionych pracowników tylko w jednej spółce; uprawniony przed nabyciem akcji składa oświadczenie, że nie skorzystał z prawa do nieodpłatnego nabycia akcji w innej spółce (art. 38 ust. 5).

Spółki prawa handlowego

Funkcjonowanie spółek kapitałowych, w tym prawa i obowiązki wspólników w spółce akcyjnej oraz w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością regulowały do końca 2000 r. przepisy *Kodeksu handlowego*²⁶ (*Kh*) i *Akt założycielski* spółki w zakresie na jaki przepisy *Kodeksu handlowego* zezwalały. Od 1 stycznia 2001 r. działalność spółek regulowana jest przepisami *Kodeksu spółek handlowych*²⁷ (*Ksh*) z tym, że do czasu wydania przepisów dotyczących firmy i prokury pozostają w mocy przepisy o firmie i prokurze zawarte w *Kodeksie handlowym*.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

Prawa wspólników można podzielić na prawa typu korporacyjnego, prawa majątkowe, indywidualne, wspólne (kolektywne) i prawa mniejszości. Do praw korporacyjnych należały m.in. prawo uczestnictwa i głosu na zgromadzeniu wspólników, prawo zaskarżania uchwał, prawo kontroli. Prawem majątkowym było m.in. prawo udziału w zysku bilansowym (art. 191 *Kh*).

Najwyższym organem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością było zgromadzenie wspólników. Główną jego funkcją było podejmowanie uchwał w sprawach przewidzianych przepisami *K.h.* i *Aktem założycielskim* spółki.

Prawo kontroli nad działalnością spółki z ograniczoną odpowiedzialnością służyło - zgodnie z dyspozycją art. 205 *K.h.* - każdemu wspólnikowi, jednakże z *Aktu założycielskiego* spółki lub *K.h.* mógł wynikać obowiązek ustanowienia rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej albo obu tych organów łącznie (art. 206 §1 *K.h.*). Indywidualne prawo kontroli polegało na tym, że każdy wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością miał prawo przeglądać księgi i dokumenty spółki, sporządzać na własny użytek bilans i żądać od zarządu wyjaśnień. Prawo to mogło być wyłączone lub ograniczone jedynie wtedy, gdy wspólnicy ustanawiając organa nadzoru w akcie założycielskim spółki tak postanowili. Zatem w razie braku takiego postanowienia prawo to wspólnikom przysługiwało nawet jeśli ustanowili organy nadzorcze.

Podstawową funkcją **rady nadzorczej** był stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich gałęziach przedsiębiorstwa (art. 212 *K.h.*). Oprócz ściśle

²⁵ Rozporządzenie z dnia 3 kwietnia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz tryb nabywania akcji przez uprawnionych pracowników - Dz.U. Nr 33, poz. 200.

²⁶ Dz.U. z 1934 r., Nr 57, poz. 502 ze zm.

²⁷ Dz.U. z 2000 r., Nr 94, poz. 1037 ze zm.

nadzorczych kompetencji, radzie nadzorczej przysługiwały także inne funkcje, jak np. zwoływanie zgromadzeń w razie opieszałości zarządu, zaskarżanie uchwał wspólników, reprezentacja spółki w sporach i umowach z członkami zarządu. *Akt założycielski* spółki mógł rozszerzyć uprawnienia rady nadzorczej przyznając jej prawo zawieszenia w czynnościach członków zarządu, udzielania zezwoleń na pewne czynności zarządu, itp.

Zarząd był organem wykonawczym spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Jego prawa i obowiązki określała ustawa i akt założycielski spółki, które dotyczą tak sfery wewnętrznej, jak i zewnętrznej działalności spółki. W konsekwencji nie jest dopuszczalne przesunięcie kompetencji zarządu na inny organ spółki.

Kodeks spółek handlowych wprowadził przepisy wzmacniające i precyzujące kompetencje nadzorcze w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Zmiany dotyczą również indywidualnych uprawnień wspólnika w zakresie kontroli.

Zadaniem **rady nadzorczej** jest sprawowanie stałego nadzoru nad działalnością spółki we wszystkich dziedzinach jej działalności (art. 219 *Ksh*). Jednocześnie §2 art. 219 stwierdza, że rada nadzorcza nie ma prawa wydawania zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki, chociaż pozostawiono możliwość rozszerzenia kompetencji rady w drodze regulacji umowy spółki, w tym uzyskiwanie przez zarząd zgody rady nadzorczej przed dokonaniem oznaczonych w umowie czynności (art. 220). Typowymi przykładami kompetencji powierzanych radom jest np. zgoda na: powoływanie i odwoływanie prokurenta; dokonywanie rozporządzeń; zaciąganie zobowiązań powyżej określonej wartości. Udzielanie zgody nie stoi w sprzeczności z treścią zakazu wydawania poleceń zarządowi. Innym przykładem poszerzenia kompetencji rady wprowadzonym przez *Ksh* jest możliwość zawieszania poszczególnych lub wszystkich członków zarządu, jeżeli zachodzą ważne powody.

Wraz z wejściem w życie nowego *Kodeksu spółek handlowych* pojawiła się możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności członków rad nadzorczych (art. 293 i 483 *Ksh*). Wcześniejszy *Kodeks handlowy* nie zawierał żadnej konstrukcji pozwalającej na takie działania. Możliwe to było jedynie na podstawie statutu spółki lub regulaminu działania rady. Konstrukcja tego artykułu jest taka, że ciężar dowodu przenosi na osobę, na którą spółka wskaże jako tę, która wyrządziła szkodę. Członkowie rad nadzorczych nie mogą więc już bronić się twierdząc, że nie posiadali odpowiednich informacji albo, że zajmowali się czym innym. Rada nadzorcza powołana jest, by kontrolować bieżącą działalność spółki i ma prawo żądać od zarządu dowolnego dokumentu. Jeżeli więc spółka wykryje szkodę i wniesie sprawę do sądu wskazując że szkoda wynika z działań lub zaniechań członka rady nadzorczej - to na jego obronie ciąży obowiązek wykazania, że osoba ta wykonała wszelkie czynności, by zapobiec powstaniu szkody (np. pisała monity do zarządu w danej sprawie). Jest to odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, a nie winy.

Zgromadzenie wspólników może uchwalić regulamin rady, a także upoważnić samą radę do uchwalania jej regulaminu. Jednak ani umowa spółki, ani regulamin nie może ograniczyć minimum kodeksowych kompetencji rady nadzorczej.

Spółka akcyjna

Wobec spółki za akcjonariusza uważało się tylko tę osobę, która była wpisana do księgi akcyjnej, lub posiadacza akcji na okaziciela (art. 352 *K.h.*). Do podstawowych uprawnień akcjonariuszy spółek akcyjnych należały: prawo uczestnictwa w

walnym zgromadzeniu i prawo głosu, które wiązały się z posiadanymi przez akcjonariusza akcjami oraz prawo do udziału w zysku rocznym.

Walne zgromadzenie było zwierzchnim i naczelnym organem spółki. Jego kompetencje - zgodnie z treścią art. 388 - określały zarówno przepisy *K.h.*, jak i statut spółki. Uchwały walnego zgromadzenia mogły być powzięte w każdej sprawie. Przepisy art. 388-391, a także art. 341, 444 pkt 2, 464 §1, 492 §1, określały sprawy, w których musiała zapaść uchwała walnego zgromadzenia. Były to tego rodzaju sprawy, jak rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania, bilansu, rachunków zysków i strat; podział zysków i pokrycia strat; kwitowanie (udzielenie absolutorium) władz spółki z wykonania przez nie obowiązków, wybór komisji rewizyjnej; zbycie, wydzierżawienie i ustanowienie użytkowania na przedsiębiorstwie, zbycie nieruchomości fabrycznych, nabycie nieruchomości lub trwałych urządzeń za cenę przewyższającą 1/5 kapitału akcyjnego; emisja obligacji, zmiana statutu; rozwiązanie spółki; połączenie, przekształcenie.

W myśl przepisów *Kodeksu handlowego* rada nadzorcza bądź komisja rewizyjna były obligatoryjnymi organami spółki akcyjnej. Statut spółki mógł przewidywać istnienie w spółce obu tych ciał łącznie (art. 377).

Rada nadzorcza w spółce akcyjnej wykonywała stały nadzór nad działalnością spółki we wszystkich gałęziach przedsiębiorstwa (w szczególności badała bilans, rachunek zysków i strat, co do zgodności z księgami i stanem faktycznym, sprawozdanie zarządu i jego wnioski co do podziału zysków i pokrycia strat), składając walnemu zgromadzeniu coroczne sprawozdanie z tego badania (art. 382). Do jej kompetencji należały też inne sprawy przewidziane prawem i statutem (art. 383 i 384).

Organem wykonawczym spółki akcyjnej był **zarząd**. Jego prawa i obowiązki określały przepisy *K.h.* oraz *Akt założycielski* spółki, które dotyczą tak sfery wewnętrznej, jak i zewnętrznej działalności spółki.

Spółka akcyjna uległa największym przeobrażeniom, co wynika z najsilniejszego związku tej spółki spośród innych typów spółek handlowych z rynkiem kapitałowym. *Kodeks spółek handlowych* nie przewidział konstrukcji „złotej akcji” (akcji, z którą są związane uprawnienia specjalne, np. prawo weta na walnym zgromadzeniu, prawo wyboru niezależnego audytora, prawo do obsadzania określonych miejsc w zarządzie czy radzie nadzorczej) jako sprzecznej z zasadą równouprawnienia akcjonariuszy wyrażoną w art. 20, a przejętą z drugiej dyrektywy Unii Europejskiej o ochronie kapitału z 1976 r. i zasad nadzoru korporacyjnego OECD z 1999 r. Dopuszczalne są natomiast, podobnie jak w *Kodeksie handlowym*, szczególne uprawnienia przyznane indywidualnie oznaczonemu akcjonariuszowi (art. 354). Zrezygnowano z komisji rewizyjnej, która może być powołana tylko w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością.

Zarząd spółki akcyjnej prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę (art. 368). Reprezentacja spółki przez zarząd polega na dokonywaniu i przyjmowaniu czynności prawnych za spółkę. Zasadą jest powoływanie członków zarządu uchwałą rady nadzorczej. Statut spółki może jednak wprowadzać odmienne reguły, np. powoływanie przez wskazane w statucie osoby trzecie czy walne zgromadzenie. Zgodnie z art. 354 prawo do powoływania i odwoływania członków zarządu może być przyznane indywidualnie oznaczonemu akcjonariuszowi. Statut spółki może przewidywać, że w przypadku równości głosów w głosowaniu na posiedzeniu zarządu, decyduje głos prezesa zarządu. Statut może również przyznawać prezesowi inne uprawnienia w zakresie kierowania pracami zarządu (art. 371 §2).

Rada nadzorcza spółki akcyjnej jest obowiązana do sprawowania stałego nadzoru nad działalnością spółki. Oznacza to nie tylko obowiązek nadzorowania pracy zarządu, ale całej spółki, a więc również pracowników, ponadto organizacji i zasad działania przedsiębiorstwa spółki, kontaktów z bankami, dostawcami i odbiorcami towarów lub usług oraz ewentualnych procesów sądowych prowadzonych przez spółkę itp. Ocena wniosków zarządu dotyczących podziału zysku albo pokrycia straty nie oznacza konieczności wyrażenia zgody przez radę nadzorczą na rozwiązania przedłożone przez zarząd. Rada opiniuje jedynie te wnioski pozytywnie albo negatywnie, może przedstawić własne sugestie. Rada nie ma prawa wydawania zarządowi wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki. Co prawda art. 384 przewiduje, że statut spółki może rozszerzyć uprawnienia rady, ale katerygiczne stwierdzenie art. 382 §2 wskazuje, że rozszerzenie kompetencji rady nie może prowadzić do wydawania wiążących poleceń. Przyjęcie innej wykładni prowadziłoby do zatarcia różnicy między organami zarządzającymi i nadzorującymi w spółce. W myśl art. 383 §1 do kompetencji rady nadzorczej należy również zawieszanie, z ważnych powodów, w czynnościach poszczególnych lub wszystkich członków zarządu oraz delegowanie członków rady nadzorczej do czasowego wykonywania czynności członków zarządu nie mogących sprawować swoich czynności. Ważnym powodem może być w szczególności: działanie na szkodę spółki, prowadzenie interesów konkurencyjnych, ujawnienie się okoliczności powodujących niemożność sprawowania funkcji członka zarządu (np. karalność) itd. „Niemożność sprawowania swoich czynności” może wynikać np. z choroby, aresztowania, złożenia rezygnacji itp. Zgodnie z art. 354 prawo do powoływania i odwoływania członków rady nadzorczej może być przyznane indywidualnie oznaczonemu akcjonariuszowi. Art. 384 stanowi, że statut może rozszerzyć uprawnienia rady nadzorczej, a w szczególności przewidywać, że zarząd jest obowiązany uzyskać zgodę rady nadzorczej przed dokonaniem określonych w statucie czynności. Jeżeli rada nadzorcza nie wyrazi zgody na dokonanie określonej czynności, zarząd może zwrócić się do walnego zgromadzenia, aby powzięło uchwałę udzielającą zgody na dokonanie tej czynności. Statut spółki może rozszerzyć uprawnienia rady nadzorczej, nie ma natomiast możliwości ograniczenia zakresu działania rady.

Podatki

Obowiązki podatkowe podmiotów gospodarczych określała *ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa*²⁸, która normuje:

- 1) zobowiązania podatkowe,
- 2) informacje podatkowe,
- 3) postępowanie podatkowe, kontrolę podatkową i czynności sprawdzające,
- 4) tajemnicę skarbową.

W Art. 22. *ordynacji* określono, że Minister właściwy do spraw finansów publicznych może, w drodze rozporządzenia, w przypadkach uzasadnionych interesem publicznym lub ważnym interesem podatników:

- 1) zaniechać w całości lub w części poboru podatków, określając rodzaj podatku, okres, w którym następuje zaniechanie, i grupy podatników, których dotyczy zaniechanie,
- 2) zwolnić niektóre grupy płatników z obowiązku pobierania podatków lub zaliczek na podatki oraz określić termin wpłacenia podatku i wynikające z tego zwolnienia obowiązki informacyjne podatników, chyba że podatnik jest obowiązany do dokonania rocznego lub innego okresowego rozliczenia tego podatku.

²⁸ Dz.U. Nr 137, poz. 926 ze zm.

W art. 67. określono, że w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem podatnika lub interesem publicznym organ podatkowy, na wniosek podatnika, może umorzyć w całości lub w części zaległości podatkowe lub odsetki za zwłokę.

Organ podatkowy może umorzyć zaległość podatkową z urzędu, m. in. jeżeli kwota zaległości podatkowej nie została zaspokojona w zakończonym postępowaniu likwidacyjnym lub upadłościowym.

Rachunkowość

Od 1 stycznia 1995 r. zasady rachunkowości oraz tryb badania sprawozdań finansowych przez biegłych rewidentów, określa *ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości*²⁹. Jednostki obowiązane są stosować określone *ustawą* zasady rachunkowości, rzetelnie i jasno przedstawiając sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy. Kierownik jednostki ponosi odpowiedzialność za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości określonych *ustawą*, w tym z tytułu nadzoru, również w przypadku, gdy określone obowiązki w zakresie rachunkowości - z wyłączeniem odpowiedzialności za przeprowadzenie inwentaryzacji w formie spisu z natury - zostaną powierzone innej osobie za jej zgodą. Przyjęcie odpowiedzialności przez inną osobę powinno być stwierdzone w formie pisemnej. W przypadku gdy kierownikiem jednostki jest organ wieloosobowy, a nie została wskazana osoba odpowiedzialna, odpowiedzialność ponoszą wszyscy członkowie tego organu.

W art. 55 określono, że jednostka dominująca, mająca siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, sporządza roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe grupy kapitałowej, obejmujące dane jednostki dominującej i jednostek od niej zależnych wszystkich szczebli, bez względu na to, w jakim państwie znajduje się ich siedziba, zestawione w taki sposób, jakby grupa kapitałowa stanowiła jedną jednostkę.

Zamówienia publiczne

Minister Skarbu Państwa ma obowiązek stosowania - przy udzielaniu zamówień na usługi doradcze opłacane w całości lub części ze środków publicznych - *ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych*³⁰ - tj. jawnie, z zachowaniem równości i konkurencyjności podmiotów ubiegających się o zamówienie publiczne oraz z uwzględnieniem racjonalnego i rzetelnego wydatkowania „pieniędzy publicznych”. Zachowania polegające na nierównym traktowaniu oferentów stanowią naruszenie ustawy i mogą stanowić podstawę protestów i odwołań. *Ustawa* nakazuje wykluczenie z ubiegania się o udzielenie zamówienia publicznego dostawców i wykonawców niewiarygodnych, zalegających z podatkami, skazanych za przestępstwo związane z zamówieniami publicznymi. Wszelkie oświadczenia i zawiadomienia składane przez zamawiających i dostawców lub wykonawców wymagają formy pisemnej. Podstawowym trybem udzielania zamówienia publicznego jest przetarg nieograniczony. Ponadto *ustawa* dopuszcza w przypadkach określonych w ustawie udzielenie zamówienia publicznego w trybie: przetargu ograniczonego, przetargu dwustopniowego, negocjacji z zachowaniem konkurencji, zapytania o cenę, zamówienia z wolnej ręki.

Naruszenie zasady, formy lub trybu postępowania przy udzielaniu zamówień publicznych określonych w ww. ustawie stanowi zgodnie z art. 138 ust. 1 pkt 12 *ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych*³¹ naruszenie dyscypliny finansów publicznych (poprzednio dyscypliny budżetowej).

²⁹ Dz.U. z 2000 r. Nr 76, poz. 694

³⁰ Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 664 ze zm.

³¹ Dz.U. Nr 155, poz. 1014 ze zm.

*Ustawą z dnia 22 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych*³², poprzez dostosowanie przepisów do unijnych znowelizowana została *ustawa o zamówieniach publicznych*. Większość zmian weszła w życie 26 października 2001 r. Dopuszczono m.in. możliwość składania oferty łącznej przez kilka podmiotów działających wspólnie (konsorcjum), obniżono do 0,5-3% wysokość wadium, które obowiązkowo trzeba wnieść, przystępując do przetargu o zamówienia publiczne. Zamawiający może zaproponować składanie ofert przewidujących odmienny niż określony przez niego sposób wykonania zamówienia (tzw. oferta wariantowa), jeśli cena nie będzie jedynym kryterium wyboru najkorzystniejszej oferty, przy czym w specyfikacji istotnych warunków zamówienia lub zaproszeniu do składania ofert musi wskazać minimalne warunki, jakim powinny odpowiadać warianty i sposób ich przedstawienia. Ponadto nowe przepisy oddzielają wymagania stawiane dostawcom i wykonawcom od kryteriów oceny ich ofert. Kryteria nie mogą dotyczyć samego dostawcy i wykonawcy, zwłaszcza jego wiarygodności ekonomicznej, technicznej lub finansowej. Oznacza to, że nie będzie się oceniać oferenta, lecz jego ofertę. W postępowaniu o zamówienie publiczne, którego wartość nie przekracza równowartości kwoty 30 000 euro lub w którego finansowaniu udział środków publicznych nie przekracza równowartości kwoty 30 000 euro, nie jest obowiązkowy tryb przetargu nieograniczonego i nie stosuje się przepisów ustawy dotyczących publikacji ogłoszeń w Biuletynie Zamówień Publicznych, protokołu postępowania, specyfikacji istotnych warunków zamówienia, terminów, wadium, protestów i odwołań. Po nowelizacji zmieniły się przesłanki udzielania zamówienia w trybach innych niż przetarg nieograniczony, brak jest możliwości odrzucania ofert niekompletnych bez wyznaczenia terminu dodatkowego na dostarczenie dokumentów na potwierdzenie okoliczności o jakich mowa w art. 22 ust. 2 ustawy.

Od 10 stycznia 2002 r. weszła w życie kolejna nowelizacja *ustawy o zamówieniach publicznych* dokonana *ustawą z dnia 26 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych*³³, zgodnie z którą przy zamówieniach publicznych, których wartość przekracza 30 tys. euro, zamawiający musi powołać komisję przetargową, i to wyłącznie spośród swoich pracowników. Jeśli wartość zamówienia jest niższa, o powołaniu komisji decyduje sam zamawiający. W obu wypadkach w składzie komisji muszą się znaleźć wyłącznie jego pracownicy. Inne osoby mogą uczestniczyć w jej pracach tylko jako biegli (rzecznicy). Zmienione przepisy precyzują procedury przetargowe, m.in. zasady publikacji ogłoszeń, odrzucania oferty, dotyczące wadium oraz terminu otwierania ofert. W przetargach na zamówienia powyżej 30 tys. euro dostawca lub wykonawca obowiązkowo wpłaca wadium w wysokości, którą określa zamawiający, musi on jednak zmieścić się w granicach od 0,5% do 3% wartości zamówienia. Jeśli zamówienie nie przekracza tej wartości, zamawiający może jedynie żądać wpłacenia wadium w tej wysokości. Po wybraniu oferty wykonawca (dostawca) straci je, gdy m.in. odmówi podpisania umowy na warunkach określonych w ofercie, nie wniesie zabezpieczenia należytego wykonania umowy. Zabezpieczenie ma zapewnić pokrycie roszczeń z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez niego umowy.

10 stycznia 2002 r. weszły w życie także dwa przepisy *rozporządzenia RM*³⁴ z 13 listopada 2001 r. w sprawie dokumentów, jakich zamawiający może

³² Dz.U. Nr 76, poz. 813 ze zm.

³³ Dz.U. Nr 113, poz. 1208.

³⁴ Dz.U. Nr 133, poz. 1484

żądać od dostawcy lub wykonawcy dla potwierdzenia, że spełnia on warunki uprawniające do udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne. Zamawiający może żądać także zaświadczenia, że dostawca (wykonawca) nie zalega ze składkami na ubezpieczenie zdrowotne oraz że uzyskał zgodę organu podatkowego na wstrzymanie w całości wykonania jego decyzji. Zaświadczeń tych zamawiający może wymagać także od dostawców (wykonawców), którzy mają siedzibę lub miejsce zamieszkania za granicą.

**Umowy z doradcami
w procesach
prywatyzacyjnych**

Współpraca Ministra Skarbu Państwa z firmami konsultingowymi opiera się na podpisywanych z tymi firmami umowach cywilnoprawnych. Przy zawieraniu umów zastosowanie mają m.in. przepisy *Kodeksu cywilnego* dotyczące zawarcia umowy, formy czynności prawnych, terminów, umowy o dzieło, umowy zlecenia, wykonania zobowiązań i skutków ich niewykonania. Istotne jest wyraźne rozróżnienie charakteru prawnego umów zawieranych z firmami konsultingowymi w zależności od ich przedmiotu:

1. umowy o dokonanie analizy stanu prawnego majątku przedsiębiorstwa oraz o dokonanie analizy ekonomiczno-finansowej zawierane z firmami konsultingowymi winny mieć charakter umów rezultatu tzn. umów o dzieło. Z umowy o dzieło zamawiający ma roszczenia znacznie szersze niż z innych umów,
2. do umów o podejmowanie określonych czynności prawnych w imieniu Skarbu Państwa (np. zbywanie akcji), odpowiednią formą jest umowa zlecenie.

**Zadania Ministra
Skarbu Państwa**

Art. 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa³⁵ stanowi m.in., że minister właściwy do spraw Skarbu Państwa wykonuje uprawnienia wynikające z praw majątkowych Skarbu Państwa, w szczególności w zakresie praw z akcji i udziałów należących do Skarbu Państwa, łącznie z wynikającymi z nich prawami osobistymi oraz sprawuje kontrolę wykonywania uprawnień wynikających z praw majątkowych Skarbu Państwa. Zgodnie z art. 5 powołanej ustawy państwowe osoby prawne (o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej), powiadamiają Ministra Skarbu Państwa o zamiarze rozporządzenia składnikami majątku trwałego w rozumieniu przepisów o rachunkowości oraz nieodpłatnego oddania tych składników do korzystania innym podmiotom na podstawie umów prawa cywilnego jeżeli przedmiot takiej czynności prawnej przekracza równowartość kwoty 50 000 euro. Minister Skarbu Państwa, w terminie miesiąca od dnia otrzymania powiadomienia, o którym mowa wyżej, może nie wyrazić zgody (zgłasza sprzeciw) na dokonanie czynności prawnej, której dotyczyło powiadomienie. W przypadku niewyrażenia zgody przez Ministra Skarbu Państwa na dokonanie czynności, o której mowa wyżej, państwowej osobie prawnej przysługuje, w terminie siedmiu dni od daty doręczenia decyzji o braku zgody na dokonanie czynności, prawo wniesienia sprzeciwu do tego Ministra. Wniesienie sprzeciwu wstrzymuje wykonanie decyzji. W razie podtrzymania decyzji przez Ministra Skarbu Państwa, państwowej osobie prawnej przysługuje prawo wniesienia w ciągu siedmiu dni sprawy do sądu. Czynność prawna dokonana przez państwową osobę prawną z naruszeniem art. 5 jest nieważna.

³⁵ Dz.U. z 1996 r. Nr 106, poz. 493 ze zm.

**Rozwiązywanie
z pracownikami
stosunków pracy
z przyczyn
dotyczących
zakładu pracy**

Przepisy ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw³⁶ stosuje się do zakładów pracy, w których następuje zmniejszenie zatrudnienia z przyczyn ekonomicznych lub w związku ze zmianami organizacyjnymi, produkcyjnymi albo technologicznymi, w tym także, gdy zmiany te następują w celu poprawy warunków pracy lub warunków środowiska naturalnego, jeżeli powodują one konieczność jednorazowego lub w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące rozwiązania stosunków pracy z grupą pracowników obejmującą co najmniej 10% załogi w zakładach zatrudniających do 1000 pracowników lub co najmniej 100 pracowników w zakładach zatrudniających powyżej 1000 pracowników.

**Lecznictwo
uzdrowiskowe**

Działalność związana ze świadczeniem usług lecznictwa uzdrowiskowego uregulowana jest *ustawą o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym z dnia 17 czerwca 1966 roku.*³⁷ oraz Polską Normą PN-Z-11000:2001 *Uzdrowiska- Terminologia, klasyfikacja i wymagania ogólne*.

Zgodnie z ustawą, o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym lecznictwem uzdrowiskowym jest zorganizowana działalność w zakresie zapobiegania chorobom i ich leczenia przy wykorzystaniu warunków naturalnych (klimat, zasoby lecznicze) i innych czynników środowiskowych.

Wykonywanie usług lecznictwa uzdrowiskowego jest ograniczone terytorialnie do miejscowości mających status uzdrowiska. Przyznanie takiego statusu następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów (Ministra Zdrowia – do marca 2001 r.).

**Zakłady lecznictwa
uzdrowiskowego**

Zgodnie z *ustawą o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym* działalność związaną z lecznictwem uzdrowiskowym mogą prowadzić zakłady lecznictwa uzdrowiskowego wpisane do rejestrów zakładów lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonych przez uzdrowiska³⁸.

Zakładem lecznictwa uzdrowiskowego jest zakład leczniczy położony w uzdrowisku, przeznaczony do leczenia chorych dorosłych i dzieci przy wykorzystaniu zabiegów, przy wykorzystaniu warunków naturalnych, tj. klimatu i innych czynników środowiskowych.

W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 30 września 1996 r. - *ustalenie listy przedsiębiorstw państwowych, wobec których zadania i kompetencje organu założycielskiego wykonuje Minister Skarbu Państwa, oraz listy przedsiębiorstw, wobec których zadania i kompetencje organu założycielskiego wykonują inne niż Minister Skarbu Państwa organy administracji rządowej, a także szczegółowych zasad i trybu przejęcia przez wojewodów i Ministra Skarbu Państwa zadań i kompetencji organu założycielskiego*³⁹ ustalono, że zadania i kompetencje organu założycielskiego wobec 26 uzdrowiskowych przedsiębiorstw państwowych do dnia 31 grudnia 1999 r. miał wykonywać Minister Zdrowia i Opieki Społecznej.

³⁶ Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 980

³⁷ Dz.U. Nr 23, poz. 150 ze zm.

³⁸ Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 21 sierpnia 1967 r. w sprawie typowych rodzajów zakładów i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego (M.P. z 1967 r. Nr 55, poz. 272)

³⁹ Dz.U. Nr 115, poz. 548 ze zm.

2. Istotne ustalenia kontroli

2.1. Komerccjalizacja przedsiębiorstw uzdrowiskowych

Koncepcja komercjalizacji

W dniu 23 czerwca 1998 r. odbyło się posiedzenie Członków Kierownictwa Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej. Przedmiotem spotkania była m.in. sprawa wyboru formuły przekształceń własnościowych przedsiębiorstw uzdrowiskowych, w świetle obowiązujących przepisów *ustawy o kipp*. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia i Opieki Społecznej poinformował dyrektorów przedsiębiorstw uzdrowiskowych i przewodniczących rad pracowniczych, że:

- resort opowiedział się za przekształceniami przedsiębiorstw uzdrowiskowych w formie prywatyzacji pośredniej,
- komercjalizacji przedsiębiorstwa w celu prywatyzacji dokonuje Minister Skarbu Państwa,
- korzystne dla przedsiębiorstw uzdrowiskowych będzie, aby z wnioskiem o komercjalizację wystąpiły organy tych przedsiębiorstw, tj. dyrektor przedsiębiorstwa i rada pracownicza,
- w przypadku braku takiego wniosku Minister Zdrowia i Opieki Społecznej może zgodnie z *ustawą o kipp*, samodzielnie wystąpić ze stosownym wnioskiem o komercjalizację jako organ założycielski dla tych przedsiębiorstw,
- pracownicy przedsiębiorstw stają się z mocy prawa pracownikami Spółki. *Ustawa o kipp* zapewnia również udział przedstawicieli pracowników w radzie nadzorczej, a w przedsiębiorstwach liczących powyżej 500 zatrudnionych, także w zarządzie spółki,
- prywatyzacja polegać będzie na zbywaniu w trybie publicznym należących do Skarbu Państwa akcji lub udziałów Spółek powstałych w wyniku komercjalizacji.

Wnioski o komercjalizację

W okresie sierpień - grudzień 1998 r. dyrektorzy oraz przewodniczący rad pracowniczych 26 uzdrowiskowych przedsiębiorstw państwowych wnieśli do Ministra Skarbu Państwa wnioski o dokonanie komercjalizacji przedsiębiorstw, poprzez przekształcenie ich w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa. Załącznikami do powyższych wniosków były *Kwestionariusze przedsiębiorstwa państwowego przeznaczonego do komercjalizacji*, które - po stosownych uzupełnieniach wymaganych przez MSP - spełniały wymogi zawarte w *rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 lutego 1997 r. w sprawie określenia wzoru kwestionariusza przedsiębiorstwa państwowego przeznaczonego do komercjalizacji oraz wykazu dokumentów niezbędnych do sporządzenia aktu komercjalizacji*.

Przebieg komercjalizacji

Najwyższa Izba Kontroli nie stwierdziła uchybień w zakresie komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych sektora lecznictwa uzdrowiskowego.

Minister Skarbu Państwa w okresie od 14 do 30 grudnia 1998 r. aktami komercjalizacji powołał 17 spółek akcyjnych i 9 spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, ze skutkiem od pierwszego dnia miesiąca przypadającego po wydaniu postanowienia o ich wpisaniu do rejestru handlowego.

W aktach komercjalizacji określono m.in. kapitały własne spółek, przeznaczenie funduszy własnych i specjalnych skomercjalizowanych przedsiębiorstw, powołano pierwsze składy zarządów i rad nadzorczych spółek, a ponadto uchwalono ich statuty, zawierające obszerny katalog działań, na które wymagana

jest zgoda Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy (WZA) lub Zgromadzenia Wspólników (ZW).

Spółki te zostały zarejestrowane przez właściwe terytorialnie sądy rejonowe i rozpoczęły działalność jako jednoosobowe spółki Skarbu Państwa:

- 5 spółek z dniem 1 stycznia 1999 r. (Uzdrowisko Busko Zdrój SA, Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ciechocinek SA, Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o., Zakład Leczniczy Uzdrowisko Nałęczów SA, Uzdrowisko Szczawno-Jedlina SA),
- 14 spółek z dniem 1 lutego 1999 r. (Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o., Uzdrowisko Horyniec Sp. z o.o., Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o., Uzdrowisko Kołobrzeg SA, Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o., Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA, Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA, Uzdrowisko Połczyn SA, Uzdrowisko Przerzeczn Sp. z o.o., Uzdrowisko Rymanów SA, Uzdrowisko Szczawnica SA, Uzdrowisko Świeradów-Czerniawa Sp. z o.o., Uzdrowisko Świnoujście SA, Uzdrowisko Ustka Sp. z o.o.),
- 5 spółek z dniem 1 marca 1999 r. (Uzdrowisko Iwonicz SA, Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA, Uzdrowisko Łądek-Długopole SA, Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustroń Sp. z o.o., Uzdrowisko Wysowa SA),
- 2 spółki z dniem 1 kwietnia 1999 r. (Uzdrowisko Rabka SA, Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o.).

2.2. Program prywatyzacji spółek uzdrowiskowych

Plany prywatyzacyjne w odniesieniu do spółek uzdrowiskowych od 2000 r. były określane, jedynie w ujęciu ilościowym, w *Kierunkach prywatyzacji majątku Skarbu Państwa*⁴⁰:

- na 2000 r. – MSP zapowiedziało przygotowywanie programu prywatyzacji polskich uzdrowisk, który obejmie wszystkie 26 spółek uzdrowiskowych. Realizacja programu miała się rozpocząć od wyłonienia firmy doradczej, która opracuje strategię prywatyzacji. Faktycznie zaś działania prywatyzacyjne zostały podjęte wcześniej, bowiem przed akceptacją przez MSP 6 lutego 2001 r. ostatecznej wersji *Studium sektorowego uzdrowisk w Polsce*, której częścią była *Strategia prywatyzacji uzdrowisk w Polsce*:
 - Minister wyraził zgodę na podjęcie działań prywatyzacyjnych wobec 10 spółek, uruchomiono działania wobec 7 z nich,
 - z tego: w 6 procesach prywatyzacyjnych podpisano umowy z doradcami o przeprowadzenie analiz i realizację prywatyzacji,
 - w tym: doradcy zakończyli analizy dwóch spółek (ZL Uzdrowisko Nałęczów SA i Uzdrowisko Iwonicz SA),
- na 2001 r. – zamieszczono informację o kontynuacji procesu prywatyzacji pośredniej 7 spółek i zaplanowano w latach 2001–2002 podjęcie prac przygotowawczych w stosunku do 19 spółek. Złożona sytuacja spółek uzdrowiskowych miała stać się podstawą do podjęcia działań mających na celu przygotowanie możliwych scenariuszy strategii prywatyzacji. Proces prywatyzacji winien był uwzględniać wpływy reformy służby zdrowia na sytuację finan-

⁴⁰ Załącznik do ustawy budżetowej na rok 2000 z dnia 21 stycznia 2000 r. (Dz.U. Nr 7, poz. 85), uzasadnienie do projektu ustawy budżetowej na rok 2001 (druk sejmowy nr 2371 z dnia 15 listopada 2000 r., uzasadnienie do projektu ustawy budżetowej na rok 2002 (druk sejmowy nr 87 z dnia 26 listopada 2001 r.)

sowo-ekonomiczną spółek oraz trudności z określeniem stanu prawnego nieruchomości, w tym możliwość zgłaszania roszczeń reprivatyzacyjnych,

- na 2002 r. – MSP zapowiedziało kontynuację procesów prywatyzacyjnych dziewięciu uzdrowisk oraz rozpoczęcie procesu prywatyzacji czterech kolejnych uzdrowisk (do końca 2001 r. wnioski prywatyzacyjne złożyło 18 spółek⁴¹).

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli uruchomienie procesów prywatyzacyjnych spółek uzdrowiskowych nie było dostatecznie przygotowane. Ministerstwo Skarbu Państwa nie współpracowało z Ministerstwem Zdrowia w celu określenia generalnej polityki funkcjonowania i rozwoju sektora uzdrowisk lecz skupiło się wyłącznie na celach prywatyzacyjnych.

**Stanowisko Ministra
Zdrowia wobec
prywatyzacji spółek
uzdrowiskowych**

Minister Zdrowia w wyjaśnieniach złożonych kontrolerom⁴² stwierdził, że: „Stanowisko Ministra Zdrowia odnośnie prywatyzacji przedsiębiorstw lecznictwa uzdrowiskowego w aspekcie obecnej i przyszłej polityki zdrowotnej jest nierozdzielnie związane z obecnym stanem kontraktacji przez kasy chorych usług medycznych w uzdrowiskach oraz zapisami w tym zakresie w przyszłych ustawach o narodowym funduszu zdrowia i o lecznictwie w uzdrowiskach.

Zawierane obecnie kontrakty na usługi medyczne w uzdrowiskach znacznie odbiegają od stanu dnia 31 grudnia 1998 roku. Dlatego Minister Zdrowia nie może dać jednoznacznej odpowiedzi za ani przeciw prywatyzacji byłych przedsiębiorstw uzdrowiskowych polegającej na zbyciu przez Skarb Państwa jego akcji czy udziałów. Zmienił się zakres świadczonych usług, zmienili się płatnicy. (...) Stanowisko w tak ważnej sprawie jaką jest przyszłość spółek branży uzdrowiskowej winno być wspólnie wypracowane przez Ministra Zdrowia i Ministra Skarbu Państwa. Nie chodzi tu bowiem o jednorazowe działania lecz decyzje, które będą skutkowały w dalszej perspektywie czasowej rozwojem lub upadkiem prywatyzowanych podmiotów.

Problematyka prywatyzacji jednoosobowych spółek Skarbu Państwa branży uzdrowiskowej nie była w poprzednich latach przedmiotem żadnych analiz i uzgodnień pomiędzy Ministrem Zdrowia, Ministrem Skarbu Państwa. Od momentu podpisania aktów komercjalizacji byłych państwowych przedsiębiorstw uzdrowiskowych, czyli od początku 1999 r. Ministerstwo Zdrowia wielokrotnie zabiegało o współpracę w tym zakresie. (...) Niestety, odbyły się jedynie dwa spotkania, pierwsze w dniu 21 kwietnia 1999 roku, a następne 9 marca 2000 roku, które pomimo poczynionych ustaleń nie zaowocowały współpracą. Dopiero od kilku miesięcy nawiązano współpracę. Odbyło się kilka spotkań zarówno na poziomie Ministrów jak i pracowników departamentów zajmujących się tymi zagadnieniami w obu Ministerstwach. Minister Zdrowia wskazał swoich przedstawicieli do Rad Nadzorczych wszystkich spółek uzdrowiskowych. Trwają wspólne prace nad projektem ustawy, w którym mają być regulowane wszystkie niezbędne dla sektora uzdrowisk sprawy, w tym również dotyczące dalszego losu spółek uzdrowiskowych skarbu państwa.”

W związku z podjęciem realizacji programu *Narodowa Ochrona Zdrowia* z dnia 28 marca 2002 r., przyjętego przez Radę Ministrów, Minister Zdrowia

⁴¹ Sprywatyzowano ZL Uzdrowisko Nałęczów SA, wstrzymano prywatyzację Uzdrowiska Iwonicz SA, zaś Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o., Uzdrowisko Horyniec Sp. z o.o. i Uzdrowisko Szczawnica SA nie zostały wymienione w *uzasadnieniu*.

⁴² Pismo nr OZD-078-63/2002 z dnia 23 maja 2002 r.

zwrócił się do Ministra Skarbu Państwa⁴³ o weryfikację planów prywatyzacyjnych uzdrowiskowych jednoosobowych spółek Skarbu Państwa oraz wstrzymanie procesu prywatyzacji do momentu opracowania i wdrożenia przepisów normujących zagadnienie działalności uzdrowiskowej. Zgodnie z założeniami programu powinno nastąpić wzmocnienie merytorycznego nadzoru Ministra Zdrowia nad działalnością uzdrowiskową oraz konieczne jest uporządkowanie organizacyjno – prawne tej sfery usług zdrowotnych, aby spowodować:

- zapewnienie możliwie kompleksowych świadczeń rehabilitacyjnych,
- większą efektywność wykorzystania środków przeznaczonych na zakup świadczeń;
- wzrost nakładów na leczenie w uzdrowiskach,
- lepsze wykorzystanie istniejącej bazy i zapobieganie jej dekapitalizacji,
- zwiększenie dostępności usług dla pacjenta,
- intensyfikację świadczeń z zakresu rehabilitacji przedrentowej.

**Stanowisko Ministra
Skarbu Państwa**

Dyrektor Generalny MSP, z upoważnienia Ministra Skarbu Państwa, w wyjaśnieniach złożonych kontrolerom 4 lipca 2002 r. stwierdził: „Zamierzenia prywatyzacyjne Ministra Skarbu Państwa są corocznie uzgadniane z wszystkimi Członkami Rady Ministrów w formie „Kierunków prywatyzacji majątku Skarbu Państwa” w danym roku, stanowiących uzasadnienie do ustawy budżetowej. Minister Zdrowia, jako Członek Rady Ministrów był informowany więc o zamierzeniach prywatyzacyjnych Ministra Skarbu Państwa odnośnie spółek uzdrowiskowych i nie zgłaszał żadnych uwag w tym zakresie. (...) Podstawowym celem prywatyzacji spółek uzdrowiskowych było dokapitalizowanie spółek poprzez zapewnienie środków inwestycyjnych na poprawę jakości i konkurencyjności świadczonych przez nie usług lecznictwa uzdrowiskowego. W wyniku wdrożonej w 1999 roku reformy służby zdrowia w sposób istotny uległ zmniejszeniu zakres i wysokość kontraktowanych przez Regionalne Kasy Chorych usług lecznictwa uzdrowiskowego, a ceny nie pokrywały wszystkich kosztów świadczenia działalności. Spółki uzdrowiskowe nie zostały również objęte programami osłonowymi towarzyszącymi wdrażaniu reformy służby zdrowia, administrowanymi przez Ministra Zdrowia. W takiej sytuacji z roku na rok ulegała pogorszeniu sytuacja ekonomiczno-finansowa spółek. Bez znacznego dopływu środków inwestycyjnych spółki nie tylko nie miały warunków dających szansę poprawy sytuacji ekonomiczno-finansowej, ale także w wielu przypadkach zagrożone było dalsze ich istnienie. Należy także podkreślić, że Minister Skarbu Państwa podjął działania prywatyzacyjne, w każdym przypadku, na wnioski Zarządów Spółek, pozytywnie zaopiniowane przez Rady Nadzorcze, które także podnosiły konieczność pilnego dokapitalizowania spółek.”

Sekretarz Stanu w MSP na posiedzeniu Sejmowej Komisji Skarbu Państwa 26 czerwca 2002 r. poświęconym prywatyzacji spółek uzdrowiskowych stwierdził m.in., że „Prywatyzacja ma być sposobem na dokapitalizowanie spółek uzdrowiskowych, czyli na sfinansowanie przedsięwzięć służących poprawie standardu i konkurencyjności świadczonych usług lecznictwa uzdrowiskowego. (...) Zasadniczą przesłanką podjęcia działań prywatyzacyjnych w stosunku do spółek uzdrowiskowych jest konieczność ich dokapitalizowania. Spółki różnie radzą sobie z pozyskaniem środków finansowych na przeprowadzenie niezbędnych remontów obiektów hotelowych i infrastruktury leczniczej, ale w każdym przypadku są to zbyt małe środki, aby można było zapobiec dekapitalizacji majątku trwa-

⁴³ Pismo nr OZO-073-32/LS/02 z dnia 28 maja 2002 r.

łego spółek. Niszczeją dobra kultury w postaci zabytkowych pensjonatów, kąpielisk, pijalni wód mineralnych. Odtworzenie infrastruktury uzdrowisk wymaga ogromnych nakładów finansowych i wobec tego powstaje pytanie, jak spółki poradzą sobie z tym problemem, jeśli nie pozyskają środków w ramach prywatyzacji.”

**Stanowisko
Najwyższej Izby
Kontroli**

Zdaniem NIK działania prywatyzacyjne winno było poprzedzić jednoznaczne określenie miejsca i funkcji, jakie mają spełniać spółki uzdrowiskowe w systemie ochrony zdrowia, oraz analiza przyczyn systemowych wpływających na pogorszenie warunków ich funkcjonowania. Kluczową kwestią, której w tym przypadku nie można pominąć, jest znaczenie polskich uzdrowisk jako istotnego czynnika całego polskiego systemu opieki zdrowotnej oraz trudnego do zrehabilitowania dobra narodowego. Restrukturyzacja spółek powinna zakładać kontynuację ich działalności uzdrowiskowej. Niewystarczające przygotowanie przez MSP procesu prywatyzacji spółek sektora uzdrowiskowego może spowodować, że funkcjonowanie spółek uzdrowiskowych w warunkach gospodarki rynkowej doprowadzi do niekontrolowanego ograniczania działalności uzdrowiskowej w ramach polskiego systemu opieki zdrowotnej.

Pozyskanie inwestorów w celu dokapitalizowania spółek uzdrowiskowych Izba oceniła jako bardzo celowe, lecz mało realne w sytuacji nierentowności działalności leczniczej prowadzonej przez te spółki.

2.3. Przygotowanie procesów prywatyzacyjnych

2.3.1. Wybór doradców Ministra Skarbu Państwa w procesach prywatyzacyjnych

Minister Skarbu Państwa, z zachowaniem formy i trybu ustawy o zamówieniach publicznych zawarł 25 maja 2000 r. umowę z firmą doradczą na dokonanie analizy sektorowej przedsiębiorstw uzdrowiskowych.

Najwyższa Izba Kontroli nie stwierdziła uchybień mających wpływ na wyniki przeprowadzonych postępowań o zamówienia publiczne, dotyczących wyboru doradców MSP w procesach prywatyzacji poszczególnych spółek uzdrowiskowych. Do końca 2001 r. zostali wybrani doradcy Ministra Skarbu Państwa przy prywatyzacji 13 uzdrowisk.

2.3.2. Poniesione koszty

Według stanu na 19 czerwca 2002 r. koszty zrealizowanych działań prywatyzacyjnych spółek sektora uzdrowiskowego wyniosły 1 471 404 zł (bez kosztów prywatyzacji ZL Uzdrowisko Nałęczów SA, pokrytych przez Spółkę).

Na poniesione koszty złożyły się następujące wydatki:

- koszt *Studium sektorowego uzdrowisk w Polsce* wyniósł 512 400 zł,
- koszt dzieł wykonanych w ramach procesów prywatyzacyjnych poszczególnych spółek wyniósł 830 820 zł, z czego w dwóch przypadkach koszty wykonanych przez doradców analiz poniosły spółki,
- koszty publikacji ogłoszeń prasowych wyniosły 128 184 zł.

Koszty niezasadne

Działaniem niegospodarnym - zdaniem NIK - było wydatkowanie przez MSP 254 980 zł na następujące analizy przedprywatyzacyjne Uzdrowiska Iwonicz SA: *Analizę stanu i perspektywy rozwoju, Ocenę realizacji obowiązków wynikających z tytułu wymagań ochrony środowiska i ochrony dóbr kultury, Oszacowanie wartości przedsiębiorstwa*. Mimo że przed podpisaniem 30 maja 2000 r. umowy z doradcą na wykonanie analiz prywatyzacyjnych Minister został powiadomiony o roszczeniach reprivatyzacyjnych, wysuwanych wobec Spółki, nie uzależniono realizacji pozostałych dzieł od wyników analizy prawnej. Roszczenia reprivatyzacyjne były powodem podjęcia przez Ministra Skarbu Państwa 11 grudnia 2001 r. decyzji o wstrzymaniu procesu prywatyzacji Uzdrowiska Iwonicz SA do czasu rozstrzygnięcia tych roszczeń. Najwyższa Izba Kontroli nie zgodziła się z opinią wyrażoną przez Dyrektora Generalnego MSP w wyjaśnieniach z 4 lipca 2002 r., że uzależnienie realizacji pozostałych dzieł od wyników analizy prawnej byłoby działaniem niezgodnym z przepisami regulującymi zakres i tryb sporządzania analiz przedprywatyzacyjnych, tj. art. 32 ust.1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 3 czerwca 1997 r. w sprawie zakresu analizy spółki oraz przedsiębiorstwa państwowego, sposobu jej zlecenia, opracowywania, zasad odbioru oraz warunków, w razie spełnienia których można odstąpić od opracowywania analizy, ponieważ ww. przepisy prawne:

- nie nakładają obowiązku przeprowadzenia wszystkich analiz w jednym czasie,
- nie zobowiązują do udzielenia zlecenia na wszystkie prace jednej firmie,
- MSP wielokrotnie zawierało umowy zawierające warunkowe określenie zakresu zleconych prac (np. opracowanie prospektu emisyjnego).

Wynik wcześniej przeprowadzonej analizy prawnej spółki pozwoliłby na określenie, czy możliwa jest kontynuacja procesu prywatyzacji (tym samym konieczne byłyby dalsze analizy), czy też należy wstrzymać proces prywatyzacji, a wówczas dalsze analizy przedprywatyzacyjne byłyby zbędne.

Zastosowanie kary umownej

NIK pozytywnie oceniła wykorzystanie zapisów umowy zawartej z firmą doradcą, która dokonywała analizy sektora uzdrowiskowego, dotyczących nakazu poufności, który został naruszony poprzez udzielenie dziennikowi *Puls Biznesu* wywiadu prasowego związanego z wykonywanymi pracami przez pracownika doradcy. Na firmę doradcą nałożono karę umowną, ustaloną ostatecznie w styczniu 2001 r. w wysokości 216 600 zł, stanowiącą 30% sumy wynagrodzeń za wszystkie zamówione dzieła określone w umowie oraz - niezależnie od nałożonej kary - zobowiązano doradcę do opublikowania na koszt własny w dzienniku *Puls Biznesu* stosownego sprostowania i usunięcia z Zespołu Wykonawcy osoby winnej naruszenia Umowy.

2.3.3. Analizy przedprywatyzacyjne

Studium sektorowe uzdrowisk w Polsce

Studium sektorowe uzdrowisk w Polsce zostało przyjęte przez MSP 6 lutego 2001 r. Doradca zaprezentował w *Studium* m.in. stan sektora uzdrowiskowego przed wejściem w życie ustawy z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym⁴⁴ oraz wpływ jej wprowadzenia na działalność spółek. W lakoniczny sposób odniósł się jednak do sposobów przewyciężenia przyczyn nie-

⁴⁴ Dz.U. Nr 28, poz. 153 ze zm.

korzystnych zjawisk, jakie miały miejsce w spółkach uzdrowiskowych po zasadniczej zmianie podstaw ich funkcjonowania w 1999 r. Doradca wskazał potrzebę eliminacji wewnętrznych przyczyn niekorzystnych zjawisk, leżących po stronie spółek, takich jak zbędny majątek, zbyt wysokie koszty działania, przerosty zatrudnienia. Nie wskazał jednak działań niezbędnych dla usunięcia zewnętrznych przyczyn pogorszenia kondycji spółek.

Wśród najistotniejszych, zewnętrznych przyczyn niekorzystnych zjawisk w spółkach uzdrowiskowych doradca wyliczył:

- zmienione zasady funkcjonowania – do początku 1999 r. omawiane podmioty funkcjonowały jako przedsiębiorstwa państwowe, realizujące zadania wyznaczane przez Ministerstwo Zdrowia, a więc praktycznie nie nastawione na działalność rynkową,
- zmiana sposobu finansowania – ze środków Ministerstwa Zdrowia pokrywana była nie tylko część inwestycji, lecz również, w znacznym stopniu, działalność bieżąca. Od początku 1999 r. funkcje płatnika za leczenie uzdrowiskowe, świadczone na rzecz ubezpieczonych, przejęły Kasy Chorych. Nastąpiło ograniczenie, w stosunku do 1998 r., liczby zamawianych usług oraz spadek cen jednostkowych, co było najistotniejszą przyczyną obniżenia poziomu sprzedaży w roku 1999 r. Kasy Chorych negocjowały kontrakty na leczenie uzdrowiskowe występując w znacznym stopniu z pozycji monopolisty. Wzrósł poziom należności oraz spadła płynność finansowa spółek uzdrowiskowych z powodu nieterminowego regulowania zobowiązań przez Kasy Chorych.

Brak w podejściu autorów *Studium* propozycji rozwiązań dotyczących usunięcia ww. problemów świadczy, że sektor uzdrowisk potraktowany został jak inne sektory przedsiębiorstw komercyjnych. Nie wzięto pod uwagę roli jaką spełniały i jaką powinny spełniać w przyszłości spółki uzdrowiskowe, jako część państwowego systemu ochrony zdrowia. Pominięcie tego elementu w analizie skutkowało – zdaniem Izby – brakiem ogólnej strategii wobec sektora uzdrowisk, uwzględniającej omówione uwarunkowania, zgodnie z którą prowadzone byłyby procesy prywatyzacyjne poszczególnych spółek lub ich grup.

W analizie ekonomicznej spółek sektora oraz ich wycenach doradca nie uwzględnił (np. poprzez symulacje) możliwości wpływu wysokości środków, przeznaczanych przez Kasy Chorych na finansowanie leczenia uzdrowiskowego, na stawki osobodnia oferowane przez Kasy, a w konsekwencji na rentowność działalności spółek uzdrowiskowych. Nie przeprowadzono również symulacji dotyczących wysokości dopłat kuracjuszy do pobytów sanatoryjnych.

Studium sektorowe uzdrowisk w Polsce nie było przedmiotem analizy ze strony Ministerstwa Zdrowia, mimo że Minister Zdrowia kilkakrotnie występował do Ministra Skarbu Państwa w tej sprawie⁴⁵.

Zaproponowane strategie prywatyzacji

W *Strategii prywatyzacji uzdrowisk w Polsce* (stanowiącej część ww. *Studium sektorowego uzdrowisk w Polsce*) doradca zaproponował przyjęcie strategii prywatyzacji spółek sektora uzdrowisk zgrupowanych w dwa podstawowe zespoły:

1. Strategie prywatyzacji samodzielnej spółki sektora uzdrowisk:

- strategia prywatyzacji poprzedzonej działaniami restrukturyzacyjnymi,

⁴⁵ Pismo Sekretarza Stanu MZ z dnia 6 stycznia 2000 r. znak UZ-00-S/00 do Podsekretarza Stanu w MSP oraz pismo Ministra Zdrowia do Ministra Skarbu Państwa z dnia 22 sierpnia 2000 r.

Celem jest zabezpieczenie istnienia spółek i zwiększenie ich atrakcyjności dla potencjalnych inwestorów. Niecelowe jest szybkie prywatyzowanie spółek będących w trudnej sytuacji finansowej i posiadających możliwości restrukturyzacji w postaci uruchomienia rezerw prostych, ponieważ po zrestrukturyzowaniu będzie można osiągnąć za nie wyższą cenę. Strategię tę rekomendowano dla Uzdrowska Cieplice Sp. z o.o., Uzdrowska Rabka SA, Uzdrowska Szczawnica SA, Uzdrowska Wieniec Sp. z o.o.

- strategia utrzymania działalności uzdrowiskowej spółek zagrożonych upadłością,

Ma zastosowanie wobec spółek, którym grozi postawienie w stan upadłości. Proces prywatyzacji polegający na sprzedaży akcji może trwać dla konkretnej spółki zbyt długo. Strategia ta może być realizowana poprzez postawienie przedsiębiorstwa spółki w stan likwidacji. W efekcie realizacji strategii zostanie zakończony byt prawny spółki. Równocześnie realizacja strategii ma umożliwić zachowanie jak największej części działalności uzdrowiskowych (zakład przyrodolecniczy, zakład górniczy, najważniejsze sanatoria i szpitale uzdrowiskowe), prowadzonych przez podmioty przejmujące zorganizowane części mienia od likwidowanej spółki. Mocne strony strategii: szybkość działania, łatwość realizacji i niedopuszczenie do upadłości spółki, nadzór Skarbu Państwa nad procesem likwidacji i możliwość wpływania na ten proces (w odróżnieniu od upadłości), uzyskanie istotnych wpływów przez Skarb Państwa, pozyskanie inwestorów (także branżowych) na poszczególne, niezależne od siebie części spółki i w związku z tym zachowanie znacznej części miejsc pracy, przynajmniej częściowe utrzymanie działalności uzdrowiskowej, stworzenie szansy modernizacji majątku oraz spłata zadłużenia wobec wierzycieli spółki. Strategię tę rekomendowano dla dwóch spółek sektora uzdrowisk: Zespołu Uzdrowisk Krakowskich SA i Uzdrowska Przerzeczyn Sp. z o.o.

- strategia samodzielnego rozwoju spółki,

Celem jest zapewnienie spółkom możliwości rozwoju poprzez pozyskanie inwestora wnoszącego kapitał, nowoczesne metody zarządzania i dostęp do nowych rynków zbytu. Strategia nie ma w zasadzie istotnych słabych stron. Za jej słabość można uznać jedynie brak kompleksowego podejścia do prywatyzacji całego sektora uzdrowisk. Skarb Państwa, decydując się na odrębne, indywidualne postępowania prywatyzacyjne dla spółek sektora, decyduje w zakresie ewentualnych kierunków konsolidacji pozostawia inwestorom zainteresowanym prywatyzacją poszczególnych Spółek. Strategia ta jest możliwa dla zdecydowanej większości spółek sektora uzdrowisk: Uzdrowska Busko-Zdrój SA, Przedsiębiorstwa Uzdrowiskowego Ciechocinek SA, Uzdrowska Horyniec Sp. z o.o., Uzdrowska Inowrocław Sp. z o.o., Uzdrowska Kamień Pomorski Sp. z o.o., Zespołu Uzdrowisk Kłodzkich SA, Uzdrowska Kołobrzeg SA, Uzdrowska Rymanów SA, Uzdrowska Szczawno-Jedlina SA, Uzdrowska Świnoujście SA, Uzdrowska Ustka Sp. z o.o., Przedsiębiorstwa Uzdrowiskowego Ustroń SA, Uzdrowska Wysowa SA.

- strategia maksymalizacji dochodów dla Skarbu Państwa,

Ma zastosowanie w prywatyzacji Uzdrowska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. Strategia ta może być zrealizowana poprzez sprzedaż większościowego pakietu udziałów Spółki, na podstawie przepisów *ustawy o kipp*. Uzasadnieniem niniejszej rekomendacji jest fakt, że o atrakcyjności Spółki decydują posiadane przez nią nieruchomości, a nie działalność uzdrowiskowa. Możliwa do osiągnięcia cena za to Uzdrowisko jest niewspółmiernie wysoka w stosunku do możliwości zwrotu na kapitale ze świadczenia usług uzdrowiskowych. Spółka posiada w wieczystym użytkowaniu grunty, o łącznej wartości (wg bardzo ostrożnych szacunków) 100-

150 mln zł. W przypadku sprzedaży większościowego pakietu udziałów w Spółce, oczywistym staje się fakt, że dalsze prowadzenie działalności uzdrowskiej na tym terenie nie ma żadnego ekonomicznego uzasadnienia - nie ma szans na zwrot zainwestowanego w zakup udziałów kapitału. Próba zobowiązania inwestora do utrzymania funkcji uzdrowiska wiązałaby się z koniecznością akceptacji ceny znacznie niższej od możliwej do uzyskania bez tego warunku. Ponadto rynkowa wartość gruntów, pozostawionych w Uzdrowisku w dalszym ciągu przewyższałaby wartość dochodową Spółki. Wobec tego należy oczekiwać, że po skończeniu okresu ochronnego dla Uzdrowiska, określonego w umowie sprzedaży, istnieje duże prawdopodobieństwo, że inwestor i tak zlikwidowałby działalność uzdrowską.

2. Strategie prywatyzacji grupy spółek sektora uzdrowisk:

- konsolidacja wybranych spółek, a w dalszej kolejności sprzedaż akcji w połączonym podmiocie;
- równoległa prywatyzacja kilku wybranych spółek (w drodze zbycia akcji), przy założeniu poszukiwania jednego inwestora dla całej grupy;
- prywatyzacja (zbycie akcji) potencjalnego lidera grupy kapitałowej, efektem której będzie pozyskanie dla wybranej spółki silnego inwestora branżowego, zainteresowanego ekspansją i przejmowaniem kolejnych spółek sektora uzdrowisk

Konsolidacja spółek sektora stwarza szansę znalezienie inwestora, który zapłaci więcej za połączone spółki, niż za pojedyncze podmioty. Pojawia się także większe prawdopodobieństwo znalezienia dużego, zagranicznego inwestora, który wprowadzi spółkę do swojej sieci dystrybucji. Istnieje możliwość utworzenia następujących grup spółek sektora uzdrowisk tworzących 4 naturalne grupy regionalne:

1. Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA, Uzdrowisko Szczawnica SA, Uzdrowisko Wysowa SA,
2. Przedsiębiorstwo Uzdrowskie Ciechocinek SA., Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o., Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o. ,
3. Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA, Uzdrowisko Łądek-Długopole SA, Uzdrowiska Przerzeczyn-Zdrój Sp. z o.o.,
4. Uzdrowisko Szczawno-Jedlina SA, Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o., Uzdrowisko Świeradów-Czerniawa Sp. z o.o.

W proponowanych grupach kapitałowych, dla których zaproponowano rozważenie połączenia spółek przed prywatyzacją, znajdowały się cztery spółki sektora, dla których Skarb Państwa rozpoczął wcześniej procedurę prywatyzacji samodzielnej (poszukiwanie doradcy prywatyzacyjnego lub firmy sporządzającej analizy przedprywatyzacyjne). W przypadku rozpoczęcia procedury konsolidacji, prace związane z przygotowaniem tych spółek do prywatyzacji powinny być wstrzymane. Zdaniem doradcy korzyści z wcześniejszego połączenia spółek uzasadniały ewentualne wstrzymanie prac prywatyzacyjnych.

Do czasu zakończenia kontroli nie stwierdzono podjęcia przez Ministra Skarbu Państwa decyzji dotyczących wyboru proponowanych strategii prywatyzacji dla spółek uzdrowskich. Podjęte próby prywatyzacji trzech spółek realizowane były w trybie zaproszenia inwestorów do rokowań, podczas gdy doradca proponował strategię prywatyzacji grupowej dla Uzdrowiska Łądek – Długopole SA i Uzdrowiska Świeradów-Czerniawa Sp. z o.o., zaś dla Uzdrowiska Połczyn SA nie proponował żadnej strategii prywatyzacyjnej.

W wyjaśnieniu z dnia 4 lipca 2002 r. dotyczącym sposobu wykorzystania w podjętych działaniach prywatyzacyjnych *Strategii prywatyzacji uzdrowisk w Polsce* opracowanej przez doradcę i zaakceptowanej przez MSP 6 lutego 2001 r. Państwa, Dyrektor Generalny MSP (z upoważnienia Ministra Skarbu) stwierdził, że strategię prywatyzacji dla poszczególnych spółek uzdrowiskowych przygotowane przez doradcę w ramach *Studium sektorowego uzdrowisk w Polsce*, „były przekazywane do wykorzystania doradcom MSP w prywatyzacji spółek, w których rozpoczęto proces prywatyzacji po zaakceptowaniu przez MSP *Studium sektorowego uzdrowisk w Polsce*. Podstawowym celem tego dokumentu było jednak wskazanie, w oparciu o wielopłaszczyznową analizę całego sektora uzdrowiskowego w Polsce, możliwych strategii prywatyzacji spółek uzdrowiskowych”.

**Błędy i rozbieżności
w oszacowaniach
wartości spółek
uzdrowiskowych**

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, osoby dokonujące odbioru oszacowań wartości całego sektora uzdrowisk i/lub analiz przedprywatyzacyjnych sześciu spółek (wykonanych do czasu zakończenia kontroli) nie wykazały dostatecznych umiejętności do oceny tego typu prac merytorycznych. Zarówno członkowie zespołów do spraw odbioru prac, jak również osoby nadzorujące ich pracę, wielokrotnie akceptowali oszacowania wartości spółek metodą dochodową DCF, w sytuacji gdy:

- nie była ona właściwa,
- dyskontem zostały objęte strumienie pieniężne uzyskiwane przed:
 - datą wyceny,
 - możliwymi terminami przeprowadzenia transakcji prywatyzacyjnych,
- wyliczenia były niezgodne z wzorami podanymi przez doradcę,
- analizami nie objęto najistotniejszych czynników mających wpływ na wyniki ekonomiczne i wartość spółek,
- wyliczenia doradcy zawierały poważne błędy rachunkowe.

**Niezasadne
stosowanie metody
dochodowej DCF
w wycenach**

Oszacowania wartości spółek uzdrowiskowych, przygotowane przez doradców MSP, poddano analizie pod kątem zastosowania odpowiednich metod wyceny. Wszystkie wyceny zostały dokonane dwiema metodami, przy czym jedną z nich była skorygowanych aktywów netto. Wycenę wartości metodą dochodową (DCF – discounted cash flow) doradcy zastosowali w 5 z 6 odebranych przez MSP opracowań. Według literatury fachowej⁴⁶ metodę wartości dochodowej można stosować wtedy, gdy przedsiębiorstwo rokuje nadzieję na zadowalającą rentowność, a w przeszłości uzyskiwało satysfakcjonujący wynik finansowy. Jak wykazały badania kontrolne:

- zastosowanie metody DCF do wyceny wartości sektora uzdrowiskowego nie spełnia powyższego warunku, gdyż dotychczasowe i przewidywane strumie-

⁴⁶

• A. Kamela – Sowińska Wartość firmy, Polskie Wydawnictwo ekonomiczne, 1996 r.
• D. Zarzecki Metody wyceny przedsiębiorstw, Fundacja Rozwoju Rachunkowości, 1999 r.
• W Raporcie z wyceny Spółki „K” przedstawionej przez doradcę MSP zapisano m.in., że metoda rynkowa likwidacyjna odzwierciedla minimalne dochody właściciela jakie może on osiągnąć sprzedając poszczególne składniki majątku. Metoda ta jest więc swoistą alternatywą dla metod dochodowych opartych na zdyskontowanych strumieniach pieniężnych i należy ją stosować dla podmiotów charakteryzujących się trwałą utratą zdolności do generowania dochodów. Jeśli przyjąć, że miernikiem dochodu jest nadwyżka pieniężna, a takie rozwiązania są stosowane w Polsce od wielu lat w procesach prywatyzacji, to „K” samodzielnie, bez pomocy finansowej bezzwrotnej nie jest w stanie wypracować nadwyżek pieniężnych.

nie pieniężne większości z 24 szacowanych spółek były ujemne w latach 1998-2000;

- zastosowanie metody DCF do wyceny wartości czterech spółek nie spełniało powyższego warunku, gdyż dotychczasowe i przewidywane strumienie pieniężne w latach 1998-2003 były ujemne bądź nie przewyższały 1% kapitałów własnych.

Dowodem nieprawidłowego zastosowania metody DCF były wyceny, w których wskazano ujemną wartość spółki wyliczoną tą metodą. Zdaniem NIK metoda DCF znajduje zastosowanie gdy wyliczona wartość spółki jest dodatnia i wyższa od wartości likwidacyjnej.

**Niewłaściwe okresy
prognozy i sposób
dyskontowania
strumieni
pieniężnych**

Okresy prognozy przepływów pieniężnych oraz sposób dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych w wycenie wartości sektora uzdrowiskowego oraz czterech spółek uzdrowiskowych metodą DCF nie korespondował z datami odbioru tych wycen i terminami planowanych transakcji prywatyzacyjnych.

W literaturze fachowej⁴⁶ podaje się (odnośnie wycen metodą DCF), że przepływy pieniężne pojawiające się za rok od daty wyceny dyskontuje się pełną roczną stopą dyskontową, natomiast przepływy wcześniej uzyskiwane muszą być dyskontowane odpowiednio niższą stopą dyskontową, odzwierciedlającą faktyczny czas oczekiwania na przyszłe pożytki. W pięciu wycenach odebranych przez MSP:

- cały rok, w którym dokonywana była wycena przyjmowano jako prognozę i dyskontowano pełną roczną stopą dyskontową,
- autorzy wycen dyskontowali strumienie pieniężne uzyskane lub mające być uzyskane przed możliwą datą transakcji prywatyzacyjnej, co Izba uznaje za nieprawidłowe, gdyż wyceny wartości spółek uzdrowiskowych były zamawiane do celów prywatyzacyjnych, a więc dyskontowaniu powinny być poddane strumienie pieniężne uzyskane po dacie prywatyzacji.

W tej sytuacji wyceny wartości spółek uzdrowiskowych już w momencie ich odbioru podawały jedynie wartość historyczną, określoną na ostatni dzień roku obrotowego spółki minionego przed wykonaniem wyceny. Według analizy kontrolerów NIK powodowało to zaniżenie oszacowanej wartości spółek uzdrowiskowych, np.:

- wartość sektora uzdrowiskowego (tj. 24 spółek) obliczona na dzień 31 grudnia 2001 r.⁴⁷ była wyższa o 32,8% od wyniku oszacowania doradcy przeprowadzonego na dzień 31 grudnia 1999 r., odebranego przez MSP w lutym 2001 r.,
- wartość Uzdrowiska Polczyn SA obliczona na dzień 31 grudnia 2001 r. była wyższa o 17,2% od wyniku oszacowania doradcy przeprowadzonego na dzień 31 grudnia 2000 r., odebranego przez MSP w październiku 2001 r.,
- wartość Uzdrowiska Łądek-Długopole SA w wariantcie bazowym obliczona na dzień 31 grudnia 2001 r. była wyższa o 20,9% od wyniku oszacowania doradcy przeprowadzonego na dzień 31 grudnia 2000 r., odebranego przez MSP w październiku 2001 r.

**Niewłaściwe stopy
dyskontowe**

Wyniki obliczeń stopy dyskontowej podane przez doradcę w *Wycenie wartości Uzdrowiska Polczyn SA* nie odpowiadały w pełni wzorowi podanemu w tym opracowaniu. Ponadto doradca szacował stopy dyskonta na 2001 r. na podstawie przewidywanej inflacji w roku 2001 r. i nominalnej stopy wolnej od ryzyka w roku 2000 (zamiast 2001 r.). Przyjęcie nieadekwatnych okresów spowodowało

⁴⁷ Symulacje tego i kolejnych obliczeń przeprowadzili kontrolerzy NIK

zawyżenie w obliczeniach realnej stopy wolnej od ryzyka oraz łącznych stóp dyskonta w kolejnych latach o 4,1%.

Pominięcie wpływu istotnych czynników na wyniki wyceny

W *Studium sektorowym uzdrowisk w Polsce* oraz analizach dotyczących trzech uzdrowisk doradcy nie uwzględnili (poprzez odpowiednie symulacje) wpływu wysokości środków przeznaczanych przez kasy chorych na finansowanie lecznictwa uzdrowiskowego i na stawki osobodnia oferowane przez kasy, a w konsekwencji na rentowność działalności spółek uzdrowiskowych. Nie przeprowadzono również symulacji dotyczących wysokości dopłat kuracjuszy do pobytów sanatoryjnych oraz zmiany struktury klientów uzdrowisk (Kasy Chorych, ZUS, pełnopłatni). Tego rodzaju symulacje znalazły się w analizach tylko jednego doradcy. Wykazały one, że wartość dochodowa spółki jest bardzo wrażliwa na zmianę struktury kluczowych klientów (Kasy Chorych). Zaledwie około 10% zwiększenie udziału klientów indywidualnych powoduje wzrost wartości Spółki o około 40%. Wzrost cen za osobodzień o 1% skutkuje natomiast wzrostem wartości dochodowej spółki o 16%.

Błędy rachunkowe w wycenie sektora

Analiza uzdrowisk w Polsce – wstępne wyceny spółek i przewidywane wpływy z prywatyzacji stanowiąca część *Studium sektorowego uzdrowisk w Polsce* zawiera szereg błędów rachunkowych, np.:

- w podsumowaniu wartości wycen spółek uzdrowiskowych popełniono błędy sumowania:
 - wartość księgowa – razem, podano 281 794 tys. zł, winno być - 283 936 tys. zł, (więcej o 0,8%),
 - wartość DCF – razem, podano 62 400 tys. zł, winno być - 110 600 tys. zł; (więcej o 77,2%),
 - wartość dochodowa NPV – razem, podano 49 800 tys. zł, winno być - 93 200 tys. zł (więcej o 87,1%);
- w metodzie DCF (wariant NPV) w miejsce wartości, które winny być obliczone w pozycji *nadwyżka operacyjna zdyskontowana* skopiowano wartości z innych pozycji; w rezultacie wyliczenia wartości NPV dla 20 spółek (z 24 objętych wyceną) były błędne i błędne było też wyliczenie wartości sektora wyliczona przy użyciu tej metody.

Błędne prognozy wyników sektora uzdrowiskowego

Kontrolerzy NIK sporządzili zestawienia wartości prognozowanych przez firmę doradczą, zawartych w *Analizie Sektora Uzdrowisk w Polsce – wstępne wyceny spółek* i wartości przedstawionych w raportach finansowych spółek za lata 1999, 2000 i 2001 dla 24 spółek uzdrowiskowych. Analiza trendów⁴⁸ wykazała, że:

- 35% prognoz trendów było trafnych, (65 – trafne na 185 ocenianych),
- próg 50% trafności osiągnęły lub przekroczyły prognozy dotyczące: zmiany stanu gotówki i dywidendy w cenach bieżących (54% trafności) i zadłużenia kredytowego (50% trafności),
- najczęściej odbiegały od rzeczywistych trendów występujących w działalności 24 spółek uzdrowiskowych w latach 1999 –2001 prognozy dotyczące: wielkości sprzedaży (trafność 21%), nadwyżki operacyjnej – (trafność 21%), zysku na sprzedaży - (trafność 25%),

⁴⁸ Analizowano prognozowane i faktyczne trendy zmian wielkości: wolnych strumieni finansowych sprzedaży, zysku na sprzedaży, wynagrodzeń, inwestycji, nadwyżki operacyjnej, zadłużenia kredytowego i zysku netto, przyjmując 3 możliwości: pogorszenie, stabilizacja, wzrost.

- 50% i więcej trafnych prognoz uzyskano w przypadku 5 spółek: Cieplice, Horyniec, Przerzeczyn, Szczawnica, Ustka (od 57% do 75%),
- 25% i mniej trafnych prognoz uzyskano w przypadku 11 spółek: Busko Zdrój, Ciechocinek, Inowrocław, Konstancin-Zdrój, Świeradów-Czerniawa, Wieniec (po 25%), Zespół Uzdrawisk Kłodzkich i Wysowa (po 14%), Rabka i Świnoujście (po 13%), Krynica –Żegiestów (0% trafności prognoz).

**Rozbieżności
wyników wycen**

Najwyższa Izba Kontroli zwróciła uwagę na znaczne różnice między wynikami wyceny sektorowej a wynikami oszacowań wartości poszczególnych spółek wykonanych w ramach analiz przedprywatyzacyjnych np.:

- w *Analizie Sektora* wartość spółki Krynica –Żegiestów SA wyceniono metodą DCF na 13,7 mln zł do 14,7 mln zł, zaś w analizie przedprywatyzacyjnej ze względu na ujemne wyniki finansowe spółki nie zastosowano metody dochodowej, natomiast uzyskano przedziały wartości 32,3 mln zł – 71,7 mln zł metodą rynkowej wartości likwidacyjnej i 84,4 mln zł – 147,4 mln zł metodą skorygowanych aktywów netto,
- w *Analizie Sektora* wartość Uzdrawiska Łądek-Długopole SA wyceniono na minus 0,3 mln zł, natomiast w analizie przedprywatyzacyjnej inny doradca oszacował jej wartość w przedziale od 6,8 mln zł do 13,6 mln zł.

Zdaniem NIK, przyczyną tak znacznych rozbieżności wyników wycen było niedostateczne analizowanie, przez powoływane w MSP zespoły ds. odbioru analiz, metod wyceny i założeń przyjmowanych przez doradców sporządzających wyceny. W tej sytuacji uzyskana wycena sektora była niewiarygodna, zaś wyceny poszczególnych spółek nie stanowiły pewnego punktu odniesienia w negocjacjach prywatyzacyjnych.

**Stanowisko osób
dokonujących
odbioru analiz**

Kontrolerzy NIK zwrócili się do następujących osób o wyjaśnienie przyczyn niezakwestionowania błędów metodycznych i rachunkowych w ww. wycenach wartości sektora uzdrawiskowego i poszczególnych spółek:

- przewodniczącego Zespołu ds. odbioru analiz przedprywatyzacyjnych Uzdrawiska Połczyn SA,
- przewodniczącego Zespołu ds. odbioru analiz sektorowych,
- członka zespołu ds. odbioru analiz sektorowych jak również analiz dotyczących uzdrawisk: Iwonicz, Krynica-Żegiestów, Łądek-Długopole, Świeradów-Czerniawa, od początku kierującego pracami w ramach prywatyzacji spółek sektora uzdrawisk,
- kierownika projektów dotyczących analiz: sektorowej, Uzdrawiska Połczyn i Uzdrawiska Świeradów-Czerniawa.

Wszystkie wymienione osoby przyznały⁴⁹, że nie zauważyły błędów rachunkowych. Krytyczne uwagi, dotyczące zastosowanych metod i wyliczeń wartości spółek oceniły jako różnice w poglądach, a nie błędy metodologiczne. Jednocześnie nie przedstawiły dodatkowych argumentów, które świadczyłyby o prawidłowości wycen, a kwestionowały stanowisko kontrolerów. Osoby te oceniły, że członkowie zespołów ds. odbiorów posiadają wystarczające kwalifikacje do oceny i odbioru wycen wartości spółek przedkładanych przez doradców MSP, oraz że nie zachodzi potrzeba zasięgania opinii specjalistów o uznanym autorytecie w zakresie wycen przedsiębiorstw. Odnosnie zapisów, występujących w każdym z Protokółów Odbioru Zamówionych Dziel: „zamówione dzieła spełniają

⁴⁹ W zeznaniach złożonych w dniach 27.06.2002 r. – 2.07.2002 r.

wymogi formalne i merytoryczne (...) i odpowiadają standardom jakościowym przyjętym w Ministerstwie Skarbu Państwa”, osoby te stwierdziły brak w MSP jakichkolwiek sformalizowanych standardów jakościowych dla odbieranych prac i czysto formalny charakter powyższych zapisów.

**Przewlekłość
odbioru analiz**

Najwyższa Izba Kontroli zwróciła uwagę na przewlekłość postępowania w zakresie odbioru wykonanych dzieł – analiz przedprywatyzacyjnych, dotyczących:

- Uzdrowiska Konstancin-Zdrój SA, gdzie od momentu złożenia przez doradcę pierwszych wersji analiz do przedstawienia przez Zespół ds. Odbioru uwag do nich, upłynęło pięć miesięcy;
- Zespołu Uzdrowisk Kłodzkich SA, gdzie od momentu złożenia przez doradcę pierwszych wersji analiz do przedstawienia przez Zespół ds. Odbioru uwag do nich, upłynęło dwa do dziewięciu miesięcy (np. pierwszą wersję *Strategii prywatyzacji* przedstawiono 14 sierpnia 2001 r., natomiast uwagi do tego opracowania Zespół ds. Odbioru przekazał doradcy 14 maja 2002 r).

Wprawdzie, jak stwierdził w wyjaśnieniach z 4 lipca 2002 r. Dyrektor Generalny MSP, Ministrowi Skarbu Państwa przysługuje pięciomiesięczny termin zgłaszania uwag do złożonych analiz, tym niemniej upływ dziewięciu miesięcy na złożenie uwag, prawie dwukrotne przekroczenie terminu, mogłoby skutkować uznaniem przez doradcę, że MSP nie zgłasza uwag i żądaniem wynagrodzenia, bez konieczności poprawienia złożonych dzieł. Ponadto zdaniem NIK taka przewlekłość wydłuża przebieg procesów prywatyzacyjnych oraz powoduje, że przedstawiane analizy dezaktualizują się i powstaje potrzeba ich uaktualniania.

2.4. Przebieg procesów prywatyzacyjnych

2.4.1. Wnioski prywatyzacyjne

Wnioski o przeprowadzenie postępowania prywatyzacyjnego w trybie *ustawy o kipp* złożyło 18 spółek uzdrowiskowych spośród 26 powstałych w wyniku komercjalizacji przedsiębiorstw państwowych:

- dwie w 1999 r. (Nałęczów i Iwonicz),
- dziewięć w 2000 r. (Krynica-Żegiestów, Połczyn, Łądek-Długopole, Świeradów-Czerniawa, Zespół Uzdrowisk Kłodzkich, Busko, Rabka, Wysowa, Konstancin-Zdrój),
- siedem w 2001 r. (Ustroń, Inowrocław, Horyniec, Cieplice, Ustka, Wieniec, Szczawnica).

Wszystkie wnioski uzasadniono potrzebą pozyskania kapitału na prowadzone i planowane inwestycje i remonty, w celu podniesienia standardu oraz rozszerzenia zakresu świadczonych usług. W celu przyspieszenia procesu prywatyzacji zarządy trzech spółek, na wniosek MSP, wyraziły zgodę na całkowite lub częściowe pokrycie kosztów analiz przedprywatyzacyjnych i prywatyzacji.

2.4.2. Działania prywatyzacyjne

Najwyższa Izba Kontroli krytycznie oceniła, na podstawie kryterium celowości i rzetelności, rozpoczęcie przez Ministerstwo Skarbu Państwa procesu prywatyza-

cji spółek sektora uzdrowiskowego bez wystarczających informacji dotyczących istotnych uwarunkowań jego działalności.

MSP nie wykorzystało *Studium* do wyboru podmiotów i dróg prywatyzacji spółek uzdrowiskowych, spośród wariantów proponowanych przez Doradcę, a siedem procesów prywatyzacyjnych zostało uruchomionych przed przyjęciem ostatecznej wersji tego dokumentu.

Plany prywatyzacyjne dotyczące spółek uzdrowiskowych, przedstawione w pkt 2.2. *informacji*, zostały zrealizowane w bardzo ograniczonym zakresie. Do dnia zakończenia kontroli skomercjalizowane spółki uzdrowiskowe pozostały, z jednym wyjątkiem (ZL Uzdrowisko Nałęczów SA), jednoosobowymi spółkami Skarbu Państwa.

**Prywatyzacja
ZL Uzdrowisko
Nałęczów SA**

Najwyższa Izba Kontroli nie wniosła uwag odnośnie zrealizowanych przez MSP działań zmierzających do prywatyzacji ZL Uzdrowisko Nałęczów SA, tj. rozstrzygnięcia przetargu na doradcę prywatyzacyjnego, wykonania opracowań przedprywatyzacyjnych (w tym wyceny Spółki), procesu rokowań w sprawie sprzedaży akcji ZL „Uzdrowisko Nałęczów” oraz wyboru inwestora strategicznego. Umową z dnia 22 sierpnia 2001 r. Minister Skarbu Państwa dokonał sprzedaży 85% akcji Zakładu Leczniczego „Uzdrowisko Nałęczów” SA inwestorowi East Springs International N.V. z siedzibą w Amsterdamie. Przeniesienie własności tych akcji na rzecz kupującego nastąpiło 11 stycznia 2002 r., po spełnieniu warunków zawieszających zawartych w ww. umowie.

Minister SP poprzez publikacje w prasie zaprosił potencjalnych inwestorów do rokowań w sprawie zakupu do 85% akcji ZL „Uzdrowisko Nałęczów” SA. Do dalszych negocjacji wybrano 2 spośród 6 złożonych ofert, tj. ofertę East Springs International N.V. oraz „HOOP” SA. Zaproponowana przez wybranego inwestora cena za 1 akcję była o 8,6% wyższa od górnej granicy wyceny wartości Spółki metodą dochodową oraz o 20,6% wyższa od ceny zaproponowanej przez „HOOP” SA. Skarb Państwa uzyskał cenę 38,8 mln zł za pakiet 85% akcji⁵⁰. Pakiet ten był wyceniony przez doradcę na 27,4 mln zł do 47,3 mln zł. East Springs International N.V. zobowiązał się do utrzymania kardiologicznego profilu działalności Spółki przez okres 5 lat (HOOP SA gwarancję taką składał na okres 3 lat). Ponadto umową zobowiązano Kupującego do przeprowadzenia wymaganych inwestycji na kwotę nie niższą niż 30 mln zł, z czego 8 mln zł stanowi kwota inwestycji, mających nastąpić ze środków inwestora w drodze podwyższenia kapitału zakładowego Spółki (w ciągu 12 miesięcy od daty przeniesienia własności jej akcji).

ZL Uzdrowisko Nałęczów SA było właścicielem 1/3 udziałów Nałęczowianka Sp. z o.o. o łącznej wartości nominalnej 1 976,5 tys. zł. Przedmiotem działalności Nałęczowianka Sp. z o.o. były m.in.: produkcja wód mineralnych i gazowanych napojów bezalkoholowych, produkcja pozostałych napojów bezalkoholowych, hurtowa i detaliczna sprzedaż napojów. Wynik finansowy netto (zysk) w 1998 r. wyniósł 5 704 tys. zł, zaś w 1999 r. 6 972 tys. zł. ZL Uzdrowisko Nałęczów SA z tytułu dywidendy płaconej za udziały w Nałęczowiance Sp. z o.o. uzyskało przychody finansowe w 1998 r. w wysokości 400 tys. zł, 1 500 tys. zł w 1999 r. i 1 000 tys. zł w 2000 r. Wynik finansowy ZL Uzdrowisko Nałęczów SA wyniósł w tych latach odpowiednio 412 tys. zł, 640 tys. zł i 256 tys. zł, a więc jego źródłem była otrzymywana dywidenda, zaś działalność lecznicza była deficytowa.

**Pozostałe działania
prywatyzacyjne**

Stan procesów prywatyzacyjnych pozostałych 25 spółek sektora uzdrowiskowego w Polsce, według stanu na 14 czerwca 2002 r., przedstawiał się następująco:

⁵⁰ 15% akcji zgodnie z ustawą o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych przeznaczonych jest dla pracowników spółki i osób uprawnionych

- Uzdrowisko Iwonicz SA – decyzją Ministra SP z grudnia 2001 r., wstrzymano proces prywatyzacji do czasu rozstrzygnięcia roszczeń reprivatyzacyjnych (decyzję o rozpoczęciu procesu prywatyzacji kapitałowej Minister SP podjął 22 października 1999 r., natomiast o zgłoszonych roszczeniach reprivatyzacyjnych w stosunku do majątku nieruchomości Spółki, został poinformowany 5 maja 2000 r),
- Uzdrowiska Świeradów-Czerniawa Sp. z o.o. i Łądek-Długopole SA – ze względu na słabość przedstawionych ofert, odpowiednio w grudniu 2001 r. i w styczniu 2002 r. decyzją Ministra Skarbu Państwa odstąpiono od rokowań i unieważniono zaproszenia do rokowań,
- Uzdrowisko Połczyn SA – trwały rokowania z inwestorem, który 7 czerwca 2002 r. przedstawił ostateczne stanowisko odnośnie oferty wiążącej (zaproszenie do rokowań w sprawie sprzedaży akcji opublikowano we wrześniu 2001 r.), chociaż zdaniem doradcy żadna oferta wstępna w sprawie zakupu akcji Uzdrowiska Połczyn SA nie spełniała wymogów formalnych wskazanych w Memorandum Informacyjnym, a podstawowe parametry tych ofert również nie reprezentowały oczekiwanego poziomu,
- Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA – w marcu 2002 r. podpisano umowę z doradcą MSP dotyczącą fazy prywatyzacji,
- Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o., Kłodzkie SA, Busko-Zdrój SA, Rabka SA, Wysowa SA, Ustroń SA – trwały procesy odbioru analiz przedprywatyzacyjnych składanych przez doradców,
- Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o. – w kwietniu 2002 r. podpisano umowę z doradcą MSP na przeprowadzenie analiz przedprywatyzacyjnych, w maju 2002 r. powołano Zespół ds. odbioru analiz,
- Uzdrowiska Cieplice Sp. z o.o., Horyniec Sp. z o.o., Szczawnica SA, Ustka Sp. z o.o. i Wieniec Sp. z o.o. w okresie kwiecień – październik 2001 r. złożyły do MSP wnioski prywatyzacyjne, lecz nie rozpoczęto procedur wyboru doradców,
- osiem pozostałych spółek uzdrowiskowych nie złożyło wniosków prywatyzacyjnych.

Przebieg dotychczasowych działań prywatyzacyjnych w sektorze spółek uzdrowiskowych przedstawiono w załączniku nr 2 niniejszej *Informacji*.

Ocena preferencji inwestorów

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, powodzenie prywatyzacji ZL Uzdrowisko Nałęczów SA (jedynej w branży uzdrowiskowej), związane było z posiadaniem przez Spółkę znaczącego, bo ponad 10% udziału w rynku sprzedaży wód mineralnych, znanych w całej Polsce pod znakiem towarowym „Nałęczowianka”⁵¹. Świadczy o tym fakt udziału w drugiej fazie rokowań dwóch podmiotów dominujących na rynku krajowym w branży produkcji napojów. Izba oceniła, że istotnym problemem przy prywatyzacji następnych spółek branży uzdrowiskowej będzie pozyskanie takich inwestorów, którzy zainteresowani będą również utrzymaniem i rozwojem działalności leczniczo-uzdrowiskowej, niezależnie od prowadzenia innej działalności gospodarczej.

⁵¹ Pozostałe uzdrowiska produkujące wody mineralne osiągały łącznie około 15% udziału w rynku krajowym.

**Zmiana stanowiska
MSP wobec
prywatyzacji spółek
uzdrowiskowych**

Sekretarz stanu w MSP na posiedzeniu Sejmowej Komisji Skarbu Państwa 26 czerwca 2002 r. przedstawił opinię odnośnie przyczyn unieważnienia zaproszeń inwestorów do rokowań w sprawie sprzedaży akcji/udziałów spółek uzdrowiskowych:

- Zgłosili się inwestorzy, ale ich oczekiwania nie były zbieżne z oczekiwaniami Ministerstwa Skarbu Państwa. Na ogół są oni zainteresowani źródłami wód mineralnych, które można wykorzystać do produkcji na dużą skalę wód mineralnych, gdyż dochody z takiej działalności są wyższe od dochodów z działalności leczniczej. Takie walory biznesowe ma np. „Połczynianka” i dlatego oferta sprzedaży akcji Uzdrowiska Połczyn SA wzbudziła relatywnie duże zainteresowanie potencjalnych inwestorów. Oferta inwestora nie zawierała propozycji zmierzających do urentownienia i kontynuacji usług leczniczych.
- Odnośnie obiektów uzdrowiskowych potencjalni inwestorzy przejawiają zainteresowania typowe dla deweloperów.
- Oferty cenowe nie są satysfakcjonujące, bowiem nie uwzględniają infrastruktury leczniczej uzdrowisk i ich zabytkowej architektury.
- Zasadna jest prośba Ministra Zdrowia, żeby wstrzymać prywatyzację spółek uzdrowiskowych do czasu opracowania i wdrożenia przepisów normujących zagadnienia działalności uzdrowiskowej. Ministerstwo Skarbu Państwa nie będzie dążyć do prywatyzacji tych spółek za wszelką cenę i dlatego zrezygnowało z planowanych przychodów z tego tytułu. Chce zadbać o to, aby polskie uzdrowiska, własność Skarbu Państwa, nie straciły swoich walorów leczniczych, a także były miejscem, w którym można dobrze wypocząć i zregenerować siły w otoczeniu zabytkowych pensjonatów, które trzeba zachować dla przyszłych pokoleń.

**Stanowisko
Stowarzyszenia
Gmin
Uzdrowiskowych**

W opinii Przewodniczącego Stowarzyszenia Gmin Uzdrowiskowych, wyrażonej na posiedzeniu Sejmowej Komisji Skarbu Państwa 26 czerwca 2002 r., prywatyzacja spółek uzdrowiskowych budziła obawy, gdyż „potencjalnych inwestorów interesują źródła wód mineralnych, a nie baza lecznicza”. Przewodniczący SGU stwierdził, że Stowarzyszenie przestrzegało w tej sprawie kolejnych ministrów skarbu państwa.

2.4.3. Akcje pracownicze

Zarządy spółek uzdrowiskowych, realizując postanowienia umów zawartych z Ministerstwem Skarbu Państwa w celu sprawnego przeprowadzenia nieodpłatnego udostępnienia akcji Skarbu Państwa osobom uprawnionym, wykonały wymagane postanowieniami tych umów oraz przewidziane przepisami prawa czynności techniczne. Całość dokumentacji związanej z realizacją umów została przekazana Ministrowi Skarbu Państwa. Nieliczne nieprawidłowości, stwierdzone w trzech spółkach, w zakresie przygotowania list osób uprawnionych do nieodpłatnego nabycia akcji/udziałów, zdaniem Najwyższej Izby Kontroli nie spowodowały nieważności przeprowadzonych dotychczas czynności oraz nie naruszyły interesów Skarbu Państwa i osób uprawnionych.

Prawa do nieodpłatnego nabycia akcji i udziałów w 17 kontrolowanych spółkach od Skarbu Państwa nabyło około 11,1 tys. zł osób uprawnionych, co odpowiadało dwukrotnej wielkości zatrudnienia w tych spółkach na koniec 2001 r.

2.5. Działalność spółek uzdrowiskowych

Struktura geograficzna sektora uzdrowisk

Działalność uzdrowiskowa cechowała się dużą koncentracją geograficzną – 21 spółek uzdrowiskowych (81%), prowadziło działalność na terenie pięciu województw (dolnośląskie, małopolskie, zachodnio-pomorskie, kujawsko-pomorskie, podkarpackie). Pozostałe pięć Spółek zlokalizowanych było także na terenie pięciu województw.

Udział spółek sektora w gospodarce w skali makroekonomicznej

Generalnie można stwierdzić, że w skali gospodarki narodowej, zarówno z punktu widzenia tworzenia PKB, zatrudnienia, jak i nakładów na służbę zdrowia, sektor uzdrowisk nie ma istotnego znaczenia. Świadczyć o tym mogą następujące wyniki sektora uzdrowisk w 1999 r. na tle gospodarki narodowej:

- udział sprzedaży sektora uzdrowisk w produkcji globalnej Polski wyniósł 0,04%,
- udział zatrudnionych w sektorze uzdrowisk w liczbie osób aktywnych zawodowo, w pełnym wymiarze czasu pracy wynosił 0,08%,
- udział wydatków Kas Chorych na leczenie sanatoryjne w łącznych wydatkach kas chorych stanowił 1,45%.

2.5.1. Sytuacja ekonomiczna spółek uzdrowiskowych

Zewnętrzne przyczyny trudnej sytuacji spółek sektora

Przyczyny występowania niekorzystnych zjawisk w ocenie NIK były w głównej mierze niezależne od kontrolowanych Spółek. Do początku 1999 r. omawiane podmioty funkcjonowały jako przedsiębiorstwa państwowe, realizujące zadania wyznaczone przez Ministerstwo Zdrowia, a więc praktycznie nie nastawione na grę rynkową. Na szczególne podkreślenie zasługuje tu finansowanie przez Ministerstwo Zdrowia nie tylko części inwestycji, lecz również, w znacznym stopniu, działalności bieżącej. Wprowadzenie od początku 1999 r. reformy służby zdrowia, w wyniku której funkcje płatnika za leczenie uzdrowiskowe, świadczone na rzecz ubezpieczonych, przejęły Kasy Chorych, spowodowało:

- ograniczenie, w stosunku do 1998 r., liczby zamówionych usług oraz cen jednostkowych, co było najistotniejszą przyczyną spadku poziomu sprzedaży w 1999 r.,
- wzrost poziomu należności oraz spadek płynności finansowej, spowodowane późniejszym, a czasem też nieterminowym, regulowaniem zobowiązań przez Kasy Chorych.

Niekorzystną pozostałością poprzedniej formy działalności było wykonywanie przez niektóre Spółki zadań na rzecz lokalnej społeczności (utrzymywanie części infrastruktury nie związanej bezpośrednio z usługami leczniczymi), co powinno być – zdaniem NIK – albo funkcją lokalnego samorządu, albo komercyjną działalnością Spółek.

Do 1998 r. Minister Zdrowia przeznaczał na finansowanie lecznictwa uzdrowiskowego 4,5% ogółu wydatków na ochronę zdrowia⁵². W 1999 r., pierwszym roku wdrażania reformy ubezpieczeń zdrowotnych, Kasy Chorych przeznaczyły na ten cel od 0,81% do 2,34% (średnio 1,45%) będących w ich dyspozycji środków finansowych na ochronę zdrowia. W 2001 r. Kasy Chorych zredukowały finansowanie tego lecznictwa do poziomu od 0,48% do 2,09% (średnio 1,24%).

⁵² Informacja przedstawiona przez Wiceprezesa Unii Uzdrowisk Polskich na posiedzeniu Sejmowej Komisji Skarbu Państwa w dniu 26 czerwca 2002 r.

Wydatki Kas Chorych na działalność uzdrowiskową w latach 1999-2001 przedstawiono szczegółowo w załączniku nr 3 do niniejszej *Informacji*.

Oddłużenie powszechnej służby zdrowia⁵³ nie objęło skomercjalizowanych przedsiębiorstw uzdrowiskowych. Nie zostały one także objęte programami restrukturyzacyjnymi realizowanymi w latach 1999-2002.

Trudna sytuacja ekonomiczno-finansowa spółek uzdrowiskowych była również wynikiem konieczności finansowania inwestycji, których realizację rozpoczął minister zdrowia, oraz dodatkowych obciążeń finansowych:

- w 1999 r. stawka podatku od nieruchomości wzrosła o ok. 300%,
- od 1 stycznia 2002 r. spółki uiszczały opłaty za korzystanie ze środowiska,
- podwyższone zostały opłaty z tytułu eksploatacji zasobów leczniczych.

Wyniki finansowe 24 spółek uzdrowiskowych

W 1999 r. pogorszyła się sytuacja ekonomiczna spółek sektora uzdrowiskowego. Obniżyła się wielkość nakładów przeznaczanych na lecznictwo uzdrowiskowe, co wpłynęło na zmniejszenie stawek za dzień pobytu kuracjusza i liczbę kontraktowanych dni. Sprzedaż w cenach bieżących spadła z 407 mln zł w 1998 r. do 399 mln zł, tj. o 1,85% (czyli o 8,5% w cenach realnych). Spółki zamknęły 1999 r. stratą w wysokości 2 935 tys. zł, podczas gdy w 1998 r. zysk netto wyniósł 1 085 tys. zł.

Natomiast wyniki lat 2000–2001 - zdaniem NIK - pokazują, że spółki uzdrowiskowe coraz lepiej radziły sobie w warunkach rynkowych, osiągając sprzedaż na poziomie 410 mln zł i 443 mln zł. Odnotowano jednak stratę w wysokości 912 tys. zł w 2000 r. i 2 779 tys. zł w 2001 r. (dwa uzdrowiska wykazały łączną stratę w wysokości 4 824 tys. zł). Potrzeba podjęcia szybkich działań, w celu dostosowania oferty do wymogów stawianych przez Kasy Chorych i podniesienia standardu bazy uzdrowiskowej spowodowała, że spółki pomimo występujących trudności finansowych ponosiły nakłady inwestycyjne i remontowe znacznie wyższe niż naliczana amortyzacja. Nakłady inwestycyjne wyniosły 37,8 mln zł w 2000 r. i 27,1 mln zł przy odpisach amortyzacyjnych w wysokości odpowiednio 23,2 mln zł i 23,9 mln zł.

Mimo powiększenia straty sektora łącznie, dodatnie wyniki finansowe netto wykazało w 2001 r. 18 spółek (wobec 10 w 1999 r.). Utrzymywała się zdecydowanie ujemna rentowność działalności dwóch spółek (Zespołu Uzdrowisk Krakowskich SA i Uzdrowiska Rabka SA).

Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA. W 1999 r. Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA wykazał stratę netto w wysokości 705 tys. zł, w 2000 r. strata netto wyniosła 2 842 tys. zł, na koniec 2001 r. strata netto zmniejszyła się do poziomu 692 tys. zł. Spółka nadal nie regulowała przeterminowanych zobowiązań. Zobowiązania krótkoterminowe i fundusze specjalne, które na koniec 1999 r. wynosiły 1 752 tys. zł, na koniec 2001 r. wzrosły do kwoty 5 506 tys. zł, co stanowiło 120% sumy bilansowej. Zadłużenie wobec ZUS na dzień 31 grudnia 2001 r. wynosiło 3 186 tys. zł. Przychody z działalności uzdrowiskowej obniżyły się z 3 477 tys. zł w 1999 r. do 3 129 tys. zł w 2001 r., podczas gdy koszty działalności operacyjnej wynosiły odpowiednio 4 445 tys. zł, i 4 080 tys. zł. Biegli rewidenci w raportach z badań sprawozdań finansowych od 1999 r. wskazywali na zagrożenia kontynuacji działalności Spółki. Zdaniem NIK, nieruchomości znajdujące się w użytkowaniu wieczystym Zespołu Uzdrowisk Krakowskich SA w znacznym stopniu minimalizują zagrożenie upadłości Spółki, bowiem np. rynkowa wartość 8 działek położonych w Swoszowicach, według operatów z marca 2000 r., wyno-

⁵³ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz.661)

si łącznie 3 955 tys. zł (bez uwzględnienia wartości posadowionych na nich nieruchomości), z czego wartość 5 działek, do których nabyto prawo użytkowania wieczystego w 2000 r., wynosi 3 304 tys. zł. Sprzedaż działek pozwoliłaby na oddłużenie Spółki i odzyskanie płynności finansowej. Ponieważ duża część działek to nieruchomości niezabudowane, położone na obrzeżach uzdrowiska, ich sprzedaż, w ocenie NIK, nie wpłynie na ograniczenie działalności Spółki.

Uzdrowisko Rabka SA. W 1999 r. Spółka wykazała stratę netto w wysokości 820 tys. zł, w 2000 r. strata netto wyniosła 396 tys. zł, zaś na koniec 2001 r. strata netto wzrosła do poziomu 867 tys. zł.

Pogorszyły się wyniki pięciu spółek (Uzdrowiska Inowrocław Sp. z o.o., Uzdrowiska Krynica- Żegiestów SA, Uzdrowiska Szczawnica SA, Uzdrowiska Wieniec Sp. z o.o., Uzdrowiska Wysowa SA).

„SOLANKI” Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o. Wyniki ekonomiczne i finansowe osiągnięte w latach 1999 – 2001 wykazywały tendencję zniżkową. W 1999 r. Spółka wykazała zysk netto w kwocie 56 tys. zł (0,4% przychodów), a w 2001 r. – stratę 2 303 tys. zł (20,6% przychodów). Uzyskane w 2001 r. przychody ze sprzedaży towarów i usług, wynoszące 11 183 tys. zł, były o 4,6% niższe niż w 1999 r., a poniesione w 2001 r. koszty działalności operacyjnej w kwocie 13 051 tys. zł były wyższe o 4,8% od poniesionych w 1999 r. W toku kontroli negatywnie oceniono działania poprzedniego Prezesa Zarządu, zmierzające do zafałszowania faktycznej sytuacji ekonomicznej Uzdrowiska na koniec 2001 r., poprzez spowodowanie nie ujęcia w sprawozdaniu finansowym za ten rok faktycznej kwoty podatku od nieruchomości oraz korekty podatku od nieruchomości naliczonego za lata 1999 – 2000 wraz z odsetkami. Zarząd powołany 22 maja 2002 r. podjął działania dotyczące skorygowania sprawozdania finansowego za 2001 r.

Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA. Wynik finansowy na sprzedaży ogółem pogarszał się systematycznie: strata wynosząca w 1999 r. 723 tys. zł wzrosła aż do 2 470 tys. zł w 2001 r. Uzyskany w 2000 r. zysk netto w wysokości 154 tys. zł nie był efektem poprawy gospodarowania, lecz wynikał z uzyskanych w tym roku przychodów ze sprzedaży środków trwałych za kwotę ponad 1 200 tys. zł.

Uzdrowisko Szczawnica SA. W dotychczasowej 3 letniej działalności Spółki nastąpiło istotne pogorszenie jej sytuacji finansowej. W 1999 r. strata na sprzedaży wyniosła 866 tys. zł, w 2000 r. wzrosła do poziomu 1 141 tys. zł, a w 2001 r. do 1 354 tys. zł. Na pogorszenie wyników działalności miały wpływ niekorzystne relacje między przychodami ze sprzedaży i kosztami ich uzyskania. W 1998 r. koszty stanowiły 98,7% przychodów, a w 2001 r. już 125,9%. Znikoma ilość wydobywanej wody leczniczej i mineralnej, przy braku stosownych działań w odniesieniu do najbardziej wydajnego odwiertu sprawiła, że Spółka w okresie kontroli NIK nie miała prostych i beznakładowych możliwości zwiększenia przychodów ze sprzedaży wody mineralnej i leczniczej i ewentualnego rekompensowania strat na działalności leczniczej zyskami na tej produkcji. Istotne pogorszenie wskaźników ekonomicznych w okresie 3 lat funkcjonowania Spółki, zachwianie jej płynności finansowej oraz niewspółmierność kosztów z przychodami stanowi zagrożenie kontynuacji działalności w latach następnych, tym bardziej, że dla pokrycia strat finansowych za 1999 i 2000 r. wykorzystano już cały kapitał zapasowy. Pokrycia w tym kapitale nie miała już część straty za 2000 r. Po I kwartale 2002 r. sytuacja ekonomiczno-finansowa Spółki stanowiła barierę dla kontynuacji działalności uzdrowiskowej.

Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o. Kontrola wykazała, że działania podejmowane przez kolejne zarządy, zmierzające do zwiększenia dochodowości Spółki, nie były skuteczne. W latach 1999 – 2001, pomimo redukcji zatrudnienia, Spółka

wykazała wzrost straty z 573 tys. zł do 1 042 tys. zł. Już w 2000 r. wystąpił niedobór kapitału zapasowego na pokrycie straty w kwocie 17 tys. zł.

Uzdrowisko Wysowa SA. Przy wypracowanym zysku za 1998 r. (tj. ostatni pełny rok obrotowy działalności Przedsiębiorstwa Państwowego) w kwocie brutto 714 tys. zł, wynik finansowy netto za 1999 r. zamknął się stratą w kwocie 152 tys. zł, która w kolejnych latach wzrosła kolejno do 1 047 tys. zł i 767 tys. zł. Było to wynikiem wzrostu straty na sprzedaży usług uzdrowiskowych i równoczesnego obniżenia zysków na sprzedaży wód mineralnych. Zdaniem NIK dalsze ponoszenie strat zagraża bytowi Spółki, a także istotnie ograniczy możliwości jej prywatyzacji.

Większość spółek poprawiała swoje wyniki. Systematyczną poprawę wyników w latach 1999-2001 odnotowało 10 spółek. Dziewięć spółek z 15, które w 1999 r. poniosły stratę netto, w 2001 r. wykazały zysk. Siedem spółek osiągnęło dodatni wynik w tych trzech kolejnych latach.

Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustroń SA. Charakteryzowało się dobrą kondycją finansową. W latach 1999–2001 zysk brutto wyniósł odpowiednio 1 202 tys. zł, 1 916 tys. zł i 2 256 tys. zł. Wzrost przychodów ze sprzedaży był wyższy od wzrostu kosztów działalności operacyjnej. Systematycznie rósł stopień wykorzystywania bazy uzdrowiskowej z 93,7 % do 96,5% oraz wydajność pracy (przychody ogółem/przeciętne zatrudnienie) z 33,7 tys. zł do 55,2 tys. zł. Spółka wykazała zysk netto w kolejnych latach w wysokości 522 tys. zł, 996 tys. zł i 1 279 tys. zł.

**Trudna do
oszacowania
wartość księgowa
24 uzdrowisk**

Wartość księgowa 24 uzdrowisk na koniec 2001 r. wynosiła 280 mln zł. Nie obejmowała ona jednak w pełni wartości rynkowej majątku spółek, ponieważ spółki nie wykazywały w swoich bilansach wartości praw użytkowania wieczystego gruntów oraz zasobów leczniczych, a wartość budynków nie była przeszacowana do aktualnej wartości rynkowej.

Złóża zasobów leczniczych, używanych w leczeniu wszelkiego rodzaju schorzeń, są istotnymi zasobami spółek. Mimo, że zasoby te stanowią bardzo istotny czynnik kształtujący zarówno rynkową, jak i leczniczą wartość spółek, nie powstały dotąd opracowania zawierające kompleksowe wyceny tych zasobów.

Księgi rachunkowe **Uzdrowiska Polczyn SA** nie odzwierciedlały w pełni wartości posiadanego majątku - nie wykazywały one m. innymi wartości posiadanego przez Spółkę prawa użytkowania wieczystego gruntów, którego szacunkowa wartość na dzień 1 marca 2002 r. wynosiła 1 670 445 zł. Wartość tego prawa zaliczanego do rzeczowych aktywów trwałych - stosownie do wymogów przepisu art. 28 ust. 1 pkt 1 w związku art. 3 ust. 1 pkt 10 i 15a znowelizowanej *ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości* - podlega wprowadzeniu do ksiąg rachunkowych Spółki najpóźniej do końca 2002 r. Nakłada to na Spółkę obowiązek odpowiedniego oszacowania wartości tego prawa i po wprowadzeniu do ksiąg rachunkowych, zwiększenia wartości aktywów i kapitałów własnych Spółki.

Na gruntach będących w wieczystym użytkowaniu Spółki na powierzchni 32,86 ha zlokalizowane są złoża kopalne torfu leczniczego (borowiny), których zasoby bilansowe na dzień 1 stycznia 2002 r. wynosiły 446 456 ton, co przy średniorocznym wydobywaniu 1 424 ton rocznie, pozwala na ich eksploatację przez przeszło 300 lat. Wartość złoża torfu leczniczego (borowiny), do którego zgodnie z art. 31 ust. 2 *ustawy o rachunkowości* ma zastosowanie przepis o amortyzacji środków trwałych, również wymaga odpowiedniego oszacowania przed wprowadzeniem do ksiąg rachunkowych. Stosowana w Uzdrowisku cena ewidencyjna jednej tony borowiny wynosiła 83,06 zł.

Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustroń SA. Ilości torfu leczniczego, w części złoża będącego własnością Spółki, wystarczą wg jej wyliczeń na ponad 41 lat eksploatacji. Wartość tego torfu, niewidocznego w bilansach Spółki, określić można na kwotę 4 600 tys. zł.

**Obniżenie
wysokości dotacji**

Zmniejszeniu uległa wielkość dotacji udzielanych spółkom sektora przez Ministerstwo Zdrowia. Do 1999 r. Ministerstwo finansowało zakupy aparatury i sprzętu medycznego, budowy i remonty obiektów, a nawet bieżącą działalność przedsiębiorstw państwowych. Od 1999 r. dotacje przyznawane były na dokończenie rozpoczętych inwestycji, finansowanych wcześniej przez Ministerstwo Zdrowia oraz na usuwanie skutków powodzi. Dotacje i dofinansowania uzyskane przez 25 spółek wyniosły w latach 1999-2001 odpowiednio 19,2 mln zł, 16,7 mln zł i 7,3 mln zł. W 1999 r. z budżetu Ministerstwa Zdrowia przekazano spółkom sektora uzdrowisk dotacje w wysokości 16,7 mln zł (87% wszystkich dotacji), w tym 10 mln zł na budownictwo inwestycyjne i 6,7 mln zł na usuwanie skutków powodzi. W 2000 r. wysokość tych dotacji wyniosła 6,5 mln zł (39% wszystkich dotacji), w tym 4 mln zł na budownictwo inwestycyjne i 2,5 mln zł na usuwanie skutków powodzi.

Poza jednym wyjątkiem kontrola nie wykazała istotnych uchybień dotyczących wykorzystania dotacji. Spółki wykorzystywały przyznane środki zgodnie z zawartymi umowami o dotacje, prawidłowo i terminowo rozliczały się z realizacji umów.

W 1999 r. Uzdrowisko Wysowa SA zawyżyło o 341,2 tys. zł koszty wykonania hemodializ finansowanych z budżetu państwa w ramach umowy Nr 206/24 z dnia 17 lutego 1999 r., zawartej z Ministrem Zdrowia i Opieki Społecznej. MZiOS przekazało 392,3 tys. zł, zaś należna kwota za wykonanie procedur wynosiła 51,1 tys. zł. Wykorzystując środki na wykonywanie hemodializ, Spółka naruszyła też postanowienia art. 3 ust. 1 pkt 20 oraz art. 6 *ustawy o rachunkowości*, gdyż nieprawidłowo zaksięgowwała wartość materiałów otrzymanych nieodpłatnie od Śląskiej Akademii Medycznej oraz naruszyła postanowienia ww. umowy zawartej z MZiOS, gdyż nie wydzielono odrębnego konta do ewidencji operacji gospodarczych związanych z realizacją umowy. Ostateczną decyzję dotyczącą zwrotu winien podjąć dysponent tych środków. Pismem z 6 lutego 2002 r. Spółka zwróciła się z prośbą do Ministra Zdrowia o nieprzypisywanie do zwrotu kwoty 341,2 tys. zł, gdyż zagraża to jej upadłością. Pismem z 19 czerwca 2002 r. Minister Zdrowia poinformował Spółkę, że podjął decyzję o odstąpieniu od żądania zwrotu powyższej kwoty.

**Przychody z usług
uzdrowiskowych**

W *Sprawozdaniu z wykonania budżetu za 1998 r. Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej* podano m.in., że w 1998 r. z leczenia zamkniętego skorzystało 296 tys. osób, z czego w szpitalach uzdrowiskowych leczyło się 85 tys. osób dorosłych oraz 19 tys. dzieci, natomiast w sanatoriach 192 tys. osób. Liczba osobodni wyniosła łącznie ponad 7,7 mln. Kontrakty na 1999 r. zawarto na kwotę stanowiącą 70% wydatków na leczenie uzdrowiskowe w 1998 r. Nastąpił spadek wydatków ogółem na lecznictwo uzdrowiskowe. Uzyskane w kontroli dane za 2001 r. nie były całkowicie porównywalne (obejmowały 25 spółek), niemniej wykorzystanie 4,7 mln osobodni jednoznacznie odzwierciedliło silną tendencję zniżkową po reformie służby zdrowia. W 2001 r. budżet 17 Kas Chorych wzrósł w porównaniu do 1999 r. o 33,7% (z 21 504 mln zł do 28 759 mln zł). W tym samym czasie nakłady Kas Chorych na lecznictwo uzdrowiskowe wzrosły tylko o 13,8% (z 312 mln zł do 355 mln zł), czyli realnie zmalały, bowiem inflacja wyniosła ponad 16%.

**Popyt na usługi
uzdrowiskowe**

W 17 badanych spółkach w latach 1999-2001 nastąpił spadek sprzedaży osobodni leczenia szpitalnego i sanatoryjnego z 3,7 mln do 3,4 mln, w tym w ramach kontraktów z Kasami Chorych z 3,0 mln do 2,4 mln osobodni.

Doradca w *Studium sektorowym uzdrowisk w Polsce* ocenił, że tempo wzrostu rynku usług sanatoryjnych znacznie przekroczy tempo wzrostu gospodarki narodowej. Znaczną część opracowań poświęcił zagadnieniom niedostatecznego jego zdaniem marketingu usług spółek uzdrowiskowych i kreowania popytu, przedstawiając to jako jeden z najpoważniejszych problemów. W opracowaniach nie przedstawił jednak danych dotyczących wielkości zrealizowanego i niezaspokojonego popytu na usługi uzdrowiskowe i przeciętnego czasu oczekiwania na leczenie uzdrowiskowe, zarówno w skali całego kraju jak i w poszczególnych Kasach Chorych. Z danych przekazanych przez 16 Kas Chorych wynika, że w 2001 r. popyt był zaspokajany przeciętnie na poziomie 66%, zaś w 3 Kasach Chorych okres oczekiwania na realizację skierowania do uzdrowiska przekraczał nawet 2 lata. Kontraktowanie usług uzdrowiskowych przez Kasy Chorych w latach 2000-2001 przedstawiono szczegółowo w załączniku nr 4 do niniejszej *Informacji*.

Struktura sprzedaży usług uzdrowiskowych w badanych 17 spółkach (w %)

Źródło przychodów (liczba spółek z których uzyskano dane)	1999 r.			2000 r.			2001 r.		
	min	śred.	max	min	śred.	max	min	śred.	max
umowy z Kasami Ch. (16)	49	72	94	43	63	95	15	60	87
umowy z ZUS (17)	0	9	21	0	18	42	0	20	78
pacjenci pełnopłatni (15)	3	15	35	2	16	36	4	15	33
dopłaty pacjentów (9)	3	6	16	4	7	18	4	8	19

źródło: protokoły kontroli NIK

Udział sprzedaży usług uzdrowiskowych sektora dla Kas Chorych zmniejszył się z 72% do 60%, na stałym poziomie utrzymuje się udział w sprzedaży dla pacjentów pełnopłatnych. W badanym okresie wzrosło znaczenie dopłat pacjentów kierowanych do uzdrowisk przez Kasy Chorych (wzrost udziału w przychodach spółek z leczenia z 6% do 8%) oraz odnotowano bardzo dynamiczny, ponad dwukrotny wzrost udziału sprzedaży usług dla ZUS.

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. Stwierdzono, że stawki za jeden osobodzień płacone przez ZUS zapewniały rentowność z prowadzonej dla tego zleceniodawcy działalności, natomiast ustalone przez Kasy Chorych przyczyniały się do ponoszenia przez Spółkę strat na działalności podstawowej, wynoszących 1 218 tys. zł w 2000 r. i 258 tys. zł. w 2001 r. Spadek wartości sprzedanych usług dla pacjentów komercyjnych w 2001 r. wynikał niemal z pełnego obłożenia bazy w wyniku zawartych umów z kasami chorych i ZUS (pacjenci komercyjni byli przyjmowani w przypadkach absencji tych pacjentów).

„SOLANKI” Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o. W badanym okresie występowała stagnacja w zakresie świadczenia usług uzdrowiskowych. Osiągnięte z tego tytułu w 2001 r. przychody były niższe od uzyskanych w 1999 r. o 8% i w 2000 r. o 5%. Systematycznie malała ilość sprzedanych osobodni, liczba pacjentów korzystających z leczenia zamkniętego i z zabiegów, ilość łóżek czynnych oraz ilość osobodni przypadających na jedno łóżko. Zawarte na 2002 r. kontrakty z Kasami Chorych zdaniem Najwyższej Izby Kontroli nie stanowiły podstawy do poprawienia kondycji finansowej Spółki.

Uzdrowisko Iwonicz SA. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniła podejmowane przez Zarząd starania o jak najpełniejsze wykorzystanie miejsc (najniższy wskaźnik w osobodniach wynosił 93,4 % w roku 1999) oraz stałe poszerzanie oferty pobytowych usług komercyjnych, stanowiących w rocznej strukturze sprzedaży od 7,7 % w roku 1999 do 10,7 % w roku 2001. W okresie objętym kontrolą średnioroczna liczba łóżek możliwych do wykorzystania zmniejszyła się z 610 w roku 1999 do 554 w roku 2001, co nastąpiło wskutek prowadzonych modernizacji mających na celu zwiększenie standardu pokoi (realizacja wymogów Kas Chorych i ZUS).

Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o. Przyczyn niezadowolającej dotychczas efektywności finansowej należy, zdaniem NIK, poszukiwać w niekorzystnie układających się relacjach pomiędzy liczbą miejsc (osobodni) sprzedanych w poszczególnych latach dla Kas Chorych i sprzedanych w warunkach komercyjnych, np. w 2001r. sprzedaż w warunkach komercyjnych stanowiła tylko 3,7% ogółu sprzedanych osobodni. Spółkę obciążały skutki niewykorzystanych, a zakontraktowanych przez Kasy Chorych świadczeń (tzw. „niedojazdów”), które miały tendencję wzrostową: 675 osobodni w 1999 r., 1 482 w 2000 r. i 9 603 w 2001 r..

Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA. Baza lecznictwa ulegała w ostatnich latach systematycznemu zmniejszeniu. Głównymi przyczynami było podnoszenie standardu bazy przez zwiększanie ilości jedno i dwuosobowych pokoi z pełnym węzłem sanitarnym i dostosowywanie bazy do potrzeb osób niepełnosprawnych. Udział Kas Chorych w wykorzystaniu bazy ulegał stałemu zmniejszeniu – z 79,6% ogólnej liczby wykorzystanych osobodni w 1999 r. do 59,5% w 2001 r., a w ujęciu wartościowym z 74,3% do 48,8%. Natomiast wykorzystanie bazy ogółem wzrosło w powyższym okresie z 85,1% do 94,8%. Korzystny dla Spółki był stały wzrost udziału sprzedaży usług lecznictwa uzdrowiskowego dla ZUS z 11,8% w 1999 r. do 30,9% w 2001 r. (14,0% i 38,0% w ujęciu wartościowym) m.in. dzięki poprawie standardu bazy uzdrowiskowej.

Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. W roku 2001 Kasy Chorych zakontraktowały 47 298 osobodni, tj. o 21 780 mniej osobodni niż w roku 1999. Umożliwiło to wykorzystanie posiadanej bazy zaledwie w 59,8%. Faktyczna realizacja stanowiła odpowiednio 85,6% i 81,6% zawartych kontraktów. Liczba osobodni komercyjnych wynosiła 2 003 w 1999 r., zaś w 2001 roku 4 446.

Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA. Liczba miejsc stacjonarnych zmalała z 2 580 w roku 1999 do 1 740 w 2001 r. Spadek ten spowodowany był wyłączeniem z działalności w 1999 r. obiektu w Sierakowie, a także sprzedażą w 2001 r., z uwagi na niski stopień wykorzystania, obiektu w Wieliczce. Po zmodernizowaniu obiektów w Swoszowicach baza noclegowa w 2002 r. zwiększyła się o 96 miejsc, co dało efekt finansowy w okresie od stycznia do maja 2002 r. w wysokości 655 tys. zł.

Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA. NIK krytycznie oceniła systematyczny spadek liczby miejsc zakontraktowanych przez Kasach Chorych, który wyniósł 19% w 2000 r., a w 2001 r. osiągnął aż 33%. Wykorzystanie miejsc w tych latach wynosiło odpowiednio 93% i 89%. Trudną sytuację pogłębiał także spadek ilości miejsc wykorzystywanych na warunkach komercyjnych. Kontrola wykazała, że Uzdrowisko nie przedstawiło wiarygodnej oferty na świadczenie usług sanatoryjnych na rzecz osób objętych świadczeniami ZUS oraz osób niepełnosprawnych objętych usługami dotowanymi przez PFRON. Te niekorzystne tendencje utrzymywały się także w I kwartale 2002 r. Pomimo tak niekorzystnej sytuacji poprzedni Zarząd Spółki nie przygotował planu komplementarnych działań zmierzających do urentownienia całokształtu działalności Uzdrowiska.

Uzdrowisko Łądek-Długopole SA. Przy posiadanym potencjale 841 łóżek własnych Spółka wydierżawiała w 2001 roku w dwóch obcych obiektach 215 łóżek. Zdecydowanie poprawiło się wykorzystanie tej bazy: z 87% w 1999 r. do 99% w 2001 r. Ilość osobodni kontraktowana przez Kasy Chorych wykazywała tendencję malejącą. W roku 2001 Kasy Chorych zakontraktowały o 10% osobodni mniej niż w 2000 roku oraz o 23,6% mniej niż w 1999 roku. Udział w ogólnej strukturze przychodów ze sprzedaży w ramach rehabilitacji rentowej ZUS wyniósł 26% w 2001 r. w porównaniu z 17% w 1999 r. Szybkość inkasa należności wydłużyła się z 18 dni w 1999 r. do 33 dni w 2001 r. Zmiana sposobu finansowania działalności uzdrowskiej spowodowała wzrost należności o 62% oraz wymusiła konieczność zaciągnięcia kredytów bankowych.

Uzdrowisko Polczyn SA. Rozszerzono sprzedaż usług uzdrowskich dla nowych kontrahentów. Od 2000 r. Spółka świadczy usługi dla ZUS w zakresie rehabilitacji leczniczej schorzeń układu krążenia, narządów ruchu oraz układu oddechowego (17% w 2000 r. i 33% w 2001 r. ogólnej liczby osób objętych leczeniem uzdrowskim). W wyniku podjętych działań marketingowych przeszło trzykrotnie wzrosła też liczba osób korzystających z usług na zasadach komercyjnych (do 1 991 osób w 2001 r., w tym osób zagranicznych do 932 osób). Pozwoliło to Spółce na częściowe tylko zniwelowanie w latach 1999-2001 spadku o 43,7% liczby osób objętych leczeniem uzdrowskim na podstawie umów zawieranych z Kasami Chorych.

Uzdrowisko Rymanów SA. W kolejnych latach zmniejszał się wskaźnik liczby wykorzystanych miejsc jakimi dysponowała Spółka w jednostkach leczenia uzdrowskiego (z 83% w 1999 r. do 75% w 2001r.).

Uzdrowisko Szczawnica SA. Wieloletnie zaniedbania w modernizacji obiektów i brak dostosowania ich standardu do wymogów kuracjuszy ograniczyły możliwość realizowania statutowych obowiązków Spółki w ramach leczenia sanatoryjnego. Od 2002 r. Spółka dysponowała tylko jednym własnym obiektem hotelowym z 29 miejscami noclegowymi, położonym na terenie objętym roszczeniami spadkobierców byłego właściciela Uzdrowsa. W latach 1999-2000 koszty jego utrzymania istotnie przewyższały przychody ukształtowane przez poziom cen wynegocjowanych z Kasami Chorych. Istotnego zmniejszenia strat w 2001 r. nie uzyskano, mimo zwiększenia o 87% wartości usług dla ZUS przy zmniejszeniu ich na rzecz Kas Chorych o 60%. Nastąpiło też zmniejszenie udziału usług komercyjnych w wartości usług ogółem Spółki z 35% w 1999 r. do 5% w 2001 r.

Uzdrowisko Ustka Sp. z o.o. Zmniejszający się popyt Kas Chorych na świadczenie usług sanatoryjnych, a także zbyt niskie ceny oferowane przez Kasy, spowodowały zwiększenie sprzedaży tych usług dla ZUS oraz dla kuracjuszy pełnopłatnych. Nie dysponując własną bazą hotelową i gastronomiczną, Spółka zawierała umowy na dzierżawę 440 łóżek i wyżywienie kuracjuszy. Współpraca z jeszcze innymi sanatoriami dawała możliwość natychmiastowego i nieograniczonego rozszerzenia bazy sanatoryjnej. Jednocześnie Spółka dysponowała własnym zakładem przyrodolecznictwa pozwalającym na obsługę blisko 600 kuracjuszy, przy możliwościach ich zwiększenia o 33%. Wzrost sprzedaży usług sanatoryjnych w 2001r. (o 24% wobec w 1999r.), a także niższy o 2 punkty procentowe wzrost kosztów, pozwoliły na uzyskiwanie dodatniego, stale rosnącego wyniku finansowego.

Przedsiębiorstwo Uzdrowskie Ustroń SA. Udział świadczeń wykonywanych na rzecz Kas Chorych wzrósł ilościowo z 57% w 1999 r. do 76% w 2001 r., zaś wartościowo z 49% do 68%. W toku kontroli ustalono, że nie zachodziła konieczność zaciągnięcia kredytu na bieżącą działalność. Niemniej jednak faktyczny cykl obrotu należnościami z Kasami Chorych wynosił 35 dni, podczas gdy dla wszystkich należności w 2001 r. wynosił 24 dni. Zdaniem Najwyższej Izby Kon-

troli skrócenie terminów płatności lub wprowadzenie możliwości przekazywania zaliczek wpłynęłoby na poprawę cyklu obrotu należnościami.

Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o. Działalność leczniczą prowadzono dysponując 491 łózkami. W wyniku likwidacji od stycznia 2001r. sanatorium „Leśnik” w Sopocie, łączna ilość miejsc zmniejszyła się i wynosiła 330 łóżek. Stopień wykorzystania bazy Uzdrowiska w latach 1999-2001 zmniejszył się z 77% do 68%. Spółka na sprzedaży usług uzdrowiskowych poniosła w latach 1999-2001 straty odpowiednio w wysokości 1 894 tys. zł, 2 024 tys. zł i 1 304 tys. zł.

Uzdrowisko Wysowa SA w kontrolowanym okresie dysponowało niezmienną od 1999 r. liczbą 335 łóżek, ale następował stopniowy spadek liczby miejsc za-kontraktowanych przez Kasy Chorych z 89% w 1999 r. do 64% w 2001 r. Obniż-ce stopnia wykorzystania miejsc przez Kasy Chorych przeciwdziałał wzrost sprzedaży usług na warunkach komercyjnych, w efekcie czego ogólny stan wyko-rzystania bazy wzrósł z 79% w 2000 r. do 88% w 2001 r. Wpływy z tytułu pro-wadzonego lecznictwa sanatoryjnego stanowiły od 35,5% do 43,2% przychodów.

**Zawieranie umów
z Kasami Chorych
oraz ZUS**

Kontrola wykazała brak jednolitych standardów kontraktowania, rozliczania i limitowania usług zamawianych przez Kasy Chorych. Każda z 17 Kas Chorych stosowała własny wzór umowy, załączników, tabel, zestawień i informacji, często nie wymaganych w *ustawie o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym* i przepisach wykonawczych. Konieczność prowadzenia osobnych negocjacji z każdą z Kas Chorych spowodowała znaczne zwiększenie obciążenia kierownictw spółek czasochłonnymi negocjacjami. Kasy Chorych podpisywały umowy ze spółkami sektora na okres jednego roku. Brak dłuższych kontraktów wpływał negatywnie na możliwości długoterminowego planowania. Spółki podpisując kontrakty na leczenie rezerwowały pokoje, personel i inne zasoby, jednak wiele osób w ostatniej chwili rezygnowało z przyjazdu. Konsekwencją dla spółek była mniejsza liczba kuracjuszy i w efekcie mniejsze przychody. Kasy Chorych nie ponosiły kosztów z tytułu niewykorzystania wynegocjowanych kontraktów, a ryzyko i koszty ponosiły spółki.

W opiniach przedstawionych kontrolerom, odnośnie kontraktowania usług uzdrowiskowych przez Kasy Chorych, zarządy spółek podniosły następujące pro-bblemy:

- Kasy narzucały dyktat podczas rokowań co do cen i ilości kontraktowanych skierowań, pod rygorem odstąpienia bądź niepodpisania umowy.
- Wynegocjowane z Kasami Chorych ceny za świadczenia zdrowotne z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego nie pokrywały kosztów spółek. Kasy Chorych nie uwzględniały w cenach za świadczenia zdrowotne koniecznych nakładów na remonty, zakup sprzętu, amortyzacji, inwestycji.
- Każda z umów była inna w treści w zakresie wymogów obowiązujących rozli-czeń. Druki i programy rozliczenia dla każdej Kasy były inne. Druki rozliczeń niejednokrotnie dla tej samej Kasy były dublowane np. kilkakrotnie trzeba było nanosić dane pacjentów.
- Niektóre Kasy życzyły sobie pracochłonnych i szczegółowych opracowań i danych, np. przedkładania każdorazowo: kopii prawa własności gruntów i bu-dynków szpitalno-sanatoryjnych będących własnością Uzdrowiska, kopii pra-wa wykonywania zawodu lekarzy zatrudnionych w Uzdrowisku, wykazu ich danych (data zatrudnienia, miejsce zatrudnienia, staż pracy, czas pracy, pesel czy numer uzyskany z ZUS na wydawanie zwolnień w ramach L-4).
- Wymagano każdorazowo dołączania do ofert (zgodnie z otrzymanymi szcze-gółowymi warunkami ich opracowywania) dokumentów formalno – prawnych,

takich jak: statut Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej, regulamin organizacyjny, decyzja o wpisie do rejestru Sądowego Spółki, decyzja o wpisie do rejestru Wojewody NZOZ, koncesje na eksploatację tworzyw naturalnych, Decyzja Naczelnego Lekarza Uzdrowiska, sprawozdania F-01.

- Termin zapłaty za świadczone usługi był ustalony przez Kasy Chorych na 14 dni od daty jej wpływu do siedziby Kasy (faktury wystawiane były po zakończeniu turnusu). W praktyce spółki otrzymywały środki finansowe po upływie około 17 – 20 dni od wystawienia faktury, a więc ponosiły koszty związane z finansowaniem usług dla Kas Chorych przez okres od 41 do 44 dni. Niektóre spółki musiały więc zaciągać kredyty bankowe, co podnosiło ich koszty finansowe, osłabiało wynik finansowy i płynność finansową.

Opinie dotyczące kontraktowania usług uzdrowiskowych przez ZUS były mniej krytyczne:

- Spółki nie miały żadnego wpływu na to, czy podpiszą kontrakt z ZUS na świadczenie usług. Praktycznie uniemożliwiało to w miarę przewidywalne planowanie.
- Do końca roku 2000 końcowa suma punktów przyznawana przez ZUS poszczególnym oferentom w trakcie konkursu (decydująca ostatecznie o podpisaniu bądź nie kontraktu) stanowiła wypadkową wielu składników. Od 1 stycznia 2001 r. jedynym kryterium zawarcia kontraktu, przy spełnieniu określonego przez ZUS standardu, stała się cena jednostkowa osobodnia.
- Zapłata za leczenie pacjentów ZUS następowała w formie przedpłat w momencie rozpoczęcia kolejnych turnusów. Miało to bardzo istotne znaczenie, gdyż wobec kredytowania pobytów pacjentów z Kas Chorych, spółek nie było już stać na finansowanie pacjentów ZUS.

Ceny usług uzdrowiskowych

Stawki za jeden osobodzień płacone przez ZUS zapewniały rentowność z prowadzonej dla tego zleceniodawcy działalności, natomiast ustalone przez Kasy Chorych – przy równoczesnym, sygnalizowanym przez niemal wszystkie badane spółki, braku możliwości ich negocjacji – przyczyniały się do ponoszenia przez Uzdrowiska strat na działalności podstawowej. Spośród 17 kontrolowanych spółek tylko dwie (Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustron SA i Uzdrowisko Ustka Sp. z o.o.) uzyskiwały w latach 1999-2001 stale dodatni wynik na działalności uzdrowiskowej.

Stwierdzono występowanie znacznych różnic w cenie stawek jednego osobodnia leczenia sanatoryjnego i szpitalnego, płaconych przez poszczególne Kasy Chorych, co świadczy o braku jednolitej polityki w ustalaniu stawek za usługi uzdrowiskowe i lecznicze.

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. W 2000 r. różnica pomiędzy najniższą a najwyższą stawką za jeden osobodzień leczenia w szpitalu uzdrowiskowym dla dorosłych wynosiła 11 zł. Różnica w wysokości 10 zł występowała w cenach jednego osobodnia leczenia sanatoryjnego pacjentów dorosłych i 9 zł w cenie jednego osobodnia leczenia w szpitalu uzdrowiskowym dla dzieci. Takie rozbieżności w jednostkowych stawkach osobodnia stwierdzono również w 2001 r.

„SOLANKI” Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o. W zawartych kontraktach ustalono zróżnicowane stawki jednostkowe za osobodzień. W 2000 r. zróżnicowanie stawek wynosiło 11,80 zł za leczenie szpitalne i 6,50 zł za leczenie sanatoryjne, a w 2001 r. odpowiednio 10 zł i 12 zł.

Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA. Koszt jednego osobodnia w Szpitalu Uzdrowiskowym w Wieliczce wynosił 95,47 zł, natomiast Kasy Chorych kupowały świadczenie w cenie od 74 zł do 92 zł za jeden osobodzień. Uzyskiwane ce-

ny nie pokrywały więc w pełni kosztów bieżącej działalności szpitala i nie pozwalały na unowocześnienie i podwyższenie jego standardu.

Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA. We wszystkich trzech latach objętych kontrolą podstawowa działalność uzdrowiskowa przynosiła Spółce straty wynoszące w 1999 r. ponad 3,8 mln zł, w 2000 r. ponad 4,3 mln zł i w 2001 r. ponad 3,9 mln zł. W latach 1999 – 2001 przeciętny wzrost poziomu cen, osiąganych na usługach sanatoryjnych, wyprzedzał wprawdzie poziom inflacji, jednak poziom kosztów ponoszonych na tych usługach czynił je nierentownymi. W 2001 r. ceny określone w kontraktach z kasami były niższe od ponoszonych kosztów prawie o około 45%, a ceny w warunkach komercyjnych były niższe od ponoszonych kosztów o 24,4%. Tendencja ta utrzymała się również w 2002 r. Strat ponoszonych na działalności leczniczej nie zrekompensowały zyski osiągane ze sprzedaży wód leczniczych i mineralnych.

Uzdrowisko Łądek-Długopole SA. Średnia cena osobodnia wynegocjowana w 2001 roku w kontraktach z 17 Kasami Chorych wahała się od 46,61 zł za osobodzień do 68,42 zł, tj. różnica wynosiła 46,8%. Spośród 17 Kas Chorych tylko z dwiema wynegocjowano kontrakty z ceną osobodnia powyżej kosztów własnych, natomiast cena osobodnia w ramach rehabilitacji ZUS – 65,50 zł i na warunkach komercyjnych – 70,78 była wyższa od kosztów własnych Spółki.

Uzdrowisko Połczyn SA. W latach 1999-2001 cena osobodnia uzyskiwana od Kas Chorych nie pokrywała kosztu osobodnia - była niższa odpowiednio o 15,8% do 22,4%, podczas gdy cena osobodnia uzyskiwana od ZUS była wyższa od kosztu osobodnia o 23,5% w 2000 r. i o 11,3% w 2001 r., a cena osobodnia dla odbiorców komercyjnych była wyższa od kosztu osobodnia odpowiednio o 8,2%, 48,1% i 28,3%.

Uzdrowisko Ustka Sp. z o.o. Stosowane w umowach z Kasami Chorych stawki za osobodzień były o ponad 20% niższe niż koszty własne świadczonych przez Spółkę usług. Równocześnie, wpływy uzyskiwane od kuracjuszy kierowanych przez ZUS oraz ze sprzedaży usług indywidualnym kuracjom przewyższały ponoszone koszty.

Narzucenie przez Kasy Chorych spółkom uzdrowiskowym określonych procedur oferowania usług zmusiło spółki do zakupu komputerów i wdrożenia systemów zbierania informacji zarządczej oraz rozpoczęcia kalkulacji kosztów i stawek dla poszczególnych produktów, co NIK oceniła jako zjawisko pozytywne.

**Sprzedaż wód
mineralnych
i udziały w spółkach
handlowych**

W trakcie kontroli stwierdzono, że spółki uzdrowiskowe eksploatowały źródła wód mineralnych i leczniczych na podstawie *ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze*⁵⁴. Eksploatacja wód mineralnych (nie zakwalifikowanych jako zasoby lecznicze) była możliwa na podstawie zezwolenia wodnoprawnego, w myśl *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska*⁵⁵. Spółki uzdrowiskowe były zobligowane do utrzymywania obszarów górniczych, do posiadania w strukturze firmy uzdrowiskowej zakładu górniczego i były kontrolowane przez pracowników okręgowych urzędów górniczych i Wyższego Urzędu Górniczego.

Produkcję wód leczniczych i mineralnych prowadziło siedem spółek: Uzdrowisko Busko-Zdrój SA, Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA, Uzdrowisko Rymanów SA, Uzdrowisko Wysowa SA, Uzdrowisko Połczyn SA, Uzdrowisko Krynica-

⁵⁴ Dz.U. Nr 27, poz. 86 ze zm.

⁵⁵ Dz.U. Nr 62, poz. 627 ze zm. – obowiązuje od 1 października 2001 r., uprzednio *ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska* (Dz.U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196 ze zm.)

Żegiestów SA, Uzdrowisko Szczawnica SA. Trzy pierwsze spółki osiągały dodatni wynik finansowy netto dzięki produkcji wód leczniczych i mineralnych, w dwóch kolejnych spółkach działalność ta, choć dochodowa, to nie kompensowała strat na działalności leczniczej, zaś dwie ostatnie spółki z wymienionych ponosiły stratę na produkcji tych wód.

Uzdrowisko Szczawnica SA. Straty na produkcji i sprzedaży wody mineralnej oraz wód leczniczych wzrosły z 126,8 tys. zł w 1999 r. do 184,5 tys. zł w 2001 r. (koszty blisko 2-krotnie większe od przychodów ze sprzedaży). Od czasu uzyskania w 1993 r. koncesji na eksploatację źródła wody leczniczej „Pitoniakówka” (największa wydajność ze wszystkich ujęć w Spółce) nie zostało ono uruchomione. Pomimo poniesienia przez Spółkę w latach 90-tych nakładów inwestycyjnych na zabudowę ujęcia, nie podjęto działań zmierzających do uzyskiwania korzyści z poniesionych nakładów. Zarówno Spółka, jak też jej poprzednik prawny, nie przestrzegały warunków ww. koncesji, zobowiązującej do współpracy z innymi podmiotami gospodarczymi (których wybór powinien nastąpić w porozumieniu z samorządem terytorialnym) – w przypadku braku możliwości samodzielnego wykorzystania wód leczniczych.

Uzdrowisko Wysowa SA. W strukturze przychodów największy udział wynoszący (od 52,8% do 56,6%) stanowiły wpływy z produkcji i sprzedaży wód mineralnych. Znaczny wpływ na niekorzystną sytuację ekonomiczną – finansową miało stopniowe pogarszanie się wyników na sprzedaży wód mineralnych i napojów, przejawiające się ciągłym zmniejszaniem się zysków na tej działalności z 977 tys. zł w 1999 r. do 515 tys. zł w 2000 r. i do 309 tys. zł w 2001 r. Zasadniczą przyczyną spadku rentowności tej produkcji był spadek wielkości sprzedaży, przy jednoczesnym wzroście całkowitych kosztów własnych. Zarząd Spółki zawarł 14 lutego 2001 r. - niekorzystną w ocenie NIK - pięcioletnią umowę z firmą „Kuchcik”, której przedmiotem było prowadzenie na zasadach wyłączności działań reklamowych, marketingowych oraz sprzedaży wód produkowanych przez Spółkę. Za realizację tych zadań firma „Kuchcik” uzyskała 15% rabat na sprzedaż produktów nowym odbiorcom oraz wynagrodzenie w wysokości 5% od całości obrotu ze sprzedaży. W umowie zawarto wprowadzające zapisy zobowiązujące kontrahenta m.in. do zwiększenia ilościowej sprzedaży produktów Spółki w pierwszym roku od chwili zawarcia umowy co najmniej o 25%, a w latach następnych o co najmniej 10%, niemniej wypłaty wynagrodzenia nie uzależniono od uzyskanych wyników. W 2001 r. średnioroczna sprzedaż wzrosła zaledwie o 5,6%, zaś Spółka wypłaciła firmie „Kuchcik” pełne wynagrodzenie w kwocie 370 tys. zł oraz udzieliła upustów w kwocie ponad 207 tys. zł. Kontrahent przejął ponadto część rynku obsługiwanego wcześniej przez Uzdrowisko, co niekorzystnie wpłynęło zarówno na przychody jak i korzyści osiągane ze sprzedaży wody. Spółka poinformowała Najwyższą Izba Kontroli o zerwaniu tej umowy oraz podjęciu prób odbudowy rynku zbytu wytwarzanych wód.

Niekorzystnie na działalność finansową wpływały przeterminowane należności, których poziom wzrósł z 212 tys. zł na dzień 1 marca 1999 r. do 665 tys. zł na dzień 31 grudnia 2001 r. Do zaistnienia tak niekorzystnego zjawiska przyczynił się brak stosownych zabezpieczeń płatności za otrzymany przez odbiorców towar, a coroczne powiadamianie części dłużników o rezygnacji z odsetek stanowiło jednocześnie akceptację nieterminowej zapłaty za sprzedany towar. Z kolei wyniki sądowych postępowań egzekucyjnych były znikome, bowiem kosztem ok. 6 tys. zł złożono 24 wnioski o egzekucję należności w łącznej wysokości ponad 174 tys. zł, z czego do zakończenia kontroli odzyskano zaledwie ok. 14 tys. zł.

Źródłem dodatkowych dochodów spółek miały być korzyści uzyskane z posiadanych udziałów w spółkach handlowych.

Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA. W 1994 r. Uzdrowisko (P.P.) objęło 30% udziałów w Spółce z o. o. „Medsprings”, a pozostałymi 2 udziałowcami byli: dostawca worków na wodę i dostawca opakowań wód leczniczych, którzy objęli 70% udziałów. Podstawowym zadaniem „Medsprings” było konfekcjonowanie (rozlewanie) wód mineralnych i leczniczych, dostarczanych jej odpłatnie (sprzedawanych) przez Uzdrowisko do kartonów o pojemności 5 l, a następnie sprzedaż tych wód samodzielnie przez Spółkę „Medsprings”. Nieprecyzyjne i niejednoznaczne zapisy w umowie Spółki „Medsprings” nie pozwalały na określenie ilości i rodzajów wód mineralnych i leczniczych oraz cen za te wody. Wprawdzie wyniki ekonomiczne współpracy ze Spółką „Medsprings” w latach 1999 – 2001 były dodatnie i wynosiły od 364 tys. zł w roku 1999 do 551 tys. zł w roku 2001, to jednak należy podkreślić, że Uzdrowisko rozlewając samodzielnie wody lecznicze i samodzielnie je sprzedając uzyskałoby w roku 2001 około 1 440 tys. zł zysku.

Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o. Oczekiwanym efektów finansowych nie przynosił majątek wniesiony w 1989 r. do Spółki „Instytut Santa Monica” (ISM). W formie aportu, w zamian za 30 (spośród 100) udziałów, wniesione zostało prawo użytkowania: 1.285 m² wydzielonej powierzchni użytkowej w budynkach Uzdrowiska oraz prawo użytkowania działki gruntu w Łukęcinie o pow. 4 400 m² z prawem jej zabudowy. Prowadzona przez ISM działalność gospodarcza okazała się wysoce nierentowna, co spowodowało, że Spółka ISM utraciła zdolność do regulowania zobowiązań i zgodnie z postanowieniami zawartymi w art. 1 i 5 *Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. Prawo Upadłościowe*⁵⁶ winna być uznana za upadłą, ponieważ majątek nie wystarczał na zapłacenie długów. Jednym z wierzycieli ISM jest również Uzdrowisko, któremu z tytułu czynszu za dzierżawę pomieszczeń na koniec 2001 r. ISM był winien 105 tys. zł plus należne odsetki za zwłokę.

**Dochody z
dzierżawy i wynajmu**

Również dzierżawa i wynajem obiektów przez spółki uzdrowiskowe nie zawsze generowała planowane przychody, mające choćby częściowo pokrywać straty na działalności leczniczej.

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. W badanym okresie Spółka prowadziła dzierżawę i wynajem obiektów i pomieszczeń nie wykorzystywanych na swoje potrzeby, zawierając w tym zakresie ogółem 67 umów, z których 45 zostało rozwiązanych z powodu rezygnacji najemców, bądź wypowiedzenia dokonanego przez Spółkę. W dwóch umowach, spośród 10 wybranych i przeanalizowanych (na 22 obowiązujących w 2002 r.) stwierdzono brak zapisów o waloryzacji stawek czynszu, jak też nie podano w nich wielkości dzierżawionych pomieszczeń, co w świetle uzyskanych wyjaśnień, spowodowane było niedopatrzaniem. Kontrola wykazała, że w jednym przypadku, najemcom pomieszczeń laboratorium nie dokonywano waloryzacji stawek czynszu od 2000 r., z uwagi na fakt, że laboratorium to wykonywało badania dla potrzeb Uzdrowiska również nie zmieniając od 2000 r. stawki odpłatności za te usługi. Stwierdzono także występowanie zaległości w płatnościach czynszu przez 5 najemców. W 3 przypadkach (najemcy bazy transportowej i 2 pawilonów sanatoryjnych) Spółka uzyskała wyroki sądowe w tym zakresie, które skierowano do egzekucji komorniczej. W jednym przypadku najemca sam rozpoczął sukcesywne regulowanie zaległości. Natomiast najemcy rozlewni wody mineralnej „Marysieńka” (spółka pracownicza) - mimo kierowanych sukcesywnie wezwań do zapłaty - nie dokonywali bieżącej płatności czyn-

⁵⁶ Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.

szu, a ich zaległość wynosząca 50 tys. zł na koniec 2001 r. wzrosła do kwoty 64 tys. zł na dzień 22 maja 2002 r. Nadmienić przy tym jednak należy, że Spółka zdecydowała się na wynajem rozlewni, pozostającej w złym stanie technicznym i funkcjonalnym oraz przynoszącej straty, albowiem wobec braku możliwości poniesienia znacznych nakładów finansowych na uruchomienie produkcji o odpowiednim standardzie i niewielką wydajność źródła (0,5 m³/h) prowadzenie tej działalności przez Spółkę byłoby - w świetle wyjaśnień Zarządu - ekonomicznie nie uzasadnione.

Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. Spółka była mniejszościowym udziałowcem (17% udziałów) w założonej 9 lipca 1992 r. spółce „Konstancja” Sp. z o.o. Dnia 16 listopada 1992 r. została zawarta umowa dzierżawy nieruchomości (restauracja „Berentowicz” i pensjonat „Warszawianka”) pomiędzy P.P. „Uzdrowisko Konstancin” (wyzierżawiający) i „Konstancja” Sp. z o.o. (dzierżawca). Umowę zawarto na 30 lat i określono w niej trzy zróżnicowane fazy płatności czynszu dzierżawnego:

- I faza - obejmująca okres dokończenia inwestycji prowadzonych przez dzierżawcę na przedmiocie dzierżawy, kończący się 16 lipca 1993 r. Okres ten wyłączony był z obowiązku płacenia czynszu dzierżawnego;
- II faza – obejmująca okres spłaty kredytu inwestycyjnego, przejętego przez dzierżawcę od „Skompol” Sp. z o.o. (drugiego udziałowca „Konstancji” Sp. z o.o., posiadającego 83% udziałów), obejmował okres od dnia 17 lipca 1993 r. do dnia 16 lipca 1997 r. W tym okresie dzierżawca zobowiązany był płacić kwartalny czynsz dzierżawny w kwotach złotych stanowiących równowartość:
 - w pierwszym roku po 20% kwoty 6 415 USD, tj. po 1.283 USD kwartalnie,
 - w drugim roku po 60% kwoty 6 415 USD, tj. po 3.850 USD kwartalnie,
 - w trzecim i czwartym roku po 100% kwoty 6 415 USD kwartalnie.
- III faza – obejmująca okres dzierżawy przypadający po spłaceniu kredytu inwestycyjnego, tj. od 17 lipca 1997 r. do końca obowiązywania umowy. Wysokość czynszu dzierżawnego obowiązującego w tej fazie miała zostać ustalona z uwzględnieniem przeciętnego czynszu obowiązującego na terenie Konstancina dla porównywalnych przedmiotów dzierżawy. Ustaleń w tym zakresie strony miały dokonać w ciągu jednego miesiąca kalendarzowego przed upływem II fazy z prawem jednostronnego ustalenia czynszu przez wydzierżawiającego w przypadku bezskutecznego upływu tego terminu. W razie zmian cen i wielkości innych czynników wpływających na wysokość czynszu strony ustaliły, że zostanie on zmieniony w drodze aneksu do umowy.

Na skutek stwierdzeń dzierżawcy, że III faza płatności czynszu nie nastąpiła i czynsz dzierżawny powinien być dalej płacony według ustaleń dla fazy II, dnia 16 lutego 1998 r. P.P. „Uzdrowisko Konstancin” pozwało „Konstancję” Sp. z o.o. do Sądu Wojewódzkiego XVI Wydział Gospodarczy o zapłatę kwoty 92 720 zł, jako należności czynszu dzierżawnego za okres od 17 lipca do 31 grudnia 1997 r. Sąd wyrokiem wydanym 11 czerwca 2001 r. uznał, że Spółka wykazała zasadność żądania pozwu - i zgodnie z opinią biegłego sądowego – rozszerzył roszczenie do kwoty 342 824 zł wraz z odsetkami ustawowymi. Uzdrowisko wniosło 12 lipca 2001 r. kolejny pozew przeciwko „Konstancji” Sp. z o.o. o zasądzenie tytułem czynszu za okres od 1 lipca do 31 grudnia 1998 r. kwoty 302 382 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wymagalności i odsetkami od zaległych odsetek do dnia wniesienia pozwu oraz kosztów procesu, bowiem należności za okres 1 stycznia – 30 czerwca 1998 r. uległy przedawnieniu. Spółka zamierzała, po uzyskaniu korzystnego dla siebie wyroku, dochodzić na drodze sądowej dalszych zaległych opłat czynszu dzierżawnego od „Konstancji” Sp. z o.o. za okresy dzierżawy od 1 stycznia 1999 r. W ocenie Izby taki stopniowy sposób dochodzenia

należności zagraża ich uzyskaniu z powodu możliwości ich wcześniejszego przedawnienia.

Minister Zdrowia i Opieki Społecznej 9 lipca 1994 r. wniósł sądowy pozew o rozwiązanie umowy spółki „Konstancja” Sp. z o.o. zawartej 9 lipca 1992 roku przez P.P. „Uzdrowisko Konstancin” i „Skompol” Sp. z o.o. oraz rozliczenie stron umowy w ten sposób, aby całość majątku Spółki „Konstancja” Sp. z o.o. przekazać P.P. „Uzdrowisko Konstancin” za rozliczeniem z drugim współnikiem, z uwagi na naruszenie interesu Skarbu Państwa przy zawieraniu spółki „Konstancja”. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej uznał, że wypełniona została dyspozycja art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1990 r. o zwrocie korzyści uzyskanych niesłusznie kosztem Skarbu Państwa lub innych państwowych osób prawnych⁵⁷, bowiem w wyniku zawartej umowy osoba prawna została wyposażona niemal w całości w majątek przedsiębiorstwa państwowego za symboliczną wręcz opłatą, a 34 udziały stanowiące 17% kapitału zakładowego, które objęło przedsiębiorstwo, nie dają ani kontroli nad działalnością „Konstancji” Sp. z o.o., ani zysku proporcjonalnego do zaangażowanego kapitału. Ponadto konstrukcja prawna stworzona w wyniku zawarcia powyższej umowy umożliwia uzyskiwanie przez „Skompol” Sp. z o.o. nadzwyczajnych zysków zarówno z tytułu bieżącej działalności „Konstancji” Sp. z o.o., (w tym także zysków wynikających z amortyzacji majątku P.P. „Uzdrowisko Konstancin” przez „Konstancję” Sp. z o.o.), jak i w przypadku ewentualnej likwidacji tej spółki. W związku z komercjalizacją P.P. „Uzdrowisko Konstancin” Minister Skarbu Państwa 10 stycznia 2000 r. poinformował Sąd, że wstępuje do powyższego procesu w charakterze powoda. Dnia 11 kwietnia 2000 r. pełnomocnik Ministra skierował do Sądu pismo procesowe, w którym wskazał, że Minister Skarbu Państwa popiera w całości pozew o rozwiązanie umowy spółki „Konstancja” Sp. z o.o. i o rozliczenie stron w sposób w nim wskazany.

Zarząd Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. zaskarżył ważność Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników „Konstancja” Sp. z o.o. odbytego 12 października 2001 r. oraz podjęte na nim uchwały w sprawie zmian w umowie spółki „Konstancja”. Zapadły one z pokrzywdzeniem współnika mniejszościowego. Zmiany polegające m.in. na likwidacji Rady Nadzorczej „Konstancja” Sp. z o.o., w którym to organie Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. miała swojego przedstawiciela, pozbawiłyby Uzdrowisko jakiegokolwiek wpływu na działalność Spółki.

Rada Nadzorcza Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. pismem z dnia 15 marca 2002 r. do Departamentu Zastępstwa Procesowego Ministerstwa Skarbu Państwa zwróciła uwagę na fakt, że przed Sądem Okręgowym w Warszawie toczy się postępowanie z pozwu Skarbu Państwa o rozwiązanie spółki „Konstancja” i wniosła pod rozwagę Ministerstwa celowość wystąpienia z wnioskiem do Sądu Okręgowego o wyznaczenie terminu rozprawy zważywszy, że od ostatniego terminu w tej sprawie upłynął blisko rok. Rozstrzygnięcie będzie miało olbrzymie znaczenie dla trwającego procesu prywatyzacji Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o., bowiem sprawy sądowe dotyczące dwóch nieruchomości położonych w bardzo atrakcyjnym punkcie Konstancina znacznie obniżają wartość Spółki w kontekście jej prywatyzacji. Podniesiono też, że na realizację inwestycji zostały zaciągnięte kredyty, z których część jest zabezpieczona hipotecznie na nieruchomościach Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o.

Dyrektor firmy „Dernan” j.v., reprezentującej w Polsce IBM ROECE Inc., poinformował 12 czerwca 1990 r. P.P. „Uzdrowisko Konstancin”, że firma ta jest zainteresowana zagospodarowaniem nieruchomości (działka o powierzchni 36 419 m² wraz z budynkiem o kubaturze 2 800 m³ wpisanym na listę zabytków), polegającym na przeprowadzeniu remontu zgodnie z wymogami konserwator-

⁵⁷ Dz.U. Nr 44, poz. 255 ze zm.

skimi, podjęciu rozbudowy wg zatwierdzonych planów oraz prawidłowej eksploatacji obiektu i wykorzystaniem go na ośrodek rehabilitacyjno – uzdrowski dla pracowników zajmujących się software’em. Rada Pracownicza podjęła jednogłośnie uchwałę wyrażającą zgodę na odstąpienie od przeprowadzenia przetargu i oddanie w dzierżawę firmie IBM, reprezentowanej w Polsce przez „Dernan” j.v. w/w nieruchomości na warunkach zawartych w przedstawionym projekcie umowy.

Umowa dzierżawy została zawarta 15 października 1990 r. pomiędzy P.P. „Uzdrowsko Konstancin”, a dyrektorem przedstawicielstwa IBM w Warszawie. Na końcu umowy notariusz poświadczając podpisy zapisała, że w imieniu spółki „Dernan” Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie – która jest jednocześnie przedstawicielem firmy IBM w Polsce – działał jako Prezes pan Z.M. – stosownie do odpisu poświadczonego rejestru handlowego”. W umowie dzierżawy ustalono m.in.:

- okres dzierżawy na 30 lat,
- miesięczny czynsz dzierżawny w wysokości równoważności 2 500 USD,
- dzierżawca zobowiązał się do rozpoczęcia remontu budynku w ciągu jednego miesiąca od podpisania umowy i zakończenia remontu w ciągu jednego roku,
- dzierżawca zobowiązał się do ponoszenia wszelkich świadczeń publicznych związanych z wydzierżawioną nieruchomością (podatki lokalne, opłaty za zarząd, ubezpieczenie, inne zobowiązania tej nieruchomości),
- bez zgody wydzierżawiającego dzierżawca nie mógł oddawać przedmiotu dzierżawy osobie trzeciej do bezpłatnego używania ani go poddzierżawiać,
- przedmiot dzierżawy miał być przeznaczony dla potrzeb przedstawicielstwa IBM w Polsce, to jest na cele szkoleniowo-rekreacyjne pracowników IBM,
- wydzierżawiający mógł wypowiedzieć umowę w terminie 6 miesięcy w razie zalegania przez dzierżawcę w zapłacie czynszu przez trzy okresy płatności. Jednakże wydzierżawiający powinien uprzedzić dzierżawcę udzielając mu dodatkowego trzymiesięcznego terminu do zapłaty zaległego czynszu.

Według protokołu zdawczo odbiorczego stroną przejmującą była IBM reprezentacja w Polsce „Dernan” Sp. z o.o. (j.v.), którą reprezentował Z.M.

Pan Z.M. 26 kwietnia 1999 r. przedstawił Zarządowi Uzdrowska wycenę poniesionych przez siebie nakładów finansowych oraz propozycję nabycia od Spółki dzierżawionej nieruchomości za cenę 225 000 zł. W odpowiedzi Zarząd Uzdrowska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. stwierdził, że Dzierżawcą jest „Dernan” Sp. z o.o. (j.v.), a umowa stanowi, że za zgodą wydzierżawiającego przeznacza się przedmiot dzierżawy dla potrzeb przedsiębiorstwa IBM w Polsce, to jest na cele szkoleniowo-rekreacyjne pracowników IBM, wobec czego Z.M. korzysta z nieruchomości bezumownie. Zarząd Spółki 2 listopada 1999 r. bezskutecznie wezwał Pana Z.M. do opuszczenia nieruchomości w terminie 14 dni, a następnie 29 listopada 1999 r. wystąpił do Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy z pozwem przeciwko Z.M. o nakazanie pozwanemu opuszczenia zabudowanej nieruchomości. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał 10 września 2001 r. postanowienie, w którym postanowił zawiesić postępowanie w powyższej sprawie do czasu zakończenia postępowania przed Sądem Arbitrażowym przy Krajowej Izbie Gospodarczej (KIG) w Warszawie. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyniku zażalenia Uzdrowska 7 grudnia 2001 r. uchylił zaskarżone postanowienie. Pan Z.M. 5 kwietnia 2000 r. wystąpił z pozwem do Sądu Arbitrażowego przy KIG przeciwko Uzdrowsku Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. o ustalenie istnienia stosunku dzierżawy. Spółka uważała, że Panu Z.M. nie przysługuje prawo do Sądu Arbitrażowego, gdyż nie jest stroną umowy z 15 października 1990 r. Na rozprawie przed Sądem Arbitrażowym 10 grudnia 2001 r. pełnomocnik powoda oświadczył, że powód będzie się starał zakończyć spór ugodą i w związku z tym wnosi o odroczenie rozprawy. Pełnomocnik Uzdrowska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. wniósł 14 marca 2002 r. do Sądu Arbitrażowego o wyznaczenie terminu rozprawy, bo-

wiem powód nie podjął negocjacji. Od 1 września 2001 r. czynsz z tytułu dzierżawy w/w nieruchomości nie był regulowany, faktury wysyłane za potwierdzeniem odbioru wracały do Spółki. Wysokość zaległości wynosiła równowartość 20 000 USD. Dzierżawca nie uiścił również opłaty za wieczyste użytkowanie gruntu za rok 2002, które zgodnie z § 7 umowy powinien zapłacić.

Nieruchomość położoną w Konstancinie-Jeziornie (działka o powierzchni 719 m² będąca w użytkowaniu wieczystym Spółki oraz budynek o powierzchni użytkowej 117,3 m² będący własnością Spółki) wydzierżawiono umową z 15 kwietnia 1992 r. osobie fizycznej na okres 7 lat. Zgodnie z §3 pkt. 3 umowy wydzierżawiający mógł podwyższyć czynsz za zgodą dzierżawcy w razie wzrostu cen o wysokość inflacji z daty zmiany wysokości czynszu. Do powyższej umowy zostały wprowadzone zmiany niekorzystne dla Uzdrowiska:

- Aneksem nr 2 z 14 kwietnia 1993 r., podpisanym przez Główną Księgową P.P. „Uzdrowisko Konstancin”, którym okres dzierżawy został przedłużony do 25 lat,
- Aneksem nr 4 z 30 listopada 1998 r., podpisanym przez tymczasowego Kierownika P.P. „Uzdrowisko Konstancin” i Główną Księgową, zgodnie z którym ustalono stawki miesięczne czynszu dzierżawnego w wysokości stanowiącej równowartość 800 USD plus 22% VAT od 1 kwietnia do 30 września każdego roku i równowartość 150 USD plus 22% VAT od 1 października do 31 marca.

W opinii Zarządu powyższe aneksy uniemożliwiły praktycznie wszelkie renegocjacje wysokości czynszu i pozostaje tylko długa i kosztowna droga sądowa ustalenia rynkowej stawki czynszu, co w okolicznościach prowadzenia jednocześnie kilku procesów sądowych byłoby znacznym obciążeniem finansowym dla Spółki.

Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA. Spółka zawarła 20 września 2000 r. umowę dzierżawy nieruchomości wraz z rozlewnią wody na rzecz Uzdrowiska Mateczny-Zdrój Sp. z o.o. Umowa ta została zawarta bez zgody Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy wymaganej art. 388 pkt. 3 *Kh* (obecnie art. 393 pkt. 3 *Ksh*), gdyż przedmiot dzierżawy stanowił przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ *Kc*, do którego wydzierżawienia potrzebna była ta zgoda. Umowa zawarta do dnia 31 grudnia 2015 r. dotyczyła dzierżawy nieruchomości oraz znajdujących się na niej: budynku rozlewni wody mineralnej i wiaty, a ponadto linii rozlewniczej. Ustalono następujące warunki dzierżawy:

- czynsz miesięczny do końca 2000 r. określono na 1 000 zł, od 1 stycznia 2001 r. do 31 sierpnia 2001 r. na 3 000 zł miesięcznie, od 1 września 2001 r. do zakończenia umowy na 6 000 zł miesięcznie, przy czym od 1 stycznia 2003 r. czynsz miał być podwyższany o wskaźnik wzrostu cen,
- dzierżawca miał pokrywać 50% kosztów utrzymania uzdrowiskowego zakładu górniczego,
- wydzierżawiający zobowiązał się do ponoszenia kosztów opłat za użytkowanie wieczyste i podatku od nieruchomości,
- wydzierżawiający wyraził zgodę na dysponowanie przez dzierżawcę nieruchomością na cele budowlane,
- dzierżawcy przysługiwało prawo pierwokupu,
- dzierżawca zobowiązał się do remontów ujęcia wody i pokrywania ich kosztów w 25%, pozostałą część kosztów zobowiązał się pokrywać wydzierżawiający.

Rada Nadzorcza na posiedzeniu 25 listopada 2000 r. stwierdziła w odniesieniu do tej umowy min. że:

- wykluczona jest możliwość jej wypowiedzenia w normalnym trybie (z uwagi na fakt, że została zawarta na czas określony),

- zagwarantowano dzierżawcy niezwykle uprzywilejowaną pozycję wyrażającą się w tym, że Spółka wydierżawiła rozlewnię wód w całości, zezwalając mu z góry na zrealizowanie każdej inwestycji budowlanej,
- przyznając dzierżawcy bezwarunkowe prawo do używania nazwy „Krakowianka”,
- przyznając dzierżawcy prawo pierwokupu nieruchomości.

Uzdrowisko Mateczny-Zdrój Sp. z o.o. nabyła też, 16 października 2000 r., od PPHU Robbins z Krakowa prawa do umowy dzierżawy Zakładu Przyrodoleczniczego „Mateczny Zdrój” w Krakowie (zawartej 13 czerwca 2000 r. przez Zarząd ZUK SA z ww. firmą). 2 marca 2001 r. Spółka wystąpiła do sądu z pozwem o stwierdzenie nieważności dwóch powyższych umów dzierżawy ze względu na brak zgody Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy. Ponadto pozew uzasadniono brakiem powiadomienia Ministra Skarbu Państwa o zamiarze wydierżawienia, wymaganym przez art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa. Upřednio – 8 lutego 2001 r. - Spółka argumentując jak powyżej, bezskutecznie zażądała od Uzdrowisko Mateczny-Zdrój Sp. z o.o. wydania przedmiotu dzierżawy. Od marca 2001 r. ZUK SA zaprzestał wystawiania faktur z tytułu powyższych dzierżaw ze względu na:

- stwierdzenie, że powyższe umowy były nieważne od chwili ich zawarcia i po uzyskaniu wyroku sądowego stwierdzającego ich nieważność zamierzał wystawić faktury za bezumowne korzystanie, których wysokość wyniosłaby 200% ustalonego czynszu,
- trudną sytuację finansową (po wystawieniu faktur musiał być odprowadzony podatek VAT, nawet pomimo nie uzyskania zapłaty).

Zaniechania wystawiania faktur NIK nie uznała za zasadne, ponieważ ewentualne unieważnienie przez sąd umów dzierżawy rozlewni wody mineralnej i Zakładu Przyrodoleczniczego nastąpiłoby z przyczyn leżących po stronie wydierżawiającego, więc od dzierżawcy nie można byłoby dochodzić skutecznie podwyższonych czynszów dzierżawnych za korzystanie bezumowne. 19 marca 2002 r. zapadł nieprawomocny wyrok, w którym sąd oddalił powództwo stwierdzając, że procedura zawarcia umowy nie była obarczona błędami skutkującymi jej nieważnością, wobec czego ZUK SA wystawił faktury za zaległy okres. Kwota czynszu dzierżawnego za rok 2001 wyniosła 414 171 zł. Uzdrowisko Mateczny-Zdrój Sp. z o.o. nadal nie reguluje zobowiązań wobec ZUK SA, które na dzień 31 maja 2002 r. wynosiły 608 535 zł.

Podatek od nieruchomości

Istotną pozycję w kosztach spółek uzdrowiskowych stanowił podatek od nieruchomości, gdyż jego wysokość wzrosła w latach 1998 – 2001 o ponad 300%. Powodem powyższego była zmiana statusu przedsiębiorstw uzdrowiskowych, bowiem jako przedsiębiorstwa państwowe użyteczności publicznej w 1998 r. objęte były obniżoną stawką, natomiast po komercjalizacji obowiązywały je stawki podatku dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. Udział podatku od nieruchomości w ogólnej sumie kosztów wzrósł z kwoty 120 tys. zł w 1999 r. do 524 tys. zł w 2001 r. (o 335%). Powodem powyższego była zmiana statusu Uzdrowiska, bowiem jako przedsiębiorstwo państwowe w 1999 r. objęte było stawką w wysokości 4,49 zł za 1 m² użytkowanych nieruchomości, natomiast jako Spółkę, obowiązywały ją stawki podatku dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. W przypadku Jeleniej Góry, której dzielnicą są Cieplice Zdrój, stawki te wynosiły odpowiednio 13,47 zł/m² w 1999 r., 14,36 zł/m² w 2000 r. i 15,86 zł/m² w 2001 r.

„SOLANKI” Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o. Podstawową przyczyną wykazania w 2001 r. straty w działalności w była korekta sprawozdania finansowe-

go, dokonana w związku z nałożonym w 2001 r., decyzjami Prezydenta Miasta Inowrocławia, podatkiem od nieruchomości za lata 1999 – 2001 w kwocie 1 043 tys. zł i odsetkami w kwocie 605 tys. zł.

Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA, jako podmiot prowadzący działalność gospodarczą, utracił możliwość korzystania ze zwolnień podatkowych z tytułu posiadania obiektów wpisanych do rejestru zabytków, przewidzianych w *ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych*⁵⁸. NSA w *uchwale z dnia 12 listopada 2001 r.*⁵⁹ orzekł, że niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej prowadzą działalność gospodarczą i zgodnie z ww. ustawą winny uiszczać podatek od nieruchomości według stawek podatku od nieruchomości związanych z działalnością gospodarczą inną niż rolna i leśna, bez możliwości korzystania ze zwolnień podatkowych z tytułu posiadania obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Uzdrowisko Polczyn SA. Na sytuację ekonomiczną i osiągnięte wyniki finansowe Spółki w latach 1999-2001 negatywnie oddziaływał przeszło trzykrotny wzrost obciążeń Spółki z tytułu podatku od nieruchomości, którego wymiar wzrósł z 215 tys. zł w 1999 r. do 960 tys. zł w 2002 r.

Podatek VAT

Niepowodzeniem zakończyły się dotychczasowe działania podejmowane przez spółki uzdrowiskowe w celu zmiany zasad opodatkowania ich działalności podatkiem od towarów i usług (stawka zerowa zamiast zwolnienia z VAT).

Zdaniem NIK występował relatywizm w traktowaniu spółek uzdrowiskowych jako podatników. Podatek od nieruchomości był wymierzany w takiej samej wysokości, jak innym podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą, natomiast sprzedaż usług uzdrowiskowych i leczniczych była zwolniona z podatku VAT. Tym samym spółki uzdrowiskowe nie mogły podatku naliczonego przy zakupie usług remontowych, energii elektrycznej, wody, usług telekomunikacyjnych itd., odliczyć od podatku należnego. W jednym przypadku traktowane były jako podmioty prowadzące działalność gospodarczą, a w drugim jako placówki służby zdrowia. Zarząd Zespołu Uzdrowisk Kłodzkich SA oszacował, gdyby miał możliwość pomniejszenia VAT należnego o VAT naliczony przy zakupie wymienionych usług, to oszczędności wyniosłyby ponad 1 mln zł.

**Podatki i inne
obciążenia płatne z
zysku**

NIK pozytywnie oceniła działalność zarządu spółek uzdrowiskowych w zakresie rozliczeń z budżetem Państwa w części dotyczącej płatności podatku dochodowego wg CIT-8 oraz innych obowiązkowych obciążeń płatnych z zysku.

2.5.2. Stan prawny nieruchomości uzdrowiskowych

**Regulacja stanu
prawnego
nieruchomości**

Nieruchomości stanowiące własność przedsiębiorstw uzdrowiskowych w ogromnej większości posiadały uregulowany stan prawny. Jednak w *Studium sektorowym uzdrowisk w Polsce* wykazano, że na 24 badane spółki 11 z nich (Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o., Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o., Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA, Uzdrowisko Przerzecznym Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo. Uzdrowiskowe Szczawnica SA, Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustroń SA, Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o., Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA, Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA, Uzdrowisko Cieplice

⁵⁸ t.j. Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 84

⁵⁹ sygn. FPK 11/01

Sp. z o.o., Uzdrowisko Łądek-Długopole SA) posiadało m.in. nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym.

Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o. Spółka poniosła w latach 1999-2001 koszty w kwocie 7 454,50 zł. - tytułem amortyzacji środków trwałych oraz podatku od nieruchomości, na rzecz nieruchomości rolnej - działki o pow. 1,89 ha, do której nie posiadała tytułu prawnego.

Roszczenia reprywatyzacyjne

W stosunku do majątku dziewięciu spółek (Uzdrowisko Horyniec Sp. z o.o., Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o., Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA, Uzdrowisko Rabka SA, Uzdrowisko Rymanów SA, Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Szczawnica SA, Uzdrowisko Wysowa SA, Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA, Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA) zgłoszone roszczenia reprywatyzacyjne nie zostały zaspokojone. Jak pokazał przykład Uzdrowiska Iwonicz SA problem nieuregulowanych roszczeń reprywatyzacyjnych może być powodem wstrzymania procesu prywatyzacji.

W dniu 31 grudnia 1999 r. **Uzdrowisko Busko-Zdrój SA** przekazało spadkobiercom byłych właścicieli Zakładu w Solcu-Zdroju:

- nieodpłatnie 24 nieruchomości,
- odpłatnie 2 budynki wybudowane ze środków Spółki, o wartości według wyceny 270 tys. zł,
- 196 pozycji środków trwałych w używaniu - jako rekompensatę za majątek nieprawnie przejęty przez Skarb Państwa 30 maja 1951 r.,
- odpłatnie 13 pozycji środków trwałych o wartości 61 tys. zł,
- odpłatnie 33 pozycje środków trwałych w używaniu o wartości 6 tys. zł
- odpłatnie źródła wód siarczkowych za kwotę 78 tys. zł.

Przekazanie składników majątkowych właścicielom poprzedzone zostało spisem z natury. Wyksiegowana według stanu na 31 grudnia 1998 r. wartość Zakładu w Solcu-Zdroju (własność P.D.) na podstawie uchylonych decyzji związanych z przejęciem nieruchomości przez Skarb Państwa, stanowiła według ewidencji księgowej wartość netto 644 tys. zł. Przekazane odpłatnie środki trwałe zostały wycenione przez biegłych rzeczoznawców majątkowych. Za bezumowne korzystanie w 1999 r. z nieruchomości w Solcu-Zdroju stanowiących własność P.D., Spółka dokonała płatności na ich rzecz w kwocie 63 tys. zł.

W dniu 9 grudnia 2000 r. Uzdrowisko Busko-Zdrój SA skierowało pozew do Sądu Okręgowego w Kielcach o zasądzenie od P.D. kwoty 1 289 tys. zł z tytułu wzrostu wartości obiektów Uzdrowiska Solec-Zdrój w wyniku nakładów finansowych poniesionych przez P.P. Uzdrowisko Busko-Solec na ich odbudowę, rozbudowę i modernizację. Kwota roszczenia wynikała z operatu sporządzonego przez biegłych rzeczoznawców majątkowych. Do dnia zakończenia kontroli brak było rozstrzygnięcia Sądu w powyższej sprawie.

PP „Uzdrowisko Iwonicz” informowało MSP przy wniosku o komercjalizację, że stan prawny i majątkowy przedsiębiorstwa był uregulowany i nie stanowił przeszkód dla procesu przekształceń. Minister Skarbu Państwa decyzję o rozpoczęciu procesu prywatyzacji kapitałowej Uzdrowiska Iwonicz SA podjął 22 października 1999 r., natomiast 5 maja 2000 r. został poinformowany o zgłoszonych, w stosunku do majątku nieruchomego Spółki, roszczeniach reprywatyzacyjnych, co skutkowało wstrzymaniem procesu prywatyzacji do czasu rozstrzygnięcia przedmiotowych roszczeń.

W dniu 5 maja 2000 r. do Departamentu Nadzoru i Prywatyzacji Ministerstwa Skarbu Państwa wpłynęło pismo z kancelarii adwokackiej dotyczące majątku Iwonicz Zdrój. W piśmie tym zapisano: „Jako pełnomocnik p. H.S. przesyłam kopię wniosku z dnia 4 listopada 1999 r. złożonego w Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej dotyczącego stwierdzenia nieważności orze-

czenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie w przedmiocie przejęcia na rzecz Skarbu Państwa w trybie reformy rolnej majątku uzdrowiskowego Iwonicz należącego do rodziny Z. Jednocześnie proszę o dołączenie niniejszego pisma wraz z kopią wniosku do akt dotyczących Uzdrowiska Iwonicz (postępowanie zmierzające do prywatyzacji Uzdrowiska).”

Wartość Uzdrowiska Iwonicz SA oraz możliwość jego prywatyzacji zależy od wyniku decyzji dotyczących roszczeń repriwatyzacyjnych zgłoszonych wobec byłego majątku rodziny Z., w skład którego wchodziły budynki i budowle stanowiące obecnie znaczącą część majątku trwałego Spółki. Gdyby zaistniała taka sytuacja (tzn. większa część bazy usługowej Uzdrowiska zostałaby przekazana spadkobiercom pierwotnych właścicieli), możliwość kontynuacji działalności przez Spółkę stałaby się wątpliwa.

Spadkobiercy rodziny W. wystąpili o zwrot od **Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o.** nieruchomości w Konstancinie (willa „Fraszka”), w której leczeni są pacjenci w ramach rehabilitacji kardiologicznej. Decyzją nr 870/96 z 23 października 1996 r. Wojewoda Warszawski, po rozpatrzeniu wniosku P.P. „Uzdrowisko Konstancin”, stwierdził nabycie z dniem 5 grudnia 1990 r. prawa użytkowania wieczystego gruntu o powierzchni 20 045 m² oraz własności budynków i urządzeń znajdujących się na nim. Prezes Urzędu Mieszkalnictwa po rozpatrzeniu wniosku spadkobiercy rodziny W. stwierdził nieważność powyższej decyzji w części dotyczącej nieruchomości składającej się z trzech działek o powierzchni 10 091 m², a następnie decyzję, zaskarżoną przez Zarząd Spółki, utrzymał w mocy. Zarząd Uzdrowiska złożył 14 września 2000 r. skargę do Naczelnego Sądu Administracyjnego wnosząc o uchylenie w/w decyzji i oddalenie wniosku o stwierdzenie nieważności decyzji Wojewody Warszawskiego nr 870/96.

Powierzchnia gruntu zajmowana przez **Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA** wynosi ogółem 29,2259 ha, z czego w użytkowaniu wieczystym znajduje się 9,7267 ha, tj. 33,3% ogólnej powierzchni. Postępowanie o stwierdzenie prawa użytkowania wieczystego prowadzone jest dla działek o łącznej powierzchni 14,3202, tj. 49% powierzchni. W stosunku do pozostałych działek, decyzją Wojewody postępowanie jest zawieszone (z uwagi na roszczenia repriwatyzacyjne spadkobierców) lub nie zostało wszczęte z uwagi na kompletowanie dokumentów.

Uzdrowisko Szczawnica SA. W 1997 r. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej uznał decyzję administracyjną swojego poprzednika z 1948 r. w sprawie nacjonalizacji Uzdrowiska, za przeprowadzoną z rażącym naruszeniem prawa, co w konsekwencji - po ostatecznym wyroku NSA - doprowadziło do przekazania spadkobierczyni byłego właściciela Uzdrowiska, sanatorium „Pod Modrzewiami”. Sanatorium to, położone w Parku Zdrojowym Szczawnicy w kompleksie innych obiektów objętych roszczeniami spadkobierców byłego właściciela, zaliczane było w Spółce do najlepiej utrzymanych obiektów sanatoryjnych. Dalsze roszczenia repriwatyzacyjne obejmowały większość majątku Uzdrowiska Szczawnica SA, które złożyło skargę na decyzję Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Wyniki kontroli NIK upoważniają także do stwierdzenia, że dalsze utrzymywanie obecnego stanu, tj. wstrzymywanie wydania mienia zabranego z naruszeniem prawa lub jego ekwiwalentu, może doprowadzić do wypełnienia wszystkich przesłanek ogłoszenia upadłości oraz może wywołać roszczenia spadkobierców byłego właściciela bezpośrednio do Skarbu Państwa.

Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustroń SA jest w trakcie regulowania kilku roszczeń repriwatyzacyjnych wobec dwóch działek położonych w Ustroniu, zgłoszonych przez spadkobierców poprzedniego ich właściciela.

W stosunku do nieruchomości posiadanych przez **Uzdrowisko Wysowa SA** zgłoszone zostały roszczenia repywatyzacyjne. Wnioski w sprawie rozstrzygnięć skierowane zostały do Komisji Majątkowej w Warszawie oraz do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

2.5.3. Procesy restrukturyzacyjne

We wszystkich spółkach uzdrowskich realizowane były, na ogół z pozytywnym skutkiem, intensywne procesy restrukturyzacyjne zmierzające do obniżenia kosztów działalności.

W okresie poprzedzającym proces komercjalizacji kierownictwo **Zespołu Uzdrowisk Kłodzkich** przyjęło z własnej inicjatywy program optymalizacji zarządzania, który sukcesywnie realizowało i aktualizowało. W działalności uzdrowskiej dostosowywano strukturę organizacyjną i techniczną zakładów przyrodoleczniczych i pracowni rehabilitacyjnych do zwiększonych wymagań kuracjuszy, w tym m. in. przez rozszerzenie bazy zabiegowej i zakup urządzeń nowej generacji. Natomiast w wyniku modernizacji bazy hotelowej podniósł się jej standard, kosztem zmniejszenia ilości łóżek. Uruchomiono na bazie niewykorzystywanego źródła rozlewnię wody „Staropolanka 2000”. NIK oceniła powyższe działania za celowe. Ukształtowały one strukturę przedsiębiorstwa państwowego do stanu, który po przekształceniu w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa nie wymagał zasadniczych zmian organizacyjno – technicznych, lecz kontynuacji już realizowanych kierunków modernizacji.

NIK pozytywnie oceniała – pod względem celowości – działania **Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o.** związane z restrukturyzacją organizacyjną, majątkową, zatrudnienia oraz obniżką kosztów, podjęte w badanym okresie:

- restrukturyzację pionu administracyjnego i pionu technicznego przez połączenie ich w jeden pion administracyjno-eksploatacyjny,
- wprowadzenie nowego systemu organizacji pionu finansowo-księgowego,
- opracowanie i wdrożenie nowej struktury organizacyjnej Niepublicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej,
- przekształcenie dwóch szpitali uzdrowskich w sanatoria uzdrowskie – z powodu niespełniania warunków do prowadzenia szpitalnych świadczeń zdrowotnych; dzięki temu możliwe było zawarcie z Kasą Chorych kontraktów na świadczenia sanatoryjne w tych obiektach,
- likwidację stanowisk niemedycznych pracowników w strukturze NZZOZ,
- zniesienie dyżurów lekarskich i wprowadzenie zmianowej pracy lekarzy w systemie 12-godzinnym oraz połączenie obsady dyżurowej dla Szpitala Rehabilitacji Schorzeń Narządu Ruchu i oddziałów sanatoryjnych,
- utworzenie w 2001 r. Szpitala Rehabilitacji Kardiologicznej na 50 miejsc,
- wdrożenie nowego księgowego programu komputerowego, umożliwiającego rozliczanie poszczególnych obiektów,
- wprowadzenie systemu monitorowania wszystkich ponoszonych wydatków przez Prezesa Zarządu,
- zmniejszenie zatrudnienia o 22%,
- rozpisanie przetargów na usługi w zakresie żywienia, prania, eksploatacji obiektów oraz ochrony mienia i zlecenie ich wyspecjalizowanym podmiotom gospodarczym.

Działania te doprowadziły do polepszenia sytuacji rynkowej i ekonomiczno-finansowej Spółki.

Pomimo stałego obniżenia się dochodów z prowadzonego lecznictwa w „**SOLANKI**” **Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o.** w latach 1999 – 2001 nie

przygotowano i nie wdrożono, poza dotychczas świadczonymi usługami, nowych rodzajów działalności. Podejmowane w Uzdrowisku działania restrukturyzacyjne, z wyjątkiem dotyczących zatrudnienia, nie były skuteczne, m.in. brak było efektów działań dotyczących zagospodarowania wyłączonych z eksploatacji w latach 1998 – 2000 czterech pawilonów uzdrowiskowych i zakładu przyrodolecznictwa. Na utrzymanie tych nieruchomości w latach 1999 – 2001 wydatkowano kwotę 610 tys. zł.

Ustalenia kontroli nie pozwalają na pozytywną ocenę wszystkich przedsięwzięć w zakresie przygotowań **Uzdrowiska Krynica-Żegiestów SA** do prywatyzacji. Dotyczy to w szczególności niedokonania restrukturyzacji odpowiedniej do potrzeb, w efekcie czego Uzdrowisko nie sprostało wymogom rynkowym, a ujemne wyniki ekonomiczne oraz brak płynności finansowej mogą negatywnie oddziaływać na zamierzone działania prywatyzacyjne.

Działania Zarządu **Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o.** w zakresie realizacji programu naprawy Uzdrowiska na lata 2000-2002, a szczególnie restrukturyzacji majątkowej, były nieskuteczne. Na stanie majątku od 3 lat pozostawały cztery nie zagospodarowane budynki, a ich koszty utrzymania w 2001r. wynosiły 30 816 zł. Wobec najemców, posiadających umowy najmu lokali mieszkalnych zawarte od 1977 r. do 1992 r. na czas określony, nie podejmowano działań zmierzających do ich wykwaterowania. Nie podejmowano działań w zakresie ograniczenia kosztów własnych i zwiększenia atrakcyjności świadczonych usług.

**Amortyzacja
i nakłady
inwestycyjne**

Przedsiębiorstwa uzdrowiskowe, przekształcone w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, zostały stopniowo pozbawione zasilania środkami budżetowymi na inwestycje i remonty. Do 1998 r. Minister Zdrowia miał w swoim budżecie przewidziane środki nie tylko na wykup skierowań do sanatoriów, ale także pewną pulę środków na realizację inwestycji w poszczególnych przedsiębiorstwach uzdrowiskowych. W 1999 r. z budżetu Ministerstwa Zdrowia przekazano spółkom sektora uzdrowisk dotacje na budownictwo inwestycyjne w wysokości 10 mln zł. W roku 2000 wysokość tych dotacji wyniosła 4 mln.

W latach 1999-2001 nakłady inwestycyjne, zarówno w 17 skontrolowanych spółkach uzdrowiskowych, jak i w sektorze były wyższe niż naliczona amortyzacja, ale istotna część tych nakładów była finansowana z dotacji, co zobrazowano w poniższej tabeli.

**Dotacje, odpisy amortyzacyjne i nakłady inwestycyjne
w spółkach uzdrowiskowych w tys. zł**

	17 zbadanych spółek			25 spółek ⁶⁰	
	1999	2000	2001	2000	2001
dotacje i darowizny	15 945	11 291	4 112	16 748	7 298
odpisy amortyzacyjne	15 759	16 545	16 793	23 160	23 860
nakłady inwestycyjne	23 665	26 254	17 421	37 848	27 087

źródło: sprawozdania roczne spółek uzdrowiskowych i protokoły kontroli NIK

⁶⁰ Bez ZL Uzdrowisko Nałęczów SA

Uzdrowisko Busko-Zdrój SA. NIK pozytywnie ocenił działania Zarządu w zakresie poprawy standardu świadczonych usług na miarę posiadanych środków finansowych na ten cel. W 2000 r. uzyskano 92 łóżka w wyniku zakończenia inwestycji budowlanych. Poprawa standardu świadczonych usług oraz rozszerzanie ich zakresu możliwe było m.in. w wyniku prowadzonej w latach 1999-2001 działalności inwestycyjnej, na którą poniesiono nakłady inwestycyjne w wysokości 6 593 tys. zł. Środki własne zaangażowane na działalność inwestycyjną w tym okresie stanowiły od 22% do 89% wysokości odpisów amortyzacyjnych i wyniosły łącznie 2 944 tys. zł.

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. W latach objętych kontrolą na realizację inwestycji wydatkowano ogółem 1 047 tys. zł, z tego kwotę 648 tys. zł na zadania budownictwa inwestycyjnego i 399 tys. zł na zakupy inwestycyjne. Ponadto Spółka prowadziła prace remontowe wydając na ten cel 1 075 tys. zł, w tym 937,2 tys. zł w 2001 r.

Istotnym czynnikiem w ocenie NIK mogącym zmniejszyć koszty zużycia energii cieplnej byłoby wykorzystanie wody termalnej do celów grzewczych. Zarząd Spółki podejmował wprowadzić już wstępne rozpoznanie w tym zakresie, jednak ze względu na trudną sytuację finansową w minionym okresie nie miał możliwości przygotowania realizacji tego przedsięwzięcia.

„SOLANKI” Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o. Systematycznie obniżała się wartość majątku trwałego z 10 372 tys. zł na koniec 1999 r. do 9 608 tys. zł na koniec 2001 r. (tj. o 7,4%). Podstawową przyczyną jego dekapitalizacji było nie wykorzystywanie całości naliczonych odpisów amortyzacyjnych na jego odtworzenie. W 1999 r. na ten cel przeznaczono 75% naliczonej amortyzacji, 23% w 2000 r. oraz 59% w 2001 r.

Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o. Kontynuowano inwestycje związane z modernizacją pieców centralnego ogrzewania, na które nakłady wyniosły 2 688 tys. zł i znacznie przekroczyły odpisy amortyzacyjne w wysokości 1 507 tys. zł. Brak środków finansowych był powodem zaprzestania, od ponad 7 lat, budowy Zakładu Przyrodoleczniczego z krytym basenem solankowym w Dziwnówku, gdzie w latach 90-tych zostały poniesione nakłady w kwocie 1 430 tys. zł. W ocenie NIK konieczne jest pilne zagospodarowanie rozpoczętej i niezakończonych inwestycji, aby zapobiec jej niszczeniu.

Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA w Polanicy Zdroju. Wysokość nakładów inwestycyjnych poniesionych przez Spółkę w latach 1999-2001 wyniosła 18 727 tys. zł, znacznie przekraczając wysokość odpisów amortyzacyjnych, wynoszących w tym samym okresie 11 057 tys. zł. Ze środków własnych sfinansowano nakłady inwestycyjne w wysokości 9 020 tys. zł. Na realizowane inwestycje Spółka pozyskiwała dotacje, w tym: 3 179 tys. zł z Ministerstwa Zdrowia, 2 970 tys. zł od Funduszu Rozwoju Strukturalnego Rady Europy, 1 529 tys. zł od PFRON i 1 346 tys. zł z EKO-funduszu. Poniesione nakłady inwestycyjne przyczyniły się do wzrostu wartości firmy.

Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. Nakłady inwestycyjne poniesione przez Spółkę w kontrolowanym okresie były coraz niższe z uwagi na brak środków finansowych i zmniejszyły się z 9% do 2% odpisów amortyzacyjnych. Zdaniem NIK sytuacja ta zagrażała zdekaptalizowaniem majątku Spółki. Zarząd w swoim sprawozdaniu z działalności Uzdrowiska za 2001 r., przedstawił strategię Spółki, uwzględniającą niezbędne potrzeby inwestycyjne na lata 2002-2005 w łącznej kwocie 19 mln zł.

Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA. Nakłady inwestycyjne w latach 1999-2001 finansowane były głównie z przychodów z działalności podstawowej. Odpisy amortyzacyjne stanowiły ok. 50 % nakładów poniesionych na inwestycje.

Uzdrowiska Łądek-Długopole SA. Konsekwencją trudnej sytuacji finansowej były opóźnienia w realizacji planowanych inwestycji, a nawet ich wstrzymanie. Pozytywnie należy ocenić w tej sytuacji zaangażowanie finansowe w inwestycje i remonty w porównaniu z wysokością odpisów amortyzacyjnych. W latach objętych kontrolą stosunek nakładów inwestycyjnych do odpisów amortyzacyjnych wynosił od 109% do 172%.

Uzdrowisko Polczyn SA. W latach 1999-2001 wydatkowano 8 241 tys. zł na przeprowadzenie inwestycji modernizacyjnych zwiększających standard obiektów sanatoryjnych oraz podnoszących jakość świadczonych usług leczniczych. Zamierzenia inwestycyjne przewidują nakłady w wysokości 26 600 tys. zł w latach 2002-2005 i 17 500 tys. zł w latach 2006-2010.

Uzdrowisko Rymanów SA. W latach 1999-2001 Spółka poniosła nakłady inwestycyjne w kwocie 4 400 tys. zł, które przekroczyły poziom odpisów amortyzacyjnych w wysokości 3 499 tys. zł. Poniesione nakłady inwestycyjne zostały zasilone środkami budżetowymi w wysokości 1 346 tys. zł.

Uzdrowisko Szczawnica SA. W zasobach Spółki znajdowały się popadające w ruinę dziewiętnastowieczne wille byłego znacjonalizowanego Uzdrowiska, wpisane do rejestru zabytków, całkowicie lub częściowo wyłączone z eksploatacji na skutek wieloletnich zaniedbań w ich remontach i dostosowaniu do odpowiednich standardów. Inne obiekty wpisane do rejestru zabytków wynajmowane były na mieszkania lub lokale użytkowe. Brak należytej dbałości o stan techniczny obiektów zabytkowych naruszał obowiązki określone w *ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury*⁶¹ oraz postanowienia *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane*⁶². Środki finansowe ze sprzedaży nieruchomości wykorzystano w bieżącej działalności Spółki, podobnie jak większość odpisów z amortyzacji składników majątku trwałego, na odtworzenie którego w latach 1999-2001 wykorzystano od 10% do 14% amortyzacji rocznej. Tymczasem wg *Strategii Spółki na lata 2001–2005* środki finansowe uzyskane ze sprzedaży nieruchomości miały być reinwestowane w modernizację bazy noclegowej i leczniczej oraz dokończenie inwestycji ciepłowniczych.

Uzdrowisko Ustka Sp. z o.o. W 1986 r. rozpoczęło inwestycję - budowa Zakładu Przyrodoleczniczego z pawilonem łóżkowym, której dokończenie wymaga kwoty około 38 mln zł. W czasie kontroli realizowana inwestycja była w stanie tzw. zamkniętym. Pochłonęła ona do czasu kontroli blisko 4,8 mln zł. W sytuacji finansowej Spółki oraz przy braku pomocy państwa, inwestycja ta nie mogła być kontynuowana. Koszty zabezpieczenia inwestycji wyniosły w 2000 r. 70 tys. zł, w 2001 r. 100 tys. zł, a na 2002 r. zaplanowano wydatki z tego tytułu w wysokości 191 tys. zł. Wysokie koszty zabezpieczenia inwestycji sprawiły, że Spółka miała małe możliwości wymiany i modernizacji posiadanych urządzeń (w 90% już zamortyzowanych), w oparciu o które realizuje swoją podstawową działalność. 12 czerwca 2000r. Spółka uzyskała zgodę Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników na dokonanie sprzedaży inwestycji podmiotowi, który ukończy ją zgodnie z przewidywaną funkcją. Podjęte próby sprzedaży inwestycji zainteresowanemu ZUS do zakończenia kontroli NIK nie przyniosły efektu.

Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustroń SA. W roku 2000 wzrosła liczba łóżek w stosunku do roku poprzedniego z 804 do 1010. Spółka posiadała teren przeznaczony pod budowę Domu Zdrojowego. Działała na podstawie własnego programu inwestycyjnego, a wydatki na jego realizację pokrywała ze środków własnych, tj. z zysku i odpisów amortyzacyjnych. Wykonane i planowane zadania inwestycyjne nakierowane były głównie na modernizację bazy i poprawę bezpieczeństwa pacjentów i kuracjuszy.

⁶¹ Dz.U. z 1999 r. Nr 98, poz. 1150 ze zm.

⁶² Dz.U. z 2000 r. Nr 106, poz. 1126 ze zm.

Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o. Na odtworzenie majątku trwałego przeznaczono zaledwie 11 tys. zł, tj. 2,8% rocznego odpisu amortyzacji.

Uzdrowisko Wysowa SA. W okresie 10 miesięcy 1999 r., przy odpisach amortyzacyjnych w kwocie 627 tys. zł, na działalność inwestycyjną wydatkowano ogółem 1 687 tys. zł, w tym 903 tys. zł na modernizację obiektów związanych bezpośrednio z działalnością leczniczo – uzdrowską i 608 tys. zł na unowocześnienie i usprawnienie rozlewu wód mineralnych. W latach 2000-2001 zakres inwestycji ograniczono do poziomu nie zapewniającego nawet reprodukcji prostej w odtworzeniu majątku.

Sprzedaż zbędnego majątku

Problem zbędnego majątku najczęściej dotyczył zdekapitalizowanych lub niepotrzebnych w działalności spółek budynków pomocniczych, tzn. technicznych i administracyjnych, rzadziej obiektów sanatoryjnych. W niektórych Spółkach do zbędnego majątku należały niewykorzystywane grunty. Problem zbędnego majątku był dostrzegany przez niemal wszystkie spółki, które starały się go ograniczyć poprzez sprzedaż lub dzierżawę.

Sprzedaż majątku trwałego w 17 zbadanych spółkach w tys. zł

	1999	2000	2001
wartość sprzedaży majątku trwałego	814,2	3 866,4	5 119,1

źródło: sprawozdania roczne spółek uzdrowskich i protokoły kontroli NIK

Część podejmowanych prób zbycia zbędnego majątku zakończyła się niepowodzeniem z powodu braku ofert lub zgłoszenia ofert niezadawalających.

Uzdrowisko Busko-Zdrój SA. Zarząd pisemnie poinformował Ministra Skarbu Państwa, że z dniem 1 stycznia 2000 r. Zakład Lecznictwa Uzdrowskiego w Solcu-Zdroju zostanie przekazany na rzecz jego właścicieli. Zarząd Uzdrowska zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa, powiadomił MSP o zamiarze sprzedaży składników majątku trwałego znajdującego się w Solcu-Zdroju. Do powyższego Minister Skarbu Państwa nie zgłosił sprzeciwu. Z tytułu sprzedaży zbędnych składników majątku trwałego uzyskano w 1999 r. przychody w wysokości 61 tys. zł, 344 tys. zł w 2000 r. i 79 tys. zł w 2001 r.

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. Realizując założenia programu, w zakresie restrukturyzacji majątkowej, w latach 2000 i 2001 sprzedano ogółem 9 obiektów zbędnych dla prowadzenia działalności statutowej, za ogólną sumę 4 134 tys. zł, przy czym 3 obiekty za łączną sumę 1 514 tys. zł przekazano Gminie Jelenia Góra w zamian za wygaszenie zaległości w podatku od nieruchomości. Na sprzedaż nieruchomości Zarząd uzyskał pozytywne opinie Rady Nadzorczej (później Pełnomocnika Wspólnika) i wymagane zgody Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników. Uzdrowisko miało opracowany regulamin, zakładający zbywanie składników majątkowych w trybie przetargów publicznych. Kontrola wykazała, że jednak tylko 2 nieruchomości zostały sprzedane w drodze przetargu, uzyskując cenę wyższą od określonej w operatach szacunkowych. Pozostałe 4 nieruchomości sprzedano w drodze bezprzetargowej, z ratalną spłatą należności, za cenę niższą średnio o $\frac{2}{3}$ od określonej w operatach szacunkowych. Przyczyną był brak rozstrzygnięcia, wobec braku potencjalnych nabywców, kilkakrotnie przeprowadzanych przetargów na ich sprzedaż.

Uzdrowisko Iwonicz SA. W sposób prawidłowy dokonano sprzedaży składników majątku trwałego. Na zbycie mammografu Zarząd Spółki uzyskał zgodę Ministra Skarbu Państwa, a procedurę sprzedaży przeprowadził w trybie przetargu

pisemnego, stosując przepisy *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 1997 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu organizowania przetargu publicznego na sprzedaż majątku trwałego lub oddania mienia do odpłatnego korzystania innym podmiotom przez spółkę powstałą w wyniku komercjalizacji oraz warunków, w których dopuszcza się odstąpienie od przetargu*. Urządzenie sprzedano za wylicytowaną kwotę 267,5 tys. zł.

Decyzja o sprzedaży lokali mieszkalnych oraz użytkowych była uzasadniona ekonomicznie, a podejmowane w tym zakresie działania następowały bez naruszenia prawa. Na zbycie lokali Zarząd Spółki otrzymał zgodę Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy i w odniesieniu do:

- lokali zasiedlonych – sprzedaż je osobom uprawnionym z zastosowaniem cen preferencyjnych w trybie *ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz niektórych mieszkań będących własnością Skarbu Państwa*⁶³, uzyskując do dnia 31 grudnia 2001 r. kwotę ogółem 201 tys. zł,
- lokali użytkowych i klubo-kawiarni – zbycie nastąpiło w trybie przetargu ustnego, a przychody z tego tyt. wyniosły łącznie 734 tys. zł.

Wycena nieruchomości dokonana została przez osoby do tego uprawnione i nie budziła zastrzeżeń.

Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o. Pomimo jednoznacznych wskazań na potrzebę sprzedaży zbędnego majątku, zawartych w dwóch opracowaniach wykonanych w 2000 r. na zlecenie Spółki i Ministra Skarbu Państwa, do czasu kontroli Zarząd Spółki nie dokonał analizy posiadanego majątku, z uwzględnieniem stopnia i sposobu jego wykorzystania oraz przydatności do potrzeb planowanej działalności w latach następnych.

Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA. W okresie poprzedzającym proces komercjalizacji tj. do końca lutego 1999 r., pozbyto się znacznej części zbędnego majątku przez przekazanie urzędом gminnym budynków mieszkalnych lub sprzedaż nieruchomości. Z powodu trudności w pozyskiwaniu zaplanowanych wielkości dochodów ze sprzedaży m.in. 9 nieruchomości o księgowej wartości brutto 1 034 tys. zł, plany inwestycyjne na 2002 r. musiały zostać zweryfikowane. Mimo trzykrotnego ogłoszenia przetargów, sprzedano tylko 2 nieruchomości, za które Spółka uzyskała zaledwie 62 tys. zł.

Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. Nieruchomość położoną w Warszawie (budynek administracyjny o pow. 463 m² oraz budynek magazynowy o pow. 1 465 m², stanowiące własność Spółki, na gruncie o powierzchni 8 479 m² będącym w użytkowaniu wieczystym Spółki) wdzierżawiono na okres 10 lat firmie Ratex Plus Sp. z o.o. umową zawartą 15 kwietnia 1996 roku. Aneks nr 4 z dnia 23 czerwca 1997 r. okres dzierżawy przedłużono na 25 lat, tj. do dnia 31 marca 2021 r. Ratex Plus złożyła ofertę na wykup nieruchomości za kwotę 8 mln zł z prośbą o zmniejszenie tej kwoty o 2,5 mln zł tytułem poniesionych nakładów. Wycena ze stycznia 2000 r. określała wartość rynkową nieruchomości na 19 mln zł. Zarząd uznał za celowe zbycie tej nieruchomości. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Spółki 17 lipca 2000 r. wyraziło zgodę na zbycie przedmiotowej nieruchomości. W wyniku ogłoszonych w sierpniu i listopadzie 2000 r. publicznych przetargów na zbycie w/w nieruchomości za kwotę odpowiednio 19,1 mln zł i 12,7 mln zł nie uzyskano żadnych ofert. Według operatu szacunkowego sporządzonego na dzień 12 lutego 2002 r. wartość rynkowa nieruchomości wynosi 6,08 mln zł.

Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników 21 grudnia 2001 r. wyraziło zgodę na zbycie nieruchomości zabudowanej, położonej w Konstancinie-Jeziornie za-

⁶³ Dz.U. Nr 4, poz. 24 ze zm.

mieszkałej przez dwóch lokatorów na podstawie umowy najmu i płacących czynsz regulowany. Znajdujący się na nieruchomości budynek z 1935 r., będący pod ochroną konserwatora zabytków, wymagał kapitalnego remontu. Na przetarg z ceną wywoławczą 1,3 mln zł, nie wpłynęła żadna oferta. W drugim przetargu ogłoszonym 15 marca 2002 r., przy cenie wywoławczej 1 mln zł uzyskano jedną ofertę. Do dnia zakończenia kontroli nie podpisano umowy zbycia powyższej nieruchomości.

Uzdrowisko Krynica- Żegiestów SA. Ze sprzedaży pięciu zbędnych nieruchomości uzyskano kwotę 3 097 tys. zł. Sprzedaż tych nieruchomości jednak nie doprowadziła do urentownienia działalności, w tym także do istotnego zmniejszenia kosztów.

Uzdrowisko Łądek-Długopole SA. Sprzedano niektóre zbędne składniki majątkowe, w tym 8 mieszkań zakładowych, wiatę borowinową i samochód. Nieprowadzeniem zakończyły się próby zbycia innych zbędnych nieruchomości.

Uzdrowiska Połczyn SA. Zarząd zawarł z Zarządem Miasta i Gminy Połczyn Zdrój porozumienie o przekazaniu dwóch mieszkań wraz z prawem wieczystego użytkowania części działek, o łącznej wartości 91,2 tys. zł w ramach rozliczenia podatku od nieruchomości za 2001 r. Na zawarcie tego porozumienia za zaległości podatkowe zezwalał §25 pkt 5 *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 1997 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu organizowania przetargu publicznego na sprzedaż majątku trwałego lub oddania mienia do odpłatnego korzystania innym podmiotom przez spółkę powstałą w wyniku komercjalizacji oraz warunków, w których dopuszcza się odstąpienie od przetargu*, na warunkach określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. - *Ordynacja podatkowa*. Burmistrz Miasta i Gminy warunkowo odroczył płatność podatku od nieruchomości. Zarząd wystąpił do Ministra Skarbu Państwa o zgodę na sprzedaż nieruchomości, otrzymując odpowiedź, że zgoda taka miałaby negatywny wpływ na realizowany przebieg procesu prywatyzacji Uzdrowiska. Oceny tej nie podzieliła NIK, uznając zawarte porozumienie za korzystne z punktu widzenia interesów Spółki i Skarbu Państwa. Niedotrzymanie warunków zawartego porozumienia może spowodować utratę mocy decyzji Burmistrza Miasta i Gminy oraz obciążenie Spółki zaległym podatkiem wraz z odsetkami za zwłokę.

Na osiągnięcie planowanego zysku w 2002 r. negatywnie oddziaływać może wstrzymanie (w maju 2002 r.) przez Departament Nadzoru Właścicielskiego II MSP, sprzedaży - mimo posiadanej zgody Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy - dla ustalonego nabywcy budynków 2 sanatoriów za uzgodnioną cenę 1 525 tys. zł, na podstawie notarialnej przedwstępnej umowy sprzedaży, od której odstąpienie może narazić Spółkę na koszty – w wysokości około 500 tys. zł rocznie. NIK podzieliła pogląd Spółki, że sprzedaż tych nieruchomości nie uszczupli wpływów Skarbu Państwa z tytułu procesu prywatyzacyjnego, ponieważ pozyskane środki finansowe przeznaczone zostaną na remonty i modernizację istniejącej bazy hotelowo–zabiegowej. Wstrzymanie tej sprzedaży przez MSP może pogorszyć sytuację majątkową i ekonomiczną Uzdrowiska w przypadku nie zakończenia rozpoczętego procesu prywatyzacji.

Uzdrowisko Szczawnica SA. Zmniejszeniu strat na całokształcie działalności Spółki w 2000 r. sprzyjał wprawdzie dodatni wynik (496,4 tys. zł) osiągnięty ze sprzedaży kilku nie wykorzystanych nieruchomości. Wskutek uchybień formalnych w przetargu na sprzedaż sanatorium (jeden z 4 oferentów nie wpłacił wadium, a drugi tylko 1% ceny wywoławczej), po wylicytowaniu ceny sprzedaży na 806 tys. zł, przetarg unieważniono, a w ponownej licytacji osiągnięto cenę tylko 541 tys. zł. Wprawdzie odpowiedzialny Przewodniczący Komisji Przetargowej (Dyrektor ds. Technicznych Spółki) został zwolniony bez wypowiedzenia, ale w wyniku ugody w sądzie pracy - umowę o pracę rozwiązano za porozumieniem stron.

Przy sprzedaży 3 nieruchomości pomimo nie spełnienia warunków w postaci wpływu co najmniej jednej oferty z ceną wywoławczą oraz wpłaty wadium, przetargów nie unieważniono, ale przeprowadzono negocjacje, w wyniku których nieruchomości sprzedano w cenach niższych od ceny wywoławczej.

Zawierane przez Uzdrowisko transakcje zbycia niewykorzystywanego mienia, wobec zgłoszonych wcześniej roszczeń repriwatyzacyjnych (potwierdzonych decyzją Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej), przy sprzeciwie pełnomocników spadkobierców właścicieli, naruszały ich prawa własnościowe i mogą być powodem roszczeń zgłaszanych do Spółki lub Skarbu Państwa.

**Redukcja
zatrudnienia**

Kontrolowane spółki uzdrowiskowe skutecznie prowadziły działania ograniczające koszty działalności w drodze restrukturyzacji i redukcji zatrudnienia. 15 spółek spośród 17 objętych kontrolą zredukowało w latach 1999-2001 wielkość zatrudnienia w stosunku do końca 1998 r. o 15,6% do 51,0% (średnio o 27,4%). Nie zmieniła się liczba zatrudnionych w Uzdrowisku Ustka Sp. z o.o. (86 zatrudnionych), które nie posiada własnej bazy hotelowej, natomiast wzrosło zatrudnienie z 469 do 490 osób w Uzdrowisku Ustroń SA, które powiększyło bazę uzdrowiskową.

Liczba osób zatrudnionych w 17 zbadanych spółkach uzdrowiskowych

	1998	1999	2000	2001
wielkość zatrudnienia na koniec roku	7 251	6 402	5 678	5 434

źródło: protokoły kontroli NIK

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. Zmniejszono zatrudnienie ogółem o 267 osób, w tym zwolnieniami grupowymi objęto 235 osób. Równocześnie w badanym okresie zatrudniono 161 osób na czas określony, z tego 30 osób z grupy uprzednio zwolnionych, co podyktowane było sezonowością świadczonych usług. W wyniku przeprowadzonych zwolnień koszty wynagrodzeń uległy w badanym okresie zmniejszeniu o 34%. Zmniejszył się również udział kosztów wynagrodzeń wraz pochodnymi w ogólnej sumie kosztów z 60% w 1999 r. do 46% w 2001 r.

Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o. W trakcie dokonywanej w 1999 r. restrukturyzacji zatrudnienia, w drodze grupowego zwolnienia pracowników, wbrew regulacjom zawartym w art. 8 ust. 1-3 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy oraz o zmianie niektórych ustaw wypłacono nienależną odprawę pieniężną w kwocie 2 432,58 zł pracownicy Uzdrowiska. Pracownica ta nie otrzymała wypowiedzenia i na podstawie decyzji ZUS przeszła na rentę inwalidzką. Odprawa dla niej została wypłacona ze środków budżetowych, przekazanych Uzdrowisku przez Ministra Finansów na pokrycie kosztów odpraw pieniężnych pracownikom objętym grupowym zwolnieniem.

Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA. W okresie poprzedzającym proces komercjalizacji, tj. do końca lutego 1999 r., dokonano redukcji zatrudnienia (bez zwolnień grupowych) o 366 etatów, tj. 28%. W okresie 1999 – marzec 2002 średnie zatrudnienie uległo dalszemu zmniejszeniu o 110,5 etatu, tj. o 11,8%, bez stosowania zwolnień grupowych.

Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA. Od grudnia 1998 r. do marca 2002 r. zredukowano zatrudnienie o 220 osób.

Uzdrowisko Polczyn SA. Zmniejszono zatrudnienie o 21,5% w wyniku racjonalizacji zatrudnienia, powierzania opieki nad kuracjuszami lekarzom zatrudnia-

nym w oparciu o umowy kontraktowe, likwidacji zbędnych i nierentownych komórek organizacyjnych, wprowadzenia sezonowości zatrudniania pracowników w rozlewni wód mineralnych.

Uzdrowisko Rymanów SA. Przeciętą liczbą zatrudnionych, po przeliczeniu na pełne etaty, zmalała w 2000 r. w porównaniu ze stanem w 1999 r. o 18,3%. Działania te przeprowadzono zgodnie z przepisami *ustawy z 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz o zmianie niektórych ustaw.*

Uzdrowisko Szczawnica SA. Poprzez restrukturyzację zatrudnienia i obniżenie ilości zatrudnionych z 245 osób na początku 1999 r. do 130 osób, z końcem 2001 r. uzyskano zmniejszenie kosztów wynagrodzeń o 21%.

Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustroń SA. W badanym okresie zatrudnienie w kolejnych latach zwiększyło się z 481 osób w 1999 r. do 490 osób w roku 2001. Dokonano restrukturyzacji polegającej na wzroście zatrudnienia techników fizjoterapii i innego personelu z wyższym wykształceniem medycznym przy równoczesnym zmniejszeniu zatrudnienia pielęgniarek oraz specjalistów rehabilitacji ruchowej.

Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o. Z naruszeniem zasad legalności niezasadnie wykorzystano środki dotacji w kwocie 162 626,96 zł. przyznanej z budżetu państwa dla 56 zwolnionych pracowników w III i IV kw. 2000r. 22 osoby zwolnione w III kw 2000r. tj. 9,6% nie spełniało wymogów art. 1 ust. 1 *ustawy z 28 grudnia 1989r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładów pracy oraz o zmianie niektórych ustaw.* Kwota wypłaconych odpraw wynosiła 54 664,50 zł. 34 osoby zwolnione w IV kwartale 2000r. tj. 14,9% spełniało wymogi art. 1 ust. 1 *ustawy.* Stwierdzono, że 18 pracowników (z 34) utrzymało swoje stanowiska pracy w wyniku z zatrudnienia w styczniu 2001r. przez samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej w Sopocie. Tym samym w myśl art. 8 ww. ustawy odprawy im nie przysługiwały. Pozostałych 16 pracowników stanowiło 7,0% i w myśl art. 1 ust. 1 ww. ustawy nie kwalifikowało ich do zwolnień grupowych. Kwota wypłaconych odpraw pracownikom sanatorium „Leśnik“ wynosiła 107 962,46 zł.

Uzdrowisko Wysowa SA. Zwolnienia grupowe objęły 86 osób. Ograniczenie zatrudnienia nie doprowadziło jednak do urentownienia działalności

2.6. Nadzór właścicielski

Najwyższa Izba Kontroli nie stwierdziła znaczących uchybień w sprawowaniu nadzoru właścicielskiego w spółkach powstałych w wyniku komercjalizacji (badaniami kontrolnymi w tym zakresie objęto osiem spółek uzdrowiskowych).

Nadzór właścicielski był wykonywany przede wszystkim na podstawie szczegółowych procedur obowiązujących w MSP przy rozpatrywaniu spraw na walne zgromadzenia akcjonariuszy i zgromadzenia wspólników jednoosobowych spółek Skarbu Państwa. Procedury te stosowane były m.in. do ustalania i zmian składu rad nadzorczych, zmian przedmiotu przedsiębiorstwa spółek, ich statutów i umów, wyrażania zgody na zbycie nieruchomości, przygotowywania opinii dotyczących całokształtu spraw wchodzących do porządku obrad WZA/ZW, sporządzania opinii, propozycji głosowań dla osób reprezentujących Skarb Państwa oraz do przygotowywania projektów uchwał.

W zakresie wykonywania obowiązków właścicielskich przez Ministra Skarbu Państwa w spółkach lecznictwa uzdrowiskowego, stwierdzono przypadki uchybień terminowi odbycia w 2000 r. zwyczajnych walnych zgromadzeń akcjonariu-

szy oraz zwyczajnych zgromadzeń wspólników. W siedmiu spółkach, z ośmiu objętych tym badaniem, zgromadzenia te odbyły się w miesiącu lipcu 2000 r., choć rok obrotowy skończył się 31 grudnia 1999 r., a obowiązujący wówczas *Kodeks handlowy* (art. 390 §1 i art. 223 §1) stanowił, że powinny one odbyć się w ciągu sześciu miesięcy po jego upływie.

Nadzór właścicielski Ministra Skarbu Państwa w spółkach uzdrowiskowych był ponadto sprawowany poprzez rady nadzorcze, w których zasiadali przedstawiciele Skarbu Państwa. W tym zakresie rady nadzorcze ośmiu zbadanych spółek realizowały uchwały WZA/ZW np. w sprawie wynagradzania członków Zarządu oraz wykonywały nałożone przez Ministra Skarbu Państwa zalecenia i obowiązki (np. dotyczące monitorowania wskaźnika przyrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w spółkach, czy dokonywania oceny sprawozdań finansowych wg wskazówek MSP). Informacja o realizacji ww. zaleceń i obowiązków była elementem sprawozdań rad nadzorczych z ich działalności w danym roku obrotowym. Stwierdzono dwa przypadki odbycia przez rady nadzorcze posiedzeń w odstępach czasu przekraczających maksymalny dwumiesięczny termin, określony w §17 ust. 1 statutów i umów Spółek (stanowią one, że rada nadzorcza odbywa posiedzenia co najmniej raz na dwa miesiące).

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o. W lipcu 2000 r. w miejsce Rady Nadzorczej powołano Pełnomocnika Wspólnika, dokonując przy tym stosownych zmian w umowie i w regulaminie Spółki. Przyniosło to wymierne korzyści, gdyż np. koszt utrzymania Rady Nadzorczej wyniósł w okresie jej funkcjonowania (19 miesięcy) ogółem 175 tys. zł, a koszty wynagrodzenia Pełnomocnika Wspólnika (przez 18 miesięcy) zamknęły się kwotą 53,6 tys. zł.

Zmiany w zarządach spółek uzdrowiskowych

Minister Skarbu Państwa w okresie od utworzenia spółek uzdrowiskowych do czasu zakończenia kontroli NIK zmienił co najmniej dwukrotnie obsadę zarządów w pięciu z 17 skontrolowanych spółek uzdrowiskowych. W czterech przypadkach (Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o., Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA, Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA, Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o.) dokonane zmiany należy ocenić jako celowe, bowiem były to spółki w bardzo złej i nie poprawiającej się sytuacji ekonomiczno-finansowej. W dwóch takich spółkach (Uzdrowisko Szczawnica SA i Uzdrowisko Wysowa SA) nie dokonano zmian zarządów.

Prezes Zarządu **Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o.**, pełniący tę funkcję od 1 czerwca 1999 r. (trzeci Prezes od rozpoczęcia działalności Spółki 1 lutego 1999 r.), został odwołany 11 czerwca 2002 r. i powołany ponownie 12 sierpnia 2002 r. W 2000 r. Spółka wykazała zysk w kwocie 14 tys. zł, a w 2001 r. 56 tys. zł wobec straty poniesionej w 1999 r. w wysokości 558 tys. zł. Spółka złożyła do prokuratury rejonowej zawiadomienie o podejrzeniu działania byłego Prezesa, sprawującego tę funkcję w okresie od 11 czerwca do 12 sierpnia 2002 r., na szkodę Spółki, tj. popełnienia przestępstwa z art. 296 *Kodeksu karnego*⁶⁴

⁶⁴ Art. 296. stanowi m.in., że kto, będąc obowiązany na podstawie przepisu ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą osoby prawnej, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, wyrządza jej znaczną szkodę majątkową, podlega karze.

III. POSTĘPOWANIE KONTROLNE I DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI

**Zasiękanie
dodatkowych
informacji**

Na podst. art.29 pkt 2 lit.f *ustawy o NIK* kontrolerzy uzyskiwali informacje i wyjaśnienia z 37 jednostek nie objętych kontrolą, w tym z 17 Kas Chorych, ośmiu niekontrolowanych spółek uzdrowiskowych oraz 12 innych podmiotów.

**Odmowa podpisania
protokołu kontroli**

Prezes Zarządu Uzdrowiska Konstancin-Zdrój Sp. z o.o. 1 lipca 2002 r. na podstawie art.57 ust.1 *ustawy o NIK* odmówił podpisania protokołu kontroli⁶⁵ uzasadniając to brakiem wystarczającej znajomości spraw Spółki.

**Wystąpienia
pokontrolne**

W wyniku przeprowadzonych kontroli, Najwyższa Izba Kontroli skierowała wystąpienie do Ministra Skarbu Państwa w związku z kontrolą w MSP, dodatkowo dwa wystąpienia do Ministra Skarbu Państwa w związku z kontrolami przeprowadzonymi w Uzdrowisku Połczyn SA i Uzdrowisku Szczawnica SA oraz 17 wystąpień do zarządów kontrolowanych spółek uzdrowiskowych. W wystąpieniach zawarto oceny kontrolowanej działalności, wynikające z ustaleń opisanych w protokołach kontroli, a także uwagi i wnioski w sprawie usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości⁶⁶. Treść wniosków przytoczono w Części I pkt. 3 niniejszej informacji.

Zastrzeżenia do wystąpień pokontrolnych złożyli :

**Zastrzeżenia do
wystąpień
pokontrolnych**

Prezes Zarządu Uzdrowiska Wysowa SA⁶⁷ wniósł do Dyrektora Delegatury NIK w Krakowie zastrzeżenia do ocen i uwag zawartych w wystąpieniu pokontrolnym przedstawione w siedmiu punktach. Komisja Odwoławcza⁶⁸ oddaliła zastrzeżenia w całości wskazując, że:

- w dwóch przypadkach przedstawiona argumentacja była informacją o sposobie realizacji wniosków,
- w jednym przypadku Zarząd Spółki nie sformułował zastrzeżenia,
- w jednym przypadku Zarząd Spółki odwołał się od oceny, która nie była zawarta w wystąpieniu pokontrolnym,
- w trzech przypadkach przedstawiona argumentacja miała charakter wyjaśnień, a tym samym nie mogła mieć wpływu na oceny wynikające z ustaleń kontrolnych.

Uchwała Komisji Odwoławczej została zatwierdzona przez Wiceprezesa Najwyższej Izby Kontroli postanowieniem z dnia 4 września 2002 r.

⁶⁵ Pismo nr D/1819/2002 z dnia 1 lipca 2002 r.

⁶⁶ Wystąpienia do Zarządu Uzdrowiska Busko Zdrój SA (pismo Nr D-41013-1-02 z dnia 18 lipca 2002 r.), Zarządu Uzdrowiska Rymanów SA (pismo Nr LRZ-41011-1-02 z dnia 8 lipca 2002 r.) i Zarządu Uzdrowiska Ustka Sp. z o.o. (pismo Nr LGD-41016-01-02 z dnia 2 lipca 2002 r.) nie zawierały wniosków, ponieważ nie stwierdzono działań nieprawidłowych.

⁶⁷ Zastrzeżenia z dnia 17 lipca 2002 r.

⁶⁸ Uchwała Komisji Odwoławczej z dnia 2 sierpnia 2002 r.

Minister Skarbu Państwa⁶⁹ nie zgodził się z ocenami NIK zawartymi w wystąpieniu KGP/41013-4/02 z dnia 24 września 2002 r. i złożył zastrzeżenia dotyczące:

1. Rozpoczęcia przez Ministerstwo Skarbu Państwa procesu prywatyzacji spółek sektora uzdrowiskowego bez wystarczających informacji dotyczących istotnych uwarunkowań jego działalności.
2. Wykonania całości analiz przedprywatyzacyjnych Uzdrowiska Iwonicz SA w sytuacji zgłoszenia roszczeń reprivatyzacyjnych.
3. Wyboru metody dochodowej DCF do wyceny wartości wszystkich spółek sektora oraz wartości czterech spółek w prowadzonych procesach prywatyzacyjnych i nie kwestionowania tej metody przez Najwyższą Izbę Kontroli przy wycenie ZL Uzdrowisko Nałęczów SA.
4. Uwagi o nieuwzględnieniu w wycenach najistotniejszych czynników mających wpływ na wyniki ekonomiczne i wartość spółek uzdrowiskowych.
5. Zamówienia i oceny przez Ministerstwo Skarbu Państwa wyceny spółek i przewidywanych wpływów z prywatyzacji, stanowiących część *Studium sektorowego uzdrowisk w Polsce*.
6. Oceny NIK o braku specjalistycznej wiedzy i umiejętności osób dokonujących odbioru wycen.

Uchwałą podjętą w dniu 20 listopada 2002 r. Kolegium NIK oddaliło zastrzeżenia wymienione powyżej w pkt 1-5, zaś zastrzeżenie wymienione w pkt 6 uwzględniło w części wykreślając wyrazy „specjalistycznej wiedzy i”, w związku z czym kwestionowana ocena uzyskała następujące brzmienie: „W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, osoby dokonujące odbioru oszacowań wartości całego sektora uzdrowisk oraz analiz przedprywatyzacyjnych pięciu spółek (wykonanych do czasu zakończenia kontroli) wykazały się brakiem umiejętności oceny tego typu prac merytorycznych.”

Dyrektor
Departamentu Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji

Paweł Banaś

Zatwierdzam
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Krzysztof Szwedowski

Warszawa, dnia 24.12.2002r.

⁶⁹ Pismo nr MSP/BM/6977/02HJ BM-HJ-0910-2/02 z dnia 2 października 2002 r.

Załącznik nr 1.

Wykaz skontrolowanych podmiotów i ich kierowników

Lp	Nazwa podmiotu kontrolowanego	Kierownik jednostki lub Prezes Zarządu	Okres sprawowania funkcji
1.	Ministerstwo Skarbu Państwa	E. Wąsacz A. Chronowski A. Kamela-Sowińska W. Kaczmarek	od 31-10-1997 r. do 16-08-2000 r. od 16-08-2000 r. do 28-02-2001 r. od 28-02-2001 r. do 19-10-2001 r. od 19-10-2001 r.
2.	Uzdrowisko Busko-Zdrój SA	T. Oryniak	od 01-01-1999 r.
3.	Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o.	J. Sokołowski R. Jałako	od 01-02 1999 r. do 31-03-2000 r. od 31-03-2000 r.
4.	Uzdrowisko Inowrocław Sp. z o.o.	P. Kula I. Kujawska-Gęsińska M. Syrczyński J. Twardowska	od 01-01-1998 r. do 23-07-1999 r. od 27-11-1999 r. do 13-12-2000 r. od 20-12-2000 r. do 22-05-2002 r. od 22-05-2002 r.
5.	Uzdrowisko Iwonicz SA	R. Dreścik	od 01-03-1999 r.
6.	Uzdrowisko Kamień Pomorski Sp. z o.o.	Z. Chochołowski K. Szymańska	od 01-02-1999 r. do 24-06-2001 r. od 25-06-2001 r.
7.	Uzdrowisko Konstancin-Zdrój Sp. z o.o.	B. Kozłowska-Chyła L. Wojtulewicz A. Lewandowska P. Bukalski A. Lewandowska	od 01-02-1999 r. do 05-03-1999 r. od 04-03-1999 r. do 31-05-1999 r. od 01-06-1999 r. do 11-06-2002 r. od 11-06-2002 r. do 12-08-2002 r. od 12-08-2002 r.
8.	Uzdrowisko Krynica-Żegiestów SA	A. Ziemba M. Urbański Z. Wojewoda	od 01-02-1999 r. do 15-04-2000 r. od 15-10-2000 r. do 01-02-2002 r. od 01-02-2002 r.
9.	Zespół Uzdrowisk Kłodzkich SA	J. Szymańczyk	od 01-03-1999 r.
10.	Zespół Uzdrowisk Krakowskich SA	W. Wielgus M. Hanczakowski M. Obara M. Lembas D. Gorgoń	od 01-02-1999 r. do 30-06-1999 r. od 01-07-1999 r. do 20-03-2000 r. od 20-03-2000 r. do 25-11-2000 r. od 25-11-2000 r. do 14-01-2000 r., od 15-01-2001 r.
11.	Uzdrowisko Łądek-Długopole SA	S. Gułaj	od 01-03-1999 r.
12.	Uzdrowisko Połczyn SA	E. Sak	od 01-02-1999 r.
13.	Uzdrowisko Rymanów SA	J. Szydło-Hanus	od 01-02-1999 r.
14.	Uzdrowisko Szczawnica SA	M. Lorenz A. Sławik	od 01-02-1999 r. do 20-08-1999 r. od 20-08-1999 r.
15.	Uzdrowisko Ustka Sp. z o.o.	E. Lisiak	od 20-02-1999 r.
16.	Przedsiębiorstwo Uzdrowiskowe Ustroń S.A.	K. Grzybowski	od 01-03-1999 r.
17.	Uzdrowisko Wieniec Sp. z o.o.,	W. Krupa U. Palińska K. Nader	od 01-04-1999 r. do 31-05-1999 r. od 01-06-1999 r. do 28-04-2002 r. od 29-04-2002 r.
18.	Uzdrowisko Wysowa SA		od 01-03-1999 r.

Załącznik nr 2.

Przebieg działań prywatyzacyjnych według stanu na dzień 14 czerwca 2002r.

Nazwa Spółki	data wniosku prywatyzacyjnego	data zgody Ministra SP	data ogłoszenia przetargu na doradcę	data zawarcia umowy z doradcą	odbiór analiz	data otwarcia ofert inwestorów	uwagi
Uzdrowisko Nałęczów	21.07.1999	22.10.1999	10.01.2000	30.05.2000	14.12.2000	14.02.2001	sprzedaż akcji 22.08.2001
Uzdrowisko Iwonicz	28.07.1999	przed 25.11.1999	10.01.2000	30.05.2000	8.02.2001		11.12.01 wstrzymano prywatyzację
Uzdrowisko Krynica-Żegiestów	8.01.2000	24.01.2000	15.06.2000	6.12.2000	19.09.2001		umowa z 14.03.2002 na II etap
Uzdrowisko Polczyn	6.01.2000	23.05.2000	1.08.2000	4.01.2001	17.10.2001	24.10.2001	w lipcu 2002 r. odstąpiono od rokowań
Uzdrowisko Łądek-Długopole	4.01.2000	24.01.2000	25.07.2000	26.01.2001	1.10.2001	23.11.2001	14.01.2002 r. unieważniono przetarg
Uzdrowisko Świeradów-Czerniawa	1.03.2000	28.04.2000	16.08.2000	4.01.2001	16.10.2001	15.11.2001	8.12.2001 r. odstąpiono od rokowań
Zespół Uzdrowisk Kłodzkich	7.12.1999	26.01.2000	14.12.2001	22.05.2001	złożone 7.06.2002		
Uzdrowisko Busko Zdrój	18.09.2000	28.12.2000	18.04.2001	12.09.2001	I wersje dzieł przekazane w XI i XII 2001 r.		
Uzdrowisko Rabka	30.10.2000						
Uzdrowisko Wysowa SA	27.11.2000						
Sektor 24 spółek	25.03.1999 28.09.1999		31.08.1999 10.03.2000	25.05.2000	6.02.2001		pierwszy przetarg unieważniony
Uzdrowisko Konstancin-Zdrój	3.07.2000	28.09.2000	8.03.2001	4.10.2001	10.06.2002 II wersja		
Przedsiębior. Uzdrowiskowe Ustroń	19.02.2001	30.04.2001	20.08.2001	5.05.2001	21.05.2002 I wersja		
Uzdrowisko Inowrocław	12.05.2001	28.05.2001	X.2001	4.04.2002			
Uzdrowisko Horyniec	20.04.2001						
Uzdrowisko Cieplice	15.06.2001						
Uzdrowisko Ustka	23.07.2001						
Uzdrowisko Wieniec	3.08.2001						
Uzdrowisko Szczawnica	3.10.2001						

Załącznik nr 3.

Wydatki Kas Chorych na działalność uzdrowiskową w latach 2000-2001.

Kasa Chorych	Budżet Kas Chorych				Kwota środków wydanych na działalność uzdrowiskową				Udział środków na działalność uzdrowi- skową		
	1999	2000	2001	2001/ 1999	1999	2000	2001	2001/ 1999	1999	2000	2001
	w mln zł				w mln zł						
1	481	520	593	23.2%	4.4	4.2	2.9	-34.8%	0.91%	0.80%	0.48%
2	1 430	1 379	1 681	17.6%	12.6	7.7	11.1	-11.9%	0.88%	0.56%	0.66%
3	2 820	3 351	4 415	56.6%	30.9	28.4	32.8	6.1%	1.10%	0.85%	0.74%
4	679	681	718	5.7%	5.5	6.1	6.3	14.1%	0.81%	0.89%	0.87%
5	1 158	1 141	1 276	10.1%	11.0	10.3	12.1	9.6%	0.95%	0.90%	0.95%
6	1 546	1 580	1 939	25.4%	22.9	18.7	18.7	-18.2%	1.48%	1.18%	0.97%
7	542	580	651	20.1%	7.3	5.1	6.4	-12.0%	1.35%	0.89%	0.99%
8	689	745	865	25.5%	6.5	7.1	8.8	35.6%	0.94%	0.96%	1.02%
9	814	844	1 012	24.3%	11.0	11.7	10.4	-5.5%	1.35%	1.38%	1.03%
10	1 653	2 046	2 418	46.3%	23.8	23.0	27.6	16.1%	1.44%	1.12%	1.14%
11	708	751	843	19.1%	10.9	9.7	9.8	-10.2%	1.54%	1.29%	1.16%
12	1 094	1 120	1 280	16.9%	15.2	11.3	16.2	6.7%	1.39%	1.01%	1.27%
13	1 621	1 843	2 145	32.3%	23.7	27.6	30.3	27.9%	1.46%	1.50%	1.41%
14	1 170	1 170	1 311	12.1%	13.8	16.5	18.7	35.8%	1.18%	1.41%	1.43%
15	996	1 175	1 340	34.6%	18.7	17.7	20.0	7.0%	1.88%	1.51%	1.49%
16	2 467	3 116	3 959	60.5%	55.9	54.4	74.9	34.1%	2.27%	1.75%	1.89%
17	1 636	2 060	2 314	41.4%	38.3	56.6	48.4	26.3%	2.34%	2.75%	2.09%
razem	21 504	24 100	28 759	33.7%	312.4	316.0	355.5	13.8%	1.45%	1.31%	1.24%

Źródło danych: informacje z Kas Chorych uzyskane w trybie art. 29 ust. 2 litera f ustawy o NIK

Załącznik nr 4.

Kontraktowanie usług uzdrowiskowych przez Kasy Chorych w latach 2000-2001

Kasa Chorych	Liczba kontrak- towanych miejsc w roku		Liczba skierowań wydanych w roku		Wykorzystanie kontraktów w roku		Liczba wniosków oczekujących na realizację		Realizacja wnio- sków w roku	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001
1	13 913	17 141	12 285	16 750	88.3%	97.7%	1 309	0	90.4%	100.0%
2	11 560	11 472	9 624	10 602	83.3%	92.4%	0	0	100.0%	100.0%
3	49 910	55 558	51 215	61 180	102.6%	110.1%	2 728	2 272	94.9%	96.4%
4	6 777	7 801	6 756	7 521	99.7%	96.4%	1 079	517	86.2%	93.6%
5	42 127	31 263	29 713	28 428	70.5%	90.9%	0	3 280	100.0%	89.7%
6	18 766	16 939	15 880	18 591	84.6%	109.8%	5 237	4 392	75.2%	80.9%
7	11 478	11 535	11 610	12 132	101.2%	105.2%	2 145	2 902	84.4%	80.7%
8	4 597	5 571	4 535	5 543	98.7%	99.5%	1 432	1 765	76.0%	75.8%
9	27 236	29 664	27 236	29 664	100.0%	100.0%	7 752	14 960	77.8%	66.5%
10	11 707	9 523	11 559	9 025	98.7%	94.8%	10 999	4 735	51.2%	65.6%
11	15 909	16 233	15 718	15 989	98.8%	98.5%		9 691		62.3%
12	18 145	17 291	16 624	16 535	91.6%	95.6%	9 820	10 861	62.9%	60.4%
13	12 184	10 752	10 389	9 875	85.3%	91.8%	4 802	8 863	68.4%	52.7%
14	4 498	2 926	3 650	2 747	81.1%	93.9%	3 103	4 053	54.1%	40.4%
15	39 746	36 322	38 876	35 457	97.8%	97.6%	35 754	52 724	52.1%	40.2%
16	23 478	24 196	23 478	24 196	100.0%	100.0%	33 478	42 733	41.2%	36.2%
17	6 322	5 711						2 922		
razem	318 353	309 898	289 148	304 235	90.8%	98.2%	119 638	156 462	69.0%	66.0%

Źródło danych: informacje z Kas Chorych uzyskane w trybie art. 29 ust. 2 litera f ustawy o NIK